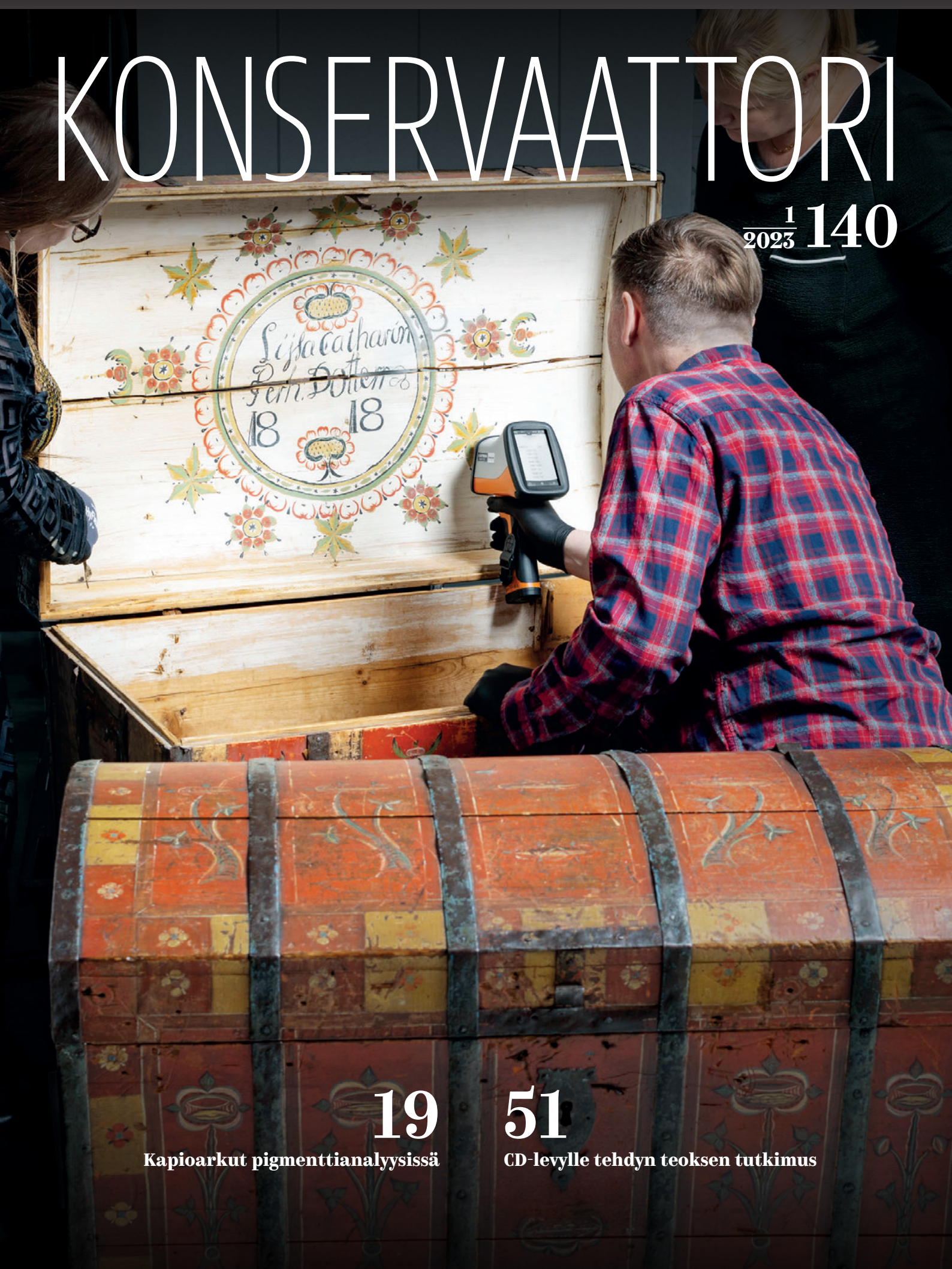

KONSERVAATTORI

2023¹ 140

19

Kapioarkut pigmenttianalyysissä

51

CD-levylle tehdyn teoksen tutkimus

Konservaaattoriliitto (PKL) on kulttuuriperinnön säilyttämiseen erikoistuneen ammattikunnan konservaatoreiden yhdistys. Sen tarkoituksena on kehittää konservointialaa, valvoa ammattikunnan etuja ja toimia konservointialan edustajana Suomessa. Yhdistys julkaisee Konservaaattori -lehteä, järjestää koulutuspäiviä alan teemoihin liittyen sekä osallistuu konservoinnista käytävään keskusteluun. Konservaaattoriliitto muodostaa yhdessä muiden pohjoismaiden osastojen kanssa Pohjoismaisen konservaaattoriliiton (NKF).

On tärkeää löytää omasta kuntaorganisaatiostaan kriisiajan yhteistyötahot ja oppia tuntemaan ihmiset roolien takana. Ja, epäilemättä monessa tapauksessa, ylipäättään saattaa nämä tahot tietoisiksi velvollisuuksistaan taidetta kohtaan.

Polina Semenova: Julkisen taiteen suojelu kriisitilanteissa sivut 18-19

Oikaisu: Edellisestä lehdestä oli jäänyt pois standarditerveisistä muutama sivu, nyt terveiset on luettavissa kokonaan alkaen sivulta 5. Toimitus pahoittelee virhettä.

SISÄLLYS

- 3** Pääkirjoitus
- 5** Standarditerveisii
- 8** PKL tiedottaa
- 10** 8 kysymystä konservaaattorille
- 12** Valitut fragmentit
- 13** Julkisen taiteen suojelu kriisitilanteissa
- 16** Koulutuspäivien aineistoa: verkkosivuja ja lukemista
- 19** Maalattuja terälehtiä ja lyijyvalkoista - kapiotarkkujen pigmenttianalyysi
- 25** Kansallisarkiston kokoelmien konservoinnin historiaa
- 31** Taidetekstiilin siirtäminen uuteen paikkaan
- 35** Konservaaattorin kokemuksia Kuopion museon perusnäyttelyuudistuksesta
- 41** Suurikokoisten paperipohjaisten teosten erikoisnäyttely
- 43** Raportti konferenssista:
10th Interim Meeting of the ICOM-CC Metals Working Group
- 52** MEHI-hankkeen konservointisuunnitelma: Conversations with Angels
- 58** Virtuaalimatka valokuvien tunnistamiseen
- 60** Toimintasuunnitelma vuodelle 2023
- 65** Sääntömääräinen syyskokous 2022
- 68** PKL talousarvio 2023

Kannen kuva: Karoliina Paatos / Lapin maakuntamuseo

KONSERVAATTORI

**Pohjoismaisen konservaaattoriliiton
Suomen osasto ry**

**Nordiska konservatorförbundet
Finländska sektion rf**

www.konservattoriliitto.fi
www.facebook.com/konservattoriliitto
http://konservattoriliitto.blogspot.fi/
https://www.instagram.com/
/konservattoriliitto/

Puheenjohtaja:
Sini Oksanen
konservattoriliitto@gmail.com

Lehden työryhmä:
Anniina Hatakka
Elviira Heikkilä
Kaisa Lepistö
Elina Wirkkala

Lehden toimituksen sähköposti:
pkllehti@gmail.com

**Osoitteenmuutokset,
puuttuvat lehdet ja jäsenasiat:**
Karoliina Hämäläinen
jasensihteeri.pkl@gmail.com

Konservaaattori-lehti
Numero 140
Painovuosi 2023
ISSN 0780-0223 (painettu)
ISSN 2345-1814 (verkkojulkaisu)
Levikki 310 kpl
2 numeroa vuodessa

Ilmoitushinnat:
2/1 sivu 80 €/lehti (128 €/vuosi)
1/1 sivu 55 €/lehti (88 €/vuosi)
1/2 sivu 30 €/lehti (48 €/vuosi)
Takakansi 80 €/lehti (128 €/vuosi)
Vuositilauksen hinta 50 €

Aineistopäivät:
Numero 141
Ilmestyy loka-/marraskuussa 2023
Aineistoehdotukset 31.5.2023 mennessä
Sisäänjättöpäivä 30.6.2023 mennessä

Numero 142
Ilmestyy maalisk./huhtikuussa 2024
Aineistoehdotukset 31.12.2023 mennessä
Sisäänjättöpäivä 31.1.2024 mennessä

Ulkoasun suunnittelu:
Anna Mattsson/Suomi Design Oy

Painopaikka: Libris Oy, Helsinki

PÄÄKIRJOITUS

Jotkut varmasti huomasivatkin, että meille tänne Kuopion kulttuurihistorialliselle museolle haettiin tekstiilikonservaaattori-amanuenssia vuoden alussa. Tämähän tietysti kuulostaa siltä, että yritetään teettää monen henkilön työt yhdellä, mutta asia on oikeastaan toisin päin: tarkoituksena tehdä näkyväksi sitä työtä, mitä käytännössä joutuu tekemään. Esineamanuenssin ja muunkin tarvittavan henkilökunnan puuttuessa täällä on joutunut esimerkiksi luetteloimaan niin konservaaattori kuin museomestariakin. Toki konservaaattorien ja ylipäättään kokoelmatyön alhainen arvostus vaikuttaa myös tähän: näyttelyihin ja tapahtumiin panostetaan paljon enemmän, sillä siten saa kävijälukuja ja pääsylipputuloloja. Huolimatta siitä, että näyttelytyö ja kokoelmatyö myös liittyvät toisiinsa vahvasti, minkä varmasti jokainen näyttelyesineiden konservoinnissa mukana ollut tietää. Konservaaattori-amanuenssin tehtävä on myös keino kohottaa konservaaattorin palkkaa, tosin nyt uuteen kunta-alan työehtosopimukseen on konservaaattorin nimike lisätty myös asiantuntijatehtävuokkaan (02MUS040). Parempaan palkkaluokkaan siirtyminen on tuskin kovinkaan helppoa, mutta kannustan kaikkia yrittämään! Valitettavasti kaikki tämä työn määrän ja vaativuuden kanssa sumpliminen liittyy siihen, että konservaaattorien tarpeellisuutta ei vielä kukaan ymmärretä. Kollegoilta on kuulunut huolestuttavia uutisia työpaikkojen vähentämisistä ja edelleen konservaaattorin töitä teetetään – ainakin mu-seoissa – muilla kuin konservaatoreilla.

Minäkin olen Kuopion ja todennäköisesti koko Pohjois-Savon ainoa kulttuuriperinnön* konservaaattori – aiemmin oli muutama freelancerkin. Pahoittelut yrittäjille ja muille, jotka eivät ole museoiden palkkalistoilla – olen kyllä pyytänyt ihmisiä kirjoittamaan yrittäjäkonsun arjesta, mutta tuloksetta. Toivottavasti joku tai jotkut tarttuvat aiheeseen tulevaisuudessa! Aiheesta kertominen omasta näkökulmasta on tärkeää niin samassa tilanteessa oleville kuin meille, jotka haluamme tietää lisää kollegoidemme erilaisesta arjesta. Yrittäjänä on tietysti kiirettä ja töitä ei ehkä halua ajatella vapaa-ajallaan. Joka tapauksessa paperikonservaaattori **Tina Lindgren** Konservointi Arkista lähetti vinkin kirjasta ”jota voi suositella luettavaksi ja tutkittavaksi kaikille yrittäjille”. Hän huomasi sen *Taloustaito* -lehdestä 11/22 ja kyseinen teos on *Lisää liksaa! – Itsensätyöllistäjän tsemppikirja parempiin palkkioihin*. Alma Talent 2022, 298 sivua, kirjoittajat **Rosanna Marila & Sanna Wallenius**, nettisivut lisaaliksaa.fi. Kirjaa löytyy myös kirjastoista, mutta varausjonot ovat ainakin vinkkaushetkellä pitkiä. Pohjoismaisen Konservaaattoriliiton Suomen osasto teetti viime vuonna jäsenkyselyn, jossa kartoitettiin myös erilaisia työllistymismuotoja. Jälkeenpäin tuli tosin kritiikkiä siitä, että kyselyssä ei voinut vastata sekä palkansaajan että yrittäjän näkökulmasta – kaksoisrooli täytyy ottaa tulevaisuuden tutkimuksissa paremmin huomioon. Vastausprosentti oli ilmeisesti poikkeuksellisen hyvä, mutta kunta-alan

PÄÄKIRJOITUS

työryhmän artikkeli ei ehtinyt tähän lehteen. Työryhmän valmistelee tällä hetkellä aineistoa jaettavaan muotoon, johon ei tietenkään sisällytetä avoimia vastauksia anonyymiyden takaamiseksi. Tästä lehdestä löytyy kuitenkin muita kiinnostavia ja innostavia juttuja! Tekstiilikonservaattori **Taina Leppilampi** kertoo kuvakudoksen siirrosta ja uudelleenripustamisesta Forssaan kirjoituksessa, joka on julkaistu myös Tainan omassa blogissa <https://tekstiilikonservointi.fi/artikkelit/> hieman erilaisena versiona. Paperikonservaattori **Kaisa Kantanen** on muokannut maisterin työstään artikkelin, jossa hän kuvailee Kansallisarkiston kokoelmien konservointia - jo vuodesta 1890 alkaen! Paperiaineistojen konservointiin liittyy myös **Anna Aaltosen** ja **Liisa Kantasen** selostus Rijks-museon suurikokoisten paperipohjaisten teosten näyttelystä. Näyttelykonservointiin ja esillepanoon liittyy myös allekirjoittaneen kynäilemä Konservattorin kokemuksia Kuopion museon perusnäyttelyuudistuksesta. Toi- nen tämän lehden taiteajista, esinekon- servaattori **Anniina Hatakka** esittelee digitaaliselle teokselle tehdyn konser- vointisuunnitelman osana MEHI-hanketta. Konservattoreita kiinnostavana aiheena lehdessä on kemisti **Kirsi Perkiömäen** ja arkeologi **Janni Tasangon** artikkeli ko- ristemaalattujen kappiarkkujen pigment- titutkimuksesta. Konservattoreiden tie- donhaluun ja kehittymiseen liittyvät myös esinekonservaattori **Riina Uosukai- sen** raportti Metal 2022 -konferenssista ja paperikonservaattori **Emmi Kaartisen**

kokemukset valokuvien tunnistamista ja hoitoa käsittelevästä verkkokurssista. PKL:n viime koulutuspäivistä tässä lehdes- sä on esinekonservaattori **Polina Se- menovan** esitelmään pohjautuva Julkisen taiteen suojelu kriisitilanteessa ja paperi- konservattori **Milla Koistisen** kokoama Kirjallisuus- ja verkkovinkkikooste. Upea uusi puheenjohtajamme, esinekonservaat- tori **Sini Oksanen** esittäytyy 8 kysymyk- sessä. Meillä on myös uusi palsta, Amos Rexin konservointiosaston toimittama Va- littuja Fragmentteja, jossa välähtelee kon- servoinnin menneisyys. Konservatto- ri-lehden toimitus on myös saanut tuoret- ta potkua! Paperikonservaattori **Kaisa Lepistö** liittyi joukkoomme ja on oikolu- kenut lähes kaikki tämän numeron jutut. Tervetuloa Kaisa! Kaisan tehokkuudesta ja hyvästä kielenta- justa huolimatta lehden toimitukseen mahtuu vielä mukaan. Erityisesti toista taittajaa kaivataan **Ellin** jättäytyessä työ- paineiden vuoksi pois. Ottakaapa yhteyttä, hommiin opastetaan kyllä.

Paljon kiitoksia Ellille lehdentekovuosista ja oikein hyvää jatkoa!

talvisin terveisin
Elviira Heikkilä, päätoimittaja

*Kuopion Luonnontieteellisessä museossa työskentelee kon- servointimestari eläännäytteiden parissa.

STANDARDITERVEISIÄ

SFS

TOIMINTAKERTOMUS 2021

1 (4)

17.2.2022

Kulttuuriperinnön vaaliminen standardisointiryhmän SR216 toimintakertomus 2021

1. SR216 tarkoitus ja toimiala

SR 216 tehtävänä on toimia kulttuuriperinnön vaalimiseen liittyvän standardisoinnin kansallisena asiantuntijaelimenä. SR216 seuraa ja vaikuttaa toimialansa eurooppalaiseen standardisointiin, ottaa kantaa standardiehdotuksiin ja päättää kääntämisestä. Ryhmän toimiala on sama kuin komitean CEN/TC 346 *Conservation of cultural heritage*.

CEN/TC 346 on ainoa eurooppalainen standardisointikomitea, joka vastaa kulttuuriperinnön vaalimiseen liittyvien standardien valmistelusta. Sen sateenvarjon alla laaditaan mm. korjausrakentamista, historiallisten rakennusten energiatehokkuutta ja puurakenteita, kokoelmien säilymisen turvaamista, näyttelyvalaistusta, museoesineiden pakkauksia ja kuljetusta, sisä- ja ulkoilmaston mittaamista sekä konservointiprosessia käsittelevät standardit. Nämä standardit ovat tärkeitä tiedonvälityksen ja -vaihdon kannalta, luonnontieteellisten tutkimusten tulosten vertailussa ja museo-, konservointi- ja restaurointityön apuna.

2. SR216 kokoonpano

Ryhmän puheenjohtajana vuonna 2021 toimi Elisa Heikkilä/Museovirasto

Jäsenet 2021: Liisa Näsänen/ICOM Suomen komitea, Kirsi Hiltunen/Kansallisgalleria, Riitta Koskivirta/Pohjoismaainen konservattoriliitto, István Kecskeméti/Kansallisarkisto, Tiina Sonninen/Konservointi T. Sonninen Oy, Seija Linnanmäki /ICOMOS Suomen komitea. Sihteeri Kati Heiskanen/SFS

3. Toiminta 2021

SR216 on seurannut aktiivisesti CEN/TC 346 *Conservation of cultural heritage* toimintaa, vastannut lausuntopyyntöihin ja ottanut kantaa muihin kyselyihin. Asiantuntijat ovat olleet mukana rakennuspintojen tutkimusstandardin sekä työkohteen "Monitoring of cultural deposit" valmistelussa.

CEN/TC 346 plenary pidettiin koronapandemian takia etäkokouksena 9.12.2021. Elisa Heikkilä ja Liisa Näsänen osallistuivat kokoukseen Suomen edustajina.

Elisa Heikkilä ja Tiina Sonninen ovat olleet mukana työryhmässä WG13, joka on vuoden aikana saanut valmiiksi standardin SFS-EN 17543:2021 "Conservation of Cultural Heritage. Finishes of built heritage. Investigation and documentation".

Standardit SFS-EN 15898:2019 "Kulttuuriperinnön vaaliminen. Tärkeimmät yleiset termit ja määritelmät" ja SFS-EN 15946:2011 "Kulttuuriperinnön vaaliminen. Periaatteet kuljetusta varten pakkaamiseen" on käännetty suomeksi.

SR216 on nimennyt CEN/TC 346 alaisiin työryhmiin asiantuntijoita seuraavasti:

CEN/TC 346 edustaja Kati Heiskanen

Suomen Standardisointiliitto SFS ry
Malminkatu 34, PL 130, 00101 Helsinki
p. 09 149 9331, www.sfs.fi, sfs@sfs.fi
Y-tunnus: 0202290-8

STANDARDITERVEISIÄ

TOIMINTAKERTOMUS 2021 2 (4)
17.2.2022

WG7 "Specifying and measuring Indoor/outdoor climate": István Kecskeméti
WG9 "Waterlogged wood": Liisa Näsänen
WG11 "Conservation process": István Kecskeméti ja Riitta Koskivirta, Kirsi Hiltunen
WG13 "Investigation of architectural finishes": Elisa Heikkilä, Tiina Sonninen
WG14 "Monitoring of cultural deposit": Elisa Heikkilä

Kulttuuriperinnön vaalimisen standardeista ja niiden saatavuudesta on tiedotettu mm. Museoviraston intrassa. Käännöksistä on tiedotettu SFS:n toimesta.

SR216 kokoontui vuoden 2021 aikana 4 kertaa. Toimintaa on rahoitettu jäsenmaksuilla.

4. Standardisoimiskatsaus 2021

SFS-STANDARDEIKSI VAHVISTETUT

SFS-EN 17488:2021 Conservation of cultural heritage. Procedure for the analytical evaluation to select cleaning methods for porous inorganic materials used in cultural heritage

SFS-EN 17543:2021 Conservation of Cultural Heritage. Finishes of built heritage. Investigation and documentation

LAUSUNTOPYYNNÖT

FprEN 17488 Conservation of cultural heritage. Procedure for the analytical evaluation to select cleaning methods for porous inorganic materials used in cultural heritage
Hyväksyttiin

FprEN 17543 Conservation of Cultural Heritage. Finishes of built heritage. Investigation and documentation
Hyväksyttiin kommentein

prEN 17652 Cultural heritage. Investigation and monitoring of archaeological deposits for preservation in situ
Hyväksyttiin kommentein

prEN 17655 Conservation of cultural heritage. Determination of water absorption by contact sponge method
Hyväksyttiin

UUSIMISKYSELYT:

EN 16572:2015 Conservation of cultural heritage. Glossary of technical terms concerning mortars for masonry, renders and plasters used in cultural heritage
Confirm

EN 16648:2015 Conservation of cultural heritage. Transport methods
Confirm

STANDARDITERVEISIÄ

EN 16782:2016 Conservation of cultural heritage. Cleaning of porous inorganic materials. Laser cleaning techniques for cultural heritage
Confirm

EN 16790:2016 Conservation of cultural heritage. Integrated pest management (IPM) for protection of cultural heritage
Confirm

MUUT KYSELYT:

NWIP: Conservation of cultural heritage - Principles of Documentation
Hyväksyttiin

NWIP: Conservation of cultural heritage - Desalination of porous inorganic materials by poultices
Hyväksyttiin

NWIP: prEN 16163 Conservation of Cultural Heritage - Guidelines and procedures for choosing appropriate lighting for indoor exhibitions
Hyväksyttiin

NWIP: prEN 15999-1 rev Conservation of cultural heritage - Guidelines for design of showcases for exhibition and preservation of objects - Part 1: General requirements
Hyväksyttiin, nimettiin Kirsi Hiltunen asiantuntijaksi

NWIP: prEN 15999-2 Conservation of cultural heritage - Guidelines for design of showcases for exhibition and preservation of objects - Part 2: Technical aspects
Hyväksyttiin, nimettiin Kirsi Hiltunen asiantuntijaksi

NWIP: prEN 16141 rev Conservation of cultural heritage - Guidelines for management of environmental conditions - Open storage facilities: definitions and characteristics of collection centres dedicated to the preservation and management of cultural heritage
Hyväksyttiin

NWIP Characterization of Waterlogged Archaeological Wood as a Management Tool
Hyväksyttiin, nimettiin Liisa Näsänen asiantuntijaksi

5. Käännökset

KÄÄNNETYT STANDARDIT 2021:

Standardit SFS-EN 15898:2019 Kulttuuriperinnön vaaliminen. Tärkeimmät yleiset termit ja määritelmät

SFS-EN 15946:2011 Kulttuuriperinnön vaaliminen. Periaatteet kuljetusta varten pakkaamiseen

AIKAISEMMIN KÄÄNNETYT:

SFS-EN 16883:2017 Kulttuuriperinnön vaaliminen. Ohjeita historiallisten rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen

SFS-EN 16096:2012 Kulttuuriperinnön vaaliminen. Rakennusperintökohteen selvitys ja raportti

SFS-EN 15759-1:2012 Kulttuuriperinnön vaaliminen. Sisäilmasto. Osa 1: Kirkkojen, kappelien ja muiden uskonnonharjoituspaikkojen lämmitystä koskevia ohjeita

TEKEILLÄ:

SFS-EN 17121:2019 Kulttuuriperinnön vaaliminen. Historialliset puurakenteet. Ohjeita kantavien puurakenteiden arviointiin

PKL TIEDOTTAA

KONSERVAATTORILIITON KOULUTUSPÄIVÄ MAANANTAINA 24.4.2023

Turun Linna, Bryggman-sali

OLOSUHTEIDEN PAKOSTA?

Keskustelua museoilmastonmuutoksesta

Miltä näyttävät kokoelmien olosuhdesuosituksat konservattoreiden silmin vuonna 2023?

Tule mukaan kuulemaan kiinnostavia puheenvuoroja ja keskustelemaan ammattikuntaa puhuttavasta aiheesta.

Ilmoittautumisohjeet ja ohjelma lähetetään jäsenistölle sähköpostitse.

Yhteistyökumppanina Varsinais-Suomen museoiden ilmastolupaus-hanke

PKL TIEDOTTAA

POHJOISMAISEN KONSERVAATTORILIITON SUOMEN OSASTO RY:N

SÄÄNTÖMÄÄRÄINEN KEVÄTKOKOUS

MAANANTAINA 24.4.2023, KLO 16

Turun Linna, Bryggman-sali

Linnankatu 80, Turku

Kokouksessa käsitellään sääntömääräiset asiat.

Etäosallistuminen on mahdollista, mutta äänestysosoikeus on vain paikan päällä kokoukseen osallistuvilla jäsenillä.

8 KYSYMYSTÄ KONSERVAATTORILLE

TEKSTI JA KUVAT: SINI OKSANEN

1) Kuka olet?

Olen Sini Oksanen, ihminen, esine-konservaattori ja tämän vuoden alusta alkaen myös PKL:n hallituksen puheenjohtaja.

2) Missä työskentelet tällä hetkellä?

Työskentelen omassa yrityksessäni, joka kantaa nimeä *Esinekonservointi Sini Oksanen*. Viime vuoden loppuun saakka toimin Konservointikillassa. Fyysisesti olen Helsingissä tai siellä missä minua milloinkin tarvitaan.

3) Miten päädyit konservaattoriksi?

Päätymiseni konservointialalle oli onnenpotku, ei määrätietoisuuden hui-pentuma. Leipätyön malliin kasvaneena yllätyin, kun ystäväilläni ammatin-valintaan liittyikin unelmia eikä vain ahdistusta. Hakeuduin lukion jälkeen kaiverrusosalalle, kauas leipätyöstä. Valmistuttuani minut palkattiin hoitamaan oppilaitoksen kultavarastoa ja opetuskokoelmia. Viihdyin hyvin, mutta ovensuokeskustelussa eräs opettaja tunnisti ammatillisen näköalattomuuden varjon. Myöhemmin hän varovasti kysyi enkö sittenkin haluaisi kurkot-taa hieman pidemmälle. Hän oli poh-tinut jo ehdotuksiakin.

Oivalluksen hetki on hykerryttävä pulman koosta ja laadusta riippumatta.

Lukiessani konservoinnista tunnistin omani heti eikä se tunne ei ole muuttunut. Konservoinnin ja museomaailman myötä löysin myös omien ihmisten pariin. Tämä ei ole ala, jota olisin koskaan osannut etsiä, joten ajattelen tuota opettajaa aina erityisellä lämmöllä.

4) Mikä on työssäsi hausointa tai haastavinta?

Sekä hausointa että haastavinta on ongelmanratkaisu ja uuden oppiminen mitä tahansa alaan liittyvää hommaa tehdessä. Vaikeiden vastausten jahtaaminen ei tietenkään ole aina varsinaisesti hauskaa vaan mahdollisesti hyvinkin stressaavaa, mutta siinä kyllä väistämättä oppii paljon. Oivalluksen hetki on hykerryttävä pulman koosta ja laadusta riippumatta.

5) Mikä on oudointa mitä olet tehnyt työssäsi?

Eenhan minä tietysti mitään outoja tee, mutta esimerkiksi tässä taannoin joku olikin kävellyt sisään tilaan seisossani tuolilla keskittyneesti hönkimässä seinään. Höyry paljasti poistettavan tahran viimeiset rippeet käsiteltävässä pinnassa, mitä etäältä

tarkkailija ei varmastikaan nähnyt. Hymyilin siinä sitten vain niska kenossa. Kyllä ne outoudet usein taitavat jäädä katsojan vastuulle.

6) Mikä on lempityövälineesi ja mihin sitä käytät?

Rakastan erilaisia työkaluja ja -välineitä, mutta yksittäistä lemparia ei taida olla. Esimerkiksi silikonisiveltimet ovat pelastaneet päivän monta kertaa. Niillä voi kätevästi muotoilla, tasoittaa, painella maalifragmentteja ja pidellä paikoillaan kaikenlaisia pieniä asioita. Suosin monikäyttöisyyttä. Monet välineeni ovat lähtöisin kultasepän työkalupakista.

7) Mitä haluat vielä oppia?

Oppiminen on elämän suola. Ammatillisesti opittavaa riittää vielä useammaksi loppuelämäksi, samoin sekalaisessa harrastuselämässä... ihmisyydestä puhumattakaan. Ehkä kaiken läpi leikkaa kuitenkin toive oppia rohkeammaksi riskinottajaksi (henkisesti). Esimerkiksi harrastuspuolella voisi päästää ajoittain jotain ulos pöytälaatikosta. Lisäksi tässä olisi syytä oppia vielä aika paljon yhdistystoiminnan kiemuroista!

8) Miten nollaat?

Nollaamistapa riippuu siitä mitä haluan harteiltani vierittää. Lempikeinot ovat metsäseikkailut ja masuraput koiramaisen hyvinvointivalmentajan kanssa, keskustelut ja nauru tärkeiden ihmisten kanssa etänä tai läsnä, tekstin lukeminen tai tuottaminen ja kaikenlainen uppoutuva värkäily palapeleistä mystisiin taideprojekteihin, joissa tekeminen on pääasia. Liian väsyneenä haudutan jättimukillisen rooibosta, pesiydyn katsomaan sopivasti epä-älykäästä suoratoistosisäältä ja yritän päästä ajoissa nukkumaan. En ole koskaan ollut yhden asian ihminen.

Valitut Fragmentit

CONSERVATOR'S DIGEST

Amos Rex -taidemu-
seon arkistoista on löytynyt muutama kansio konservoinnin historiaa suomalaisessa uutismediassa. Lehtileikkeet käsittelevät monenlaisia aiheita konservoinnista ja restauroinnista noin 60-luvulta saakka. Estääksemme tämän kulttuurihistoriallisen aarteen katoamisen, haluamme jakaa kanssanne näitä välähdyksiä menneisyydestä. Toivomme artikkeleiden antavan perspektiiviä alan nykypäivään, tai vähintäänkin tuovan pikkuisen iloa arkeen

TEKSTI: AMOS REX, KONSERVINTIOSASTO

Autoklinikka taideteoksille

Enää ei Ranskan museoiden tarvitse lähettää kalliisarvoisia ja hankalasti liikuteltavia vaurioituneita taideteoksiaan Pariisiin tutkittaviksi, vaan tarpeellinen välineistö saapuu ”potilaan” luo. Museoiden käyttöön on äskettäin hankittu erityinen laboratorioauto, joka suorittaa näitä potilaskäyntejä tilauksesta. Museon on vain etukäteen lähetettävä ”sairaskortomus” Pariisissa olevaan Ranskan museoiden tutkimuslaboratorioon, jossa autoklinikka varustetaan kullunkin tarvittavin erikoislaittein.

Lähdetään laboratorioon saavuttua paikallakunnalle museon henkilökunta voi itse osallistua tutkimuksiin ja päästä välittömästi selville tuloksista jatko-toimenpiteitä varten. Autoklinikan parinkymmenen neliömetrin tilaan on mahduttu analyysilaboratorio mikroskooppia ja kemiallisia tutkimuksia varten, infrapuna- ja ultraviolettilämpöä varustettu röntgenkuvaushuone sekä valo- ja röntgenkuvien kehityshuone.

Ranskan taidesädeet ovat eläytymättömät, joten potilaitakin riittänee. Autoja on jopa tarkoitettu hankkia lisää siitä päätellen, että nyt toimintansa aloittanut on nimetty Labobus I:ksi. Viikkiliikenteen jälkeisenä päivänä tämä esikoinen suunnisti Straßbourgin tutkimaan useita-kin kohteita: eläksiläisiä primitiivisiä maalauksia, katedraalin kuvapatsaiden rapistuneita värejä sekä seuduista löydettyjä gallialaisia pronssiesineitä.

Helsingin Sanomat 19.2.1978

Laboratorioauto suorittaa potilaskäyntejä Ranskan museoissa.

Mielenhäiriöinen tuhosi Rubensin

Pieter Paul Rubensin (1577–1640) muotokuva Espanjan kuninkaasta Filip IV:stä tuhoutui perjantaina Zürichin taidemuseossa, kun mielenhäiriöön joutunut mies heitti tauluun happoa ja sytytti sen tuleen. Yli viiden miljoonan frangin (liki 13 miljoonan markan) arvoksi arvioidusta taulusta ei jäänyt mitään jäljelle.

Zürichin poliisin huostaan otta-
ma taulunpolttaja kertoi tekonsa syyksi ”ympäristön saastumisen vastustamisen”. 20–30 -vuotias pidätetty on länsisaksalainen. Hän käytti taulun tuhoamiseen grillin sytyttämisessä käytettävää nestettä, jota on vapaasti saatavissa valintamyymälöissä.

Tuhottu taulu oli vuodelta 1628 ja se oli vakuutettu täydestä arvostaan. Taulu oli museossa yksityisel-
tää säätiöltä saatuna pysyvänä laina-
na.

Helsingin Sanomat 16.5.1985

Rubensin muotokuva Filip IV:stä ennen ja jälkeen tuhopolton.

JULKISEN TAITEEN SUOJELU KRIISITILANTEISSA

TEKSTI JA KUVAT: POLINA SEMENOVA

Venäjä-
n hyökkäys Ukrainaan hel-
mikuussa 2022 ja pian sen jälkeen
mediassa nähdyt kuvat museo-
alan ammattilaisista ja tavallisis-
ta kaupunkilaisista suojaamassa mo-
numenttejaan järkyttivät museokent-
tää Suomessakin. Yhtäkkiä kriisi- ja
pelastusvarautuminen näyttäytyi
meille uudessa valossa; uhka voi kuin
voikin edelleen olla jotain muuta kuin
ilmastonmuutoksen aiheuttama sään
ääri-ilmiö, onnettomuus tai ilkeä.

Vanhon varautumissuunnitelmia
kaivettiin tahoillaan esille tarkastetta-
vaksi, kollegiaalista keskustelua käy-
ttiin ja varautuminen nostettiin vuoden
mittaan useampien museoalan tapah-
tumisen teemaksi. Yhteistä kansallista
ohjeistusta ei kuitenkaan ole vielä tätä
juttua kirjoitettaessa tullut.

PKL:n syyskoulutuspäivien puheen-
vuorossani (6.10.2022) avasin sitä,
kuinka olen lähtenyt jäsentämään va-
rautumisen mahdollisia vaiheita ja toi-
menpiteitä omassa työssäni HAM Hel-
singin taidemuseon julkisen taiteen
konservaattorina ja projektisuunnitte-
lijana. Näkökulmana on siis kunnalli-
sen organisaation hallinnoima julki-
nen taide – etupäässä ulkotilojen veis-
tokset ja monumentit.

Pohdin puheenvuorossani, kuinka
varautua tuntemattomaan. Ei nimit-
tään voi väittää, että museoihmiset
yleisesti olisivat erityisen tunnettuja
militantista kokeneisuudestaan.

Hahmottelin lopulta minkä tahansa
taidetta koskevan varautumissuunni-
telman laatimisprosessin kolmitasoi-
seksi:

Ensin on määriteltävä kriteerit, joi-
den pohjalta kokoelmaa voidaan arvi-
oida. Kriteerien taustalla olevat arvot
ja niiden keskinäiset mittasuhteet
riippuvat kunkin kokoelman luontees-
ta ja toisaalta vallitsevan kokoelmapo-
liitiikan painotuksista.

Vaikka tämä on ylätasoa, on tärkeää
avata päätöksiä ohjaavaa ajattelua ja
oletuksia, jotta seuraavassa vaiheessa
tapahtuva priorisointi on mahdolli-
simman yhdenmukaista ja läpinäky-
vää.

Helsingissä taidemuseon
kumppani taiteen
suojelussa olisi
kriisitilanteen sattuessa
kaupunkiympäristön
toimiala KYMP

HAMin julkisen taiteen yksikön ne-
lihenkinen varautumistyöryhmä on
arkkitehti **Klas Fontellin** johdolla ke-
hitelty oman ajattelunsa tueksi
Excel-pohjaisen pisteytystyökalun, jos-
sa teoskohtaisen pistemäärän lisäksi
kullekin arvolle on annettu kerroinlu-
ku. Kertoimen tarkoituksena on aset-
taa arvot keskinäiseen järjestykseen ja
parantamaan teosten erottuvuutta toi-
sistaan priorisointivaiheessa. Työkalu
on toistaiseksi vielä testausvaiheessa,
mutta ehkäpä jossain vaiheessa pää-
semme esittelemään sen toimintaperi-
aatetta muillekin samojen tehtävien
kanssa painaville.

Toinen vaihe onkin periaatetason
suunnittelua. Kokoelmaa tarkastellaan
ennalta määritellyistä näkökulmista ja
tehdään priorisointia. Yksittäiset teok-
set tai kokoelmien eri osat asetetaan
arvojen mukaiseen järjestykseen.

Se, miten tämä vaihe on järkevintä
toteuttaa, riippuu paljolti kokoelman
laajuudesta, sekä siitä vastaavan kun-
nallisen organisaation hallinnollisista
ja käytännöllisistä piirteistä ja rajan-
vedoista.

Esimerkiksi Helsingissä taidemuse-
on kumppani taiteen suojelussa olisi
kriisitilanteen sattuessa kaupunkiympä-
ristön toimiala KYMP, jonka kanssa
yhteistyössä teoksia ylläpidetään ak-
tiivisesti myös rauhan aikana. HAMin
varautumissuunnitelman kannalta
keskeistä oli ottaa huomioon, että

Kuvakaappauksia syyskoulutuspäivien esityksestä.

KYMP jakautuu sisäisesti edelleen yleisten alueiden ylläpitoon sekä tilaomaisuuden hallintaan. Tästä johtuen varautumisen kolmas, käytännön suunnittelun taso ja mahdollinen kriisinaikainen toiminta tulisivat tapahtumaan kahden erillisen tahon kanssa riippuen siitä, sijaitseeko taideteos sisä- vai ulkotiloissa. Niinpä oli luontevaa tarkastella jo priorisointivaiheessa sisä- ja ulkotilojen teoksia omina kokonaisuuksinaan.

Toinen vaihtoehto olisi tarkastella kokoelman osia niiden maantieteellisen sijainnin mukaan kaupunginosan, piirin tai keskusta/esikaupunki -jaotelmien kautta. Paitsi että eri kaupungin eri osista usein vastaa eri taho, vaikuttaa sijainti monin tavoin myös alueen teosten vaarakertoihin.

Lisäksi se, tehdäkö yhden ultimaattisen hierarkkisen listauksen kaikista

teoksista vaiko jakaa teokset porrastetusti prioriteettiluokkiin tai jopa useampaan rinnakkaiseen pelastuslistaan määräytyy kokoelman luonteen perusteella.

Varautumisen viimeinen taso eli käytännön suojaamis- ja evakuointitoimien suunnittelu vaatii moniammatillista yhteistyötä kuntaorganisaation tasolla ja sen ulkopuoleltakin. Konservattoreiden ja taidehistorioitsijoiden lisäksi tarvitaan turvallisuusasiantuntijaa, pelastusviranomasta, kaupunki-infrastruktuurin asiantuntijoita sekä rakennus- ja haalausalan raudanlujia ammattilaisia.

Kuten yllä käy ilmi, käytännön ulottuvuuden pitäminen mielessä on välttämätöntä jo periaatesuunnittelun vaiheessa. Hallinnolliset rakenteet määrittävät käytössä olevat resurssit ja sitä kautta sen, mitä pelastussuun-

nitelmia tehtäessä voidaan pitää realistisena.

On tärkeää löytää omasta kuntaorganisaatiostaan kriisiajan yhteistyötahot ja oppia tuntemaan ihmiset roolien takana. Ja, epäilemättä monessa tapauksessa, ylipäättään saattaa nämä tahot tietoisiksi velvollisuuksistaan taidetta kohtaan. Ensiarvoista on myös kunnan johdon sitoutuminen taiteen suojeluun. Tätä lobbausta on tehtävä jo hyvän sään aikana.

Polina Semenova

Kirjoittaja on ulkoveistoksiin erikoistunut esinekonservaattori (AMK) ja työskentelee tällä hetkellä HAMin julkisen taiteen yksikössä.

Räätälöidyt
konservointi- ja museopalvelut
– laadukkaasti.

Esinekonservointi Sini Oksanen

käsittelee esineenne ja kokoelmanne ammattitaidolla. Kattava osaaminen eri materiaaleissa ja tekniikoissa. Vedetön kipsikonservointi vuosien kokemuksella. Näyttelytarkastukset, kuntokartoitukset, konsultoinnit ja muut asiantuntijan vastaukset, joita kysymyksesi odottavat.

Konservointikillasta tuttu Sini, nyt omalla nimellä.

Ota yhteyttä!

ESINEKONSERVINTI SINI OKSANEN

www.esinekonservointi.fi • sini@esinekonservointi.fi • 044 240 9205 • Sorvaajankatu 9 A, HELSINKI

Koulutuspäivien aineistoa: verkkosivustoja ja lukemista

TEKSTI **MILLA KOISTINEN**

Konservattoriliiton syksyn 2022 koulutuspäivien teemana oli Kulttuuriperinnön suojelu kriisien keskellä. Tässä kirjoituksessa esitellään lyhyesti koulutuspäivien aikana esiin noussutta teemaan liittyvää kirjallisuutta sekä verkkosivustoja.

Kirjoituksessa mainitaan PKL:n puheenjohtaja **Nina Jolkkonen-Poranderin** puheenvuorossa ja sitä seuranneessa yleisökeskustelussa mainitut kirjalliset julkaisut. Lisäksi jutussa avataan lisää koulutuspäivillä esitellyn Ukrainan kulttuuriperinnön säilyttämisen puolesta toimivan *SUCHO*:n toimintaa esittelemällä projektin verkkosivuja. Kulttuuriperinnön Punaiseksi Ristiksi kuvaillun *Blue Shield International* -järjestön verkkosivuilta on myös nostettu esiin muutamia tärppejä!

Koulutuspäivillä mainittu kirjallisuus

Katariina Husson puheenvuoron *Kirkollinen kulttuuriperintö & sota: Ortodoksisen seurakuntien ja luostarien esi-neistön evakuoinnit talvi- ja jatkosodassa* harmillisen peruuntumisen tilalla kuultiin Nina Jolkkonen-Poranderin yleisöä osallistava puheenvuoro restauroinnin etiikasta. Teeman ympärillä käytiin antoisaa yleisökeskustelua ja jaettiin lukuvinkkejä puheenvuoron teeman liittyen, muun muassa karjalaisen kulttuuriperinnön sodan aikaisesta evakuoinnista.

(Allekirjoittanut/toimitus ei ole lukenut kaikkia listattuja teoksia, lista koostuu koulutuspäivien puheenvuorossa ja sitä seuranneessa yleisökeskustelussa esiin nousseista kirjoista ja verkkojulkaisuista.)

Kirjat:

Kaaoksesta kokoelmaksi: sodan ja evakuoinnin seurauksena syntynyt Suomen ortodoksinen kirkkomuseo.

Kirjoittajat: Arkkipiispa Leo, Leskinen, Jaakkola, Strum (toim.)

Julkaisija, kustantaja: Suomen ortodoksinen kirkkomuseo, 2008.

ISBN 978-951-9396-25-5

Ikonit, ihmiset ja sota

Toim. Kotkavaara, Martiskainen

Julkaisija: Valamon konservointilaitos, 2009

Kustantaja: Kustannusyhtiö Ilias oy

ISBN 978-952-5679-40-3

Teoksessa mm.: Katariina Husso: Ortodoksisten kirkkoesineiden evakuointi Suomen Karjalasta ja Petsamosta talvi- ja jatkosodassa.

Karjalan museot ja niiden tuhoutuminen talvi- ja jatkosodassa.

Takala, Hannu.

Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura 2010.

ISBN 978-952-222-200-8

Elämän jälkiä, ikoneja. Konservaattori Helena Nikkasen juhla-kirja

Toim. Husso, Kemppi, Martiskainen & Reijonen

Kustantaja: Lintulan luostari, 2015

ISBN 978-952-68382-1-2

Teoksessa mm.: Katariina Husso: Sotien jälkeinen kulttuuriperintötyö Suomen ortodoksisessa kirkossa.

Puna-armeijan sotasaalis. Karjalan kulttuuriomaisuuden ryöstö 1939–1941.

Takala, Hannu.

Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura 2017.

ISBN 978-952-222-865-9

Mieliala - Helsinki 1939-1945

Kortelainen, Honkaniemi, Koskinen, Selkokari, Tepora

Kustantaja: Tammi 2019

ISBN 9789520407216

Teoksessa mm.: Kortelainen, Anna. Kalleimmat aarteet – tunnelmia evakuoidussa Helsingissä. Tepora, Tuomas. Pelkoa, surua ja sotaintoa. Helsingin henki 1939–1940.

Muut julkaisut:

“CENTRO NORDICO DEL RESTAURO A FIRENZE - The Nordic Centre for Restoration in Florence 1967-70. A summary on the 50th anniversary of the flood of Florence 1966.”

Erling S. Skaug

Published by Nordisk Konservatorforbund (IIC Nordic Group), Norway Oslo 2016

Julkaisu luettavissa ja ilmaiseksi ladattavissa osoitteesta: <https://www.iiconservation.org/content/centro-nordico-del-restauro-firenze-summary-50th-anniversary-flood-florence-1966>

“Suojaako Sininen kilpi vai muuttaako se kohteen maalitauluksi? Ukrainan kulttuuriperintöä yritetään suojella nyt symboleilla, jotka tunnetaan kaikkialla maailmassa.”

Kangasniemi, Sanna. Helsingin Sanomat 22.3.2022.

<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008698464.html> (Artikkeli luettavissa vain Helsingin Sanomien tilaajille.)

SUCHO Saving Ukrainian Cultural Heritage Online

<https://www.sucho.org/>

Koulutuspäivien osallistujille esiteltiin SUCHO:n - *Saving Ukrainian Cultural Heritage Online* toimintaa ja verkkosivujen sisältöä esimerkkinä siitä kuinka voimme auttaa kulttuuriperinnön suojelussa joko rahalahjoituksin tai vapaaehtoistyöllä. SUCHO on kansainvälisten vapaaehtoisten toimijoiden aloite joka toimii ukrainalaisen digitaalisen kulttuuriperinnön suojelemiseksi. Aloite on kasvanut kolmesta perustajasta yli 1300 hengen vapaaehtoisen joukoksi.

Digitaalinen kulttuuriperintö on altis tuhoutumiselle siinä missä fyysisetkin esineet. Digitaalista kulttuuriperintöä ylläpitävän serverin tuhoutuessa pommituksessa digitaalinen aineisto saattaa pahimmillaan kadota lopullisesti. Venäjän hyökkäyssodan alkamisen jälkeen Ukrainassa, SUCHO:n vapaaehtoiset ovat tähän mennessä digitaalisesti arkistoineet yli 5000 verkkosivustoa ja 50TB ukrainalaisten kulttuuriinstituutioiden dataa, kuten paikallismuseoiden ja kansallisarkiston verkkosivuja. Vapaaehtoiset ovat myös tallettaneet Venäjän hyökkäyssodan aiheesta luotuja meemejä *SUCHO Meme Wall* -sivulle. Löytyy sivuvalikosta ja <https://memes.sucho.org/>

SUCHO:n toiminnan ensimmäinen vaihe keskittyi digitaalisen materiaalin pelastamiseen ja arkistointiin. Nyt käynnissä on toinen vaihe jonka tavoitteet ovat “*curate, donate, educate*”, eli kuratointiin, lahjoituksiin ja opetukseen keskittyvä toiminta. Toisessa vaiheessa SUCHO koordinoi lahjoitettujen digitointilaitteiden toimituksia, ukrainalaisen kulttuurin digitaalista näytteille asettamista verkossa sekä organisoii digitointikoulutusta ukrainalaisille kulttuurialan työntekijöille.

SUCHO:n verkkosivuilta on löydettävissä laajasti lisätietoa SUCHO:n toiminnasta, esimerkiksi *Press Coverage* -osiosta löytyy lukuisia linkkejä SUCHO:sta kertoviin artikkeleihin. SUCHO Gallery kohdasta pääset katselemaan SUCHO:n jo arkistointia ukrainalaista kulttuuriperintöä.

Kuinka Sinä voit auttaa?

SUCHO:a voi tukea lahjoituksin. Lahjoitussivun linkit löytyvät sivuvalikon kohdasta *Donate*. Lahjoituksen voi kohdistaa juokseviin kuluihin, kuten servereiden ylläpitokustannuksiin linkistä open collective tai digitointilaitteistojen rahastoon linkistä *digitization equipment fund*. Lahjoituksen summan voi valita itse, sekä sen onko lahjoitus kertaluontoinen vai esimerkiksi kuukausittain toistuva. Sivuvalikko ja <https://www.sucho.org/#donate>

Lahjoittamisen lisäksi SUCHO:n toimintaa voi tukea myös ilmoittautumalla vapaaehtoiseksi työntekijäksi, mikäli sinulla on SUCHO:n toiminnan toisessa vaiheessa tarvittavia taitoja. Etusivulla *How can you help?* –kappaleessa kohdassa *volunteer* voit klikata auki vapaaehtoistyön ilmoittautumislomakkeen. Lomakkeesta löydät tarkemmat kuvaukset vapaaehtoistehtävistä ja niissä vaadittavista taidoista. Osista SUCHO wiki löydät kattavasti ohjemateriaalia SUCHO:n käytännön vapaaehtoistyöstä. Sivuvalikko ja <https://wiki.sucho.org/en/home>

The Blue Shield international

<https://theblueshield.org/>

Kulttuuriperinnön Punaiseksi Ristiksi kutsutun *Blue Shield Internationalin* toiminnasta koulutuspäivillä kertoi järjestön puheenjohtaja **Peter Stone**. Blue Shield International on kansainvälinen voittoa tavoittelematon järjestö, joka toimii kulttuuriperinnön suojelemisen puolesta kriisitilanteissa. Suojelun kohteena on museot, monumentit, arkeologiset kohteet, kirjastot, audiovisuaalinen materiaali, merkittävät luontokohteet sekä aineeton kulttuuriperintö.

Järjestöllä on kansallisia komiteoita joiden toimintaa koordinoi kansainvälinen komitea. Suomessa ei vielä toistaiseksi ole omaa komiteaa. Järjestön sivustolla löytyy lisätietoa maakohtaisen komitean perustamisesta, ylävalikon kohdasta *Get involved*.

Blue Shield international -sivustolta löydät lukumateriaalia kohdasta *resources* -> *document library*. Aineistoa on runsaasti eri teemoista muun muassa *Threats to heritage*, *Looting and illicit trafficking*, *Cultural heritage and human rights* sekä *CPP and the Military (cultural property protection in a military context)*.

Aineistoa on paljon vapaasti luettavissa ja ladattavissa. Osa listatuista aineistoista voi vaatia esimerkiksi akateemisen laitoksen tunnuksilla kirjautumisen tai aineisto on julkaistu vain painettuna formaattina.

Milla Koistinen

Kirjoittaja on paperikonservattori (AMK) ja oli osa PKL:n syksyn 2022 koulutuspäivien työryhmää.

MAALATTUJA TERÄLEHTIÄ JA LYIJYVALKOISTA

-Kapioarkkujen pigmenttianalyysi

TEKSTI: KIRSI PERKIÖMÄKI JA JANNI TASANKO
KUVAT: LAPIN MAAKUNTAMUSEO, KAROLIINA PAATOS,

Tutkimuksen taustaa: Miksi tutkia kapioarkkuja?

Lapin maakuntamuseon kokoelmiin tuli vuonna 2002 lahjoituksena kaunis koristemaalattu kapioarkku (LMM 1504:1), joka luovuttajan mukaan oli vanhastaan ollut rovaniemeläisessä Ruokasen talossa. Arkun värikkäät ulkomaalaukset olivat hyvin säilyneet, mutta sisäkannen teksti oli kulunut suureksi osaksi pois. Nimestä ja vuosiluvusta ei saatu täysin selvää.

Arkku alettiin tutkia tarkemmin, ja lisätietoa kysyttiin myös Helsingistä Kansallismuseosta, jossa on tallessa arkun melkein identtinen versio (KM K7201:14). Kansallismuseon tiedossa oli, että kapioarkut olisi tehnyt rovaniemeläinen koristemaalari, jonka nimeksi muistitieto kertoi **Henrik Korkon** (1753-1837).

Koristemaalattuja huonekaluja ja erityisesti kapioarkkuja on aikaisemmin tutkittu Pohjois-Pohjanmaalta ja Tornionlaaksosta, joissa on ollut omaleimainen ja runsas koristemaalausperinne. Näistä voi lukea enemmän esimerkiksi kirjasta *”Meän ruusu ja mustikkakruunu”* Museon kokoelmien uuden arkun mukana paljastui, että

Mittausryhmä tekemässä pigmenttianalyysiä keväällä 2022. Vasemmalla kokoelma-amaunuenssi Janni Tasanko, mittausta suorittaa amanuenssi Jani Hiltunen ja oikealla lehtori Kirsi Perkiömäki. Lapin maakuntamuseo-Kapion arvoinen arkku.

myös Kemijokivarressa on ollut yksi tai useampi koristemaalari, jonka kädenjälki värien käytön ja kuvioiden osalta poikkeaa Tornionlaakson tyylistä. Koska ilmiötä ei oltu aikaisemmin tutkittu, oli tarpeellista perehtyä lisää myös tämän alueen kapiroarkkuilmiöön.

Kapioarkkuja on säilynyt Lapin alueen museoissa, jonkin verran muualla Suomessa museoissa, mutta erityisesti niitä on olemassa yksityisomistuksessa. Löydettyjä kapiroarkkuja on runsaasti ja voidaan sanoa ilmiön olleen yleinen. Vaikuttaa siltä, että suurella osalla 1700-luvun lopussa ja 1800-luvun alussa syntyneistä tyttäristä on ollut omistuksessaan ainakin yksi kapiroarkku. Joillakin on tietävästi (myös perukirjojen mukaan) ollut useampiakin arkkuja. Kapiroarkkujen kartoitus ja tutkimus on tehty nyt esillä olevaa Kapion arvoinen -erikois-

Tuntematon vuodelta 1828, mahdollisesti Valpuri Markakretalle kuulunut arkku. Lapin maakuntamuseo-Kapion arvoinen arkku.

Maria Henrikintytär Kōrkön arkku, vuodelta 1818. Lapin maakuntamuseo-Kapion arvoinen arkku.

näyttelyä (esillä Arktikumissa 9.9.2022-14.5.2023) ja näyttelyjulkaisua varten.

Arkkujen maalaukseen käytettyjä pigmenttejä eli väriaineita haluttiin tutkia monestakin syystä. Toisaalta oli kiinnostuneita siitä mitä pigmenttejä arkkujen maalaamiseen on 1800-luvun alussa käytetty. Ovatko pigmentit olleet yleisesti käytössä olleita tai löytyykö sellaisia pigmenttejä, jotka ovat arvokkaampia ja harvinaisempia? Tutkimuksen toisena tarkoituksena oli selvittää, voidaanko arkkujen pigmenttikoostumusten perusteella vetää johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, kuka arkun on maalannut. Pigmenttien tutkimiseen käytettiin röntgenfluoresenssispektrometria (X-ray fluorescence spectrometer, XRF), jolla saadaan tietoa kohteen alkuainekoostumuksesta. Historialliset pigmentit ovat usein koostumukseltaan epäorgaanisia, jolloin XRF soveltuu hyvin niiden tutkimiseen. XRF-mittausten tueksi saatetaan ottaa kohteesta poikkileikkausnäyte, jolloin voidaan tarkastella maalipinnan kerroksellisuutta ja kerrosten järjestystä. Lisää tietoa kulttuu-

Saarheikki kansi 1828, Lapin maakuntamuseo-Kapion arvoinen arkku.

riperinnön materiaalien tutkimisesta ja poikkileikkausnäytteistä löytyy mm. Museoviraston internet-sivuilta.

Kapioarkkujen omistajat

Kapioarkkuissa on kannen sisäpuolella kirjoitettuna omistajansa nimi. Arkkuissa olevien usein suomenkielisten nimien perusteella niitä omistivat naiset, jotka yleensä olivat talontyttäreitä, mutta joskus harvemmin myös torppareita tai piikoja. Kapioarkut olivat arvokkaita huonekaluja, jotka nuoret naiset saivat itselleen yleensä ennen avioitumista. Kapioarkkuun kerättiin tulevaisuuden tarpeita varten erilaisia taloudessa tarvittavia erilaisia tekstiilejä. Näiden kapioiksikin kutsuttujen

tekstiilien tekeminen saatettiin aloittaa jo lapsuudessa usein äidin opastuksella. Arkkujen vuosilukujen ja niitä omistaneiden naisten elinaikojen perusteella on havaittavissa, että kapiroarkku on voitu saada hyvin eri-ikäisenä. Tiedossa olevat arkut ovat tulleet omistajilleen heidän ollessaan 10-29-vuotiaita tyttöjä ja naisia.

Arkkujen levinneisyys, määrä ja esiintymisaika

Keskisen Kemijoen (Peräpohjolan) alueelta Rovaniemeltä, Tervolasta ja Kemijärveltä tunnetaan vuosilta 1814-1835 noin 30 koristemaalattua arkkuja. Tunnettuja kapiroarkkuja on ollut alunperin useissa eri taloissa eri puolilla pitäjää, ja ne ovat olleet varsin

yleisiä huonekaluja suhteutettuna ajankohdan asutukseen ja talojen määrään. Ilmiön ajallinen pituus (noin 20 vuotta) ja arkkujen esiintymisen laajasti alueella kertoo siitä, että koristemaalauksia tehneitä henkilöitä on ollut joko useampia ja/tai he ovat olleet pitkän linjan tuotteliaita käsityöläisiä.

Kapioarkut ovat malliltaan samankaltaisia huonekaluja kuin tornionlaaksolaiset arkut olivat 1800-luvun alussa. Niissä on kupera kansi, raudoitukset, lukot, ja yleensä ylöspäin levenevä muoto. Tässä tekstissä tarkasteltujen kapiroarkkujen malleissa on keskenään myös eroja, sillä osassa niistä on alaosassa laatikko tai kaksi laatikkoa. Osassa ei ole erillisiä laatikoita, ja kannen rakenteissa on eroja ja kannen sa-

Caisa Hentici arkku 1820, Lapin maakuntamuseo-Kapion arvoinen arkku.

ranat voivat olla joko osittain kannen reunan sisällä tai kokonaan ulkopuolella. Lisäksi arkkujen koot vaihtelevat jonkin verran (esim. leveys 81-108 cm ja korkeus 57-76 cm välillä).

Tunnetuista kappioarkuista voidaan niiden koristemaalauksia (kuviot, sisäkannen tekstit ja värit, myös maalit) vertailemalla muodostaa neljä sellaista arkkuryhmää, joissa on useita arkkuja. Niiden lisäksi on kaksi erillistä arkkua, jotka muodostavat omat arkkuryhmänsä. Todennäköistä on, että näitä kappioarkkuja on maalannut kuusikin eri maalaria. Nimeltä heistä tiedetään kolme: Henrik Kärkö (1753-1837), Hans Lucas (1785-1865) ja Johan Johansson Glad (1816-1879).

Esivalmistelut ja itse tutkimustyö

Kapion arvoinen arkku -näyttelyä tehdessä toteutettiin myös arkkujen maalipintojen pigmenttianalyysi, jonka suoritti Metropolia Ammattikorkeakoulun lehtori **Kirsi Perkiömäki**. Tätä ennen Lapin maakuntamuseon museonjohtaja **Hanna Kyläniemi** ja Pakilan työkeskuksen vastaava työnjohtaja **Marko Kasto** olivat tehneet arkuille pitkäkestoista taustatutkimusta, jossa pyrittiin etsimään mahdollisimman paljon tietoa tästä uniikista Peräpohjolassa esiintyvistä maalausperinteistä. Tutkimuksesta voit lukea myös *Kapion arvoinen arkku* -näyttelyjulkaisusta. Pigmenttitutkimuksiin otettiin mukaan vain näyttelyssä olevat 15 arkua. Vaikka näyttelyjulkaisussa maini-

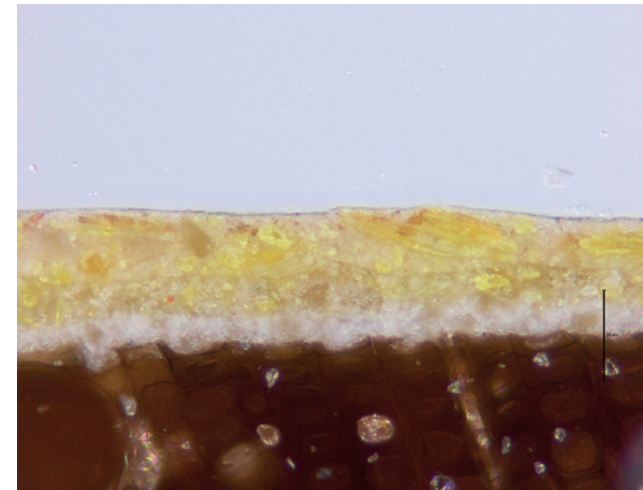
taan enemmänkin arkkuja, tarkasteluun valikoituivat ne ulko- ja sisäpinoiltaan koristemaalautut arkut, jotka ovat lähtökohtaisesti alkuperäisessä maaliasussaan ja joiden sisäkannessa on naisen nimi. Mukana on yksi miehen nimellä (**Johan Niemi** 1820) varustettu arkku sen vuoksi, että se on koristemaalauksiltaan hyvin samanlainen kuin kaksi muuta arkkua samalta vuodelta.

Pigmenttianalyysit Suoritettiin huhtikuussa 2022 Rovaniemellä. Kaikkien arkkujen maalautut pinnat ja värialueet mitattiin käyttämällä **Hitachi XMET8000** kannettavaa röntgenfluoresenssispektrometria (XRF). Menetelmällä tunnistetaan magnesiumia raskaampia alkuaineita röntgensäteilyn avulla. Historialliset pigmentit ovat

koostumukseltaan epäorgaanisia ja sisältävät metallikationin (positiivisesti varautuneen metalli-ionin), joka voidaan XRF:llä tunnistaa. Kevyitä alkuaineita (hiili, happi, typpi, vety) ei menetelmällä havaita, eikä sillä voida tunnistaa myöskään orgaanisia, hiiltä sisältäviä väriaineita. Yksityiskohtaisemman raportin pigmenttianalyysistä voi lukea Lapin maakuntamuseon sivuilta.

Ennen tutkimuksen aloittamista tuotiin tutkittavat arkut Arktikumiin, Lapin maakuntamuseon studioon. Arkut imuroitiin kevyesti ja puhdistettiin. Tummentuneimpia arkkuja puhdistettiin esimerkiksi ranskanleivällä. Osalle arkuista tehtiin myös rautaosien päällystäminen parafiiniöljyllä pigmenttianalyysin jälkeen.

Kahdesta arkusta (vuoden 1828 arkku ja Henrik Kärkönen arkku 1818) otettiin huomaamattomasta kohdasta pieni poikkileikkausnäyte maalipinnasta, joka valettiin värittömään kaksikomponenttiseen polyesterihartsiin. Tämän jälkeen näyte hiottiin, jolloin saatiin esiin maalikerrokset. Poikkileikkausnäytteitä tarkasteltiin **Leica DM2700** valomikroskoopilla ja näytteet valokuvattiin mikroskooppiin liitettyllä **Leica DFC 420** -digikameralla.

Poikkileikkausnäyte, Lapin maakuntamuseo-Kapion arvoinen arkku.

Tulokset

Mittauksissa havaittiin lähes kaikkien arkkujen väripintojen sisältävän runsaasti lyijyä. Historiallisissa pigmenteissä lyijy voi liittyä mm. lyijyvalkoiseen ($2 \text{PbCO}_3 \times \text{Pb(OH)}_2$), keltaisiin lyijypitoisiin pigmentteihin, mm. massicotiin (PbO) sekä lyijypunaiseen eli lyijymönjään ($2 \text{PbO} \times \text{PbO}_2$). Nämä kaikki ovat antiikin ajoista käytössä

olleita, myrkyllisiä väriaineita. Useimpien arkkujen kohdalla vaikuttaa, että koko arkku on ensin pohjustettu joko lyijyvalkoisella tai lyijymönjällä ja pohjaväriin päälle on maalattu koriste-kuvioita tai värialueita (mm. reunojen ruudut). Lyijypitoista väriainetta on käytetty myös pienissä kukkien yksityiskohdissa, kuten valkoisissa terälehdissä. Valkoisista pigmenteistä käytössä on ollut myös liitu (CaCO_3). Punaisista havaittiin lyijymönjän lisäksi elohopeaa sisältävää sinooperaa sekä rautapitoista punaista. Keltaisista pigmenteistä käytössä on ollut luultavasti lyijypitoinen massicot tai orgaaninen väriaine, jonka varmistus vaatisi lisää tutkimuksia. Sinisillä värialueilla havaittiin monessa tapauksessa rautaa, mikä viittaa preussinsiniseen pigmenttiin. Tämä täysin syntetttinen väriaine kehitettiin 1700-luvun alussa ja on värjäyskyvyltään erittäin hyvä, joten sitä on usein käytetty sekoitettuna esimerkiksi lyijyvalkoisen kanssa. Muita mahdollisia ajalle tyypillisiä sinisiä väriaineita ovat orgaaninen indigo ja ultramariini. Niiden sisältämät alkuaineet ovat kuitenkin niin kevyitä, että niitä ei voida XRF:llä kohteesta osoit-

Amanuessi Jani Hiltunen Lapin maakuntamuseolta mittaamassa Valpuri Olavintytär Särkikankaan arkkua vuodelta 1831, Lapin maakuntamuseo-Kapion arvoinen arkku.

taa. Luonnon ultramariini eli lapis lazuli on ollut hyvin kallisarvoinen väriaine ja sen synteettinen muoto kehitettiin vasta 1820-luvulla. Sen sisältämät alkuaineet ovat pääosin niin kevyitä, että varma tunnistus vaatii muita menetelmiä tuekseen. Vihreiden värialueiden mittauksissa havaittiin kuparia. Kuparipitoisia vihreitä ja sinisiä esiintyy useilla kemiallisilla koostumuksilla, eikä pelkästään XRF-mittauksilla voida tunnistaa mikä tietty pigmentti on kyseessä. Kuparin läsnäolo vihreällä värialueella voi liittyä esimerkiksi malakiittiin tai verdigrihin, jota kutsutaan myös espanjanvihreäksi. Nämä molemmat ovat olleet käytössä jo antiikin aikoina. Verdigrisin tiedetään muuttuvan nopeasti ruskeaksi ja esimerkiksi **Mommon** (1814) arkun sisäkannen koristekuvio, joka sisältää kuparia, on muuttunut ruskeaksi. Myös vuoden 1835 **Ingeröisen** arkun sisäkannen maalatusta linnusta löytyi kuparia, mutta alue oli metallinhohtoinen, ilmeisesti joko pronssi-maalilla tai lyöntilehdellä toteutettu. Tämä väripinta sisälsi kuparin lisäksi sinkkiä, joka kuuluu pronssin koostumukseen. Tarkemmin historiallisten epäorgaanisten pigmenttien kemiallisiin koostumuksiin voi tutustua mm. Pigment Compendium teoksen avulla. Poikkileikkausäyhteistä havaittiin seuraavaa: Ruskea pohjakerros on puusolukkoa. Sen yläpuolella on nähtävissä ensin valkoinen maalikerros ja sen päällä keltainen maalikerros. Poikkileikkauksesta otetussa mikros-

kooppikuvassa näkyy keltaisen kerroksen päällä vielä punaoranssi maali-kerros, joka ilmeisesti on keltaisella alueella ollutta koristemaalausta. XRF-mittauksessa keltaiselta alueelta löydettiin huomattava määrä lyijyä sekä bariumia. Ne liittyvät sekä valkoiseen että keltaiseen väriaineeseen. Eri arkkujen pigmenttikostumusten värialueiden sisältävän pääosin samantyyppisiä väriaineita. Kiinnostavia eroavaisuuksia oli mm. sisäkannen koriste-alueissa, pääosin sisäkannet oli maalattu liidulla, vain kolmessa tapauksessa kannen sisäpinnasta löytyi lyijyvalkoista. Kannen sisäpinnan punaiset koristemaalaukset oli myös pääosin toteutettu sinooperilla, vain kolmessa kohteessa punaisena oli käytetty lyijymönjää. Siniset ja vihreät värialueet kaipaivat lisätutkimuksia, mikäli väriaineen kemiallista koostumusta halutaan selvittää tarkemmin. Esimerkiksi polarisaatiomikroskopialla voidaan tutkia pigmenttipartikkeleita ja tunnistaa pigmenttejä.

Yhteenveto

Yhteenvetona voi todeta, että arkuissa on käytetty ajalle tyyppisiä pigmenttejä. Käytetyt väriaineet ovat kuitenkin kauttaaltaan olleet huomattavasti arvokkaampia kuin maavärit. Jo 1700-luvulla tiedettiin lyijypigmenttien olevan myrkyllisiä, mutta toisaalta myös hyvin kestäviä. Luultavasti tämän vuoksi etenkin arkkujen ulkopinnoilla on

suosittu lyijypohjaisia maaleja. Nämä kalliimmat maalit kertovat arkkujen korkeasta arvosta ja siitä, että arkkujen ostajilla on ollut varaa laadukkaasti tehtyihin ja maalattuihin arkkuihin.

Yhteenvetona itse arkuista voisi mainita, että ne muodostavat uniikin alueellisesti muodostuneen kulttuurillisen ilmiön, jota on ollut ilo ja kunnia tutkia. Arkut paitsi kertovat erittäin lahjakkaista käsityöläisistä, mutta myös vahvoista naispersoonista, joiden omaisuutta arkut olivat. Työ on kuitenkin vielä kesken, joten lisätutkimusta arkuista tarvitaan. Etenkin käsityöläisten henkilöllisyyksien selvittämisen jatkaminen olisi erittäin tärkeää. Muita näkökulmia olisi jatkaa vertailua muiden suomalaisten arkkujen välillä tai etenkin jatkaa henkilötietoihin pohjautuvaa arkkututkimusta.

Kirsi Perkiömäki on kemisti (FM), pääaineena analyttinen kemia. Hän työskentelee Metropolia Ammattikorkeakoulussa kemian lehtorina.

Janni Tasanko on arkeologi (FM). Hän työskentelee Lapin maakuntamuseossa kokoelma-amanuenssina.

Kirjallisuutta:

Annu Kallioniemi, Hannu Kenttämää, Raili Pekkala, Raili Prokkola ja Maija-Liisa Soini, 1999, *Meän ruusu ja mustikkakuunu*, Gummeruksen kirjapaino, Jyväskylä
Kirsi Perkiömäki ja Janni Tasanko, 2022, *Sinooperia ja liitua -arkkujen maalipigmenttien analyysi, Kapon arvoinen arku - 1800-luvun alun kapiotarkkuja Tervolan, Rovaniemen ja Kemijärven alueilta*, Lapin maakuntamuseo julkaisuja 24

Elisa Heikkilä ja Anna-Maria Kymäläinen, Yleisimpiä kulttuuriperinnön luonnontieteellisiä tutkimusmenetelmiä, Museovirasto, (<http://www.valtiollerakennettu.fi/tutkimus-ja-selvitysmenetelmia/luonnontieteellisia-tutkimusmenetelmia>)

Janni Tasanko ja Kirsi Perkiömäki, 2022, *Lyijyä, kuparia ja rautaa - kapiotarkkujen pigmenttianalyysi*, internetjulkaisu, Lapin maakuntamuseon artikkelit, <https://www.rovaniemi.fi/Vapaa-aika/Kulttuuriyksikot-ja-museot/Lapin-maakuntamuseo/Julkaisut/Lapin-maakuntamuseon-artikkelit>

Nicholas Eastaugh, Ruth Siddall, Tracey Chaplin, Valentine Walsh, 2004, *Pigment Compendium*, Butterworth-Heinemann Ltd, Englanti

KANSALLISARKISTON KOKOELMIEN KONSERVONIN HISTORIAA

Kirjoitus on tiivistelmä samannimisestä Jyväskylän yliopiston museologian opintojen maisterintutkielmasta. Tutkielma valmistui lukuvuonna 2021 – 22 Kansallisarkiston konservaattorin työn ohessa ja on kokonaisuudessaan luettavissa JYX-julkaisuarkistossa osoitteessa <https://jyx.jyu.fi/>

TEKSTI: KAISA KANTANEN

KUVAT: KAISA KANTANEN JA MUSEOVIRASTO

Tutkielman taustaa

Kansallisarkiston Rauhankadun toimilat Helsingissä valmistuivat vuonna 1890. Tutkin arkiston konservointitoiminnan historiaa tuosta hetkestä 2000-luvun vaihteeseen. Lainauksia luokunottamatta käytän ajankohdasta riippumatta nimitystä Kansallisarkisto (ent. Valtionarkisto ja Senaatinarkisto). Edellytykset tutkimukselle olivat hyvät, koska ennakkotietojen mukaan Kansallisarkistolla oli konservointia tehty vuosikymmeniä. Halusin selvittää toimintaa ja sen kehitystä sekä toimintojen dokumentointia. Aineiston ytimen muodosti Kansallisarkiston virka-arkiston asiakirjat sekä kirjallisuudesta löytyvät alan ohjeistukset.

Arkistokokoelman säilyttämisen haaste on väistämättä aineiston määrää. Kansallisarkistolla aineistoa on vuosisatojen ajalta ja säilytysolosuhteet ovat saattaneet olla kirjavina. Kokoelmasta merkittävä osa on peräisin

ajalta, jolloin paperin kulutuskin on ollut huipussaan; 1800-luvun puolen välillä jälkeen paperia opittiin valmistamaan puukuidusta ja valmistusprosessista riippuen se voi haurastua nopeastikin. Lisäksi paperin laatua voi huonontaa jälkikäsitteily sekä säilytysolosuhteet ja -materiaalit. (Ritzenthaler 1993)

Kirjansitoja-konservattorit

Kansallisarkiston konservointitoiminta on perustunut kirjansitojen ammattikuntaan. Taloon haettiin lehtiilmoituksella kirjansitojan kisälliä vuonna 1892, mutta jo aiemmin aineistoille oli tehty toimenpiteitä. Esimerkiksi kulttuurihistoriallisesti arvokaiden, 1500-luvulta peräisin olevien voudintilien sidoksia purettiin 1800-luvulla, jotta kansimateriaaleiksi kierrätettyjä pergamenttiasiakirjoja

päästiin tutkimaan. Kokonaisuudet si-
dottiin uudelleen ilman pergamentteja. (Kerkkonen 1998) Kansallisarkisto teetti varsinaista asiakirjojen sidontaa talon ulkopuolella ja 1800-luvun jälkipuoliskolta löytyykin työluetteloita kirjansitomaille annetuista tehtävistä.

Konservointitoiminta 1900-luvun alkupuoliskolla

Kansallisarkiston Rauhankadun konservoinnin eli sitomon alkuvuosikymmenien toiminnasta löytyy tiedon palasia. Konservoinnilla haluttiin varmistaa asiakirjojen käsittelykelppoisuus tutkijoille. Vuonna 1919 taloon palkattiin aineiston korjaajaksi kirjansitoja **Ester Borgstén**. (Kansallisarkisto, Bab:2) Vuonna 1927 sitomolle tulee toimintakertomukseen oma osio, joka raottaa toimintaa hieman lisää. Borgs-

Uuden Suomettaren ilmoitus kirjansitojansäillin työpaikasta. Uusi Suometar 11.2.1892

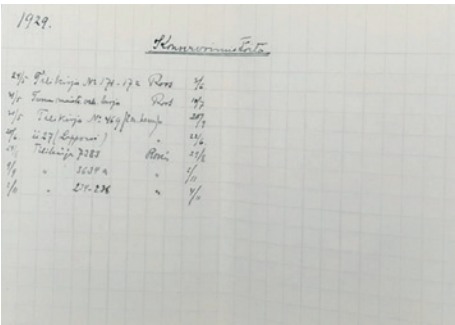

Valtionarkisto, konservaattori tutkii papereita. (1931) Historian kuvakokoelma, Valokuvaamo Pietisen kokoelma.

tén kävi tuolloin opintomatkalla Ruotsin Valtionarkistossa ja Uppsalan maakunta-arkistossa, joissa hän tutustui konservointimenetelmiin ja kirjansidonnän työvälineisiin. Vuonna 1928 palkattiin sitomoon kirjansitojan apulainen ja hankittiin uusia työvälineitä, kuten selkätaitteen puristuskone ja pakkauspainin. Konservointia varten tilattiin Ranskasta silkkiharsoa (KA, Bab:2) ja Japanista paperia. (KA 1923 – 1935, De:2) Kuvassa 2 on arkiston konservaattori vuonna 1931. 1920-30-lukujen vaihteen yksinkertaisten listojen mukaan sitomossa tehtiin painotuotteiden ja asiakirjojen korjauksia, valmistettiin kansia, suojakansia ja mappeja, leikattiin pahveja ja kortteja, korjattiin ja taustattiin karttoja, valmistettiin pahvirasioita sekä leikattiin ja tasoitettiin fotostaattikuvia. Kuvassa 3 on lista konservoiduista sidoksista. (KA 1923 – 1935, De:2) Vuonna 1934 sitomon vajaan kapasiteetin takia tutkijat joutuivat odottamaan korjaustarpeessa olevia asiakirjoja. ”Taitavuutta ja tarkkuutta vaativa korjaustyö ja muut sitomossa suoritet-

tavat tehtävät vievät niin paljon aikaa, että Valtionarkiston käy yhä vaikeammaksi vain kahden kirjansitojan työvoimin tulla toimeen. Erityisesti on valitettavaa, että tutkijat joutuvat pitkät ajat, kuukausia, odottamaan, ennen kuin voivat saada käytettäväkseen pahoin pilaantuneita arkkivaalioita.” (KA 1923 – 1935, De:2) Vuonna 1937 palkattiinkin kirjansitojan apulainen. (KA 1936 – 1943, De:3)

Säilytysolosuhteet eivät aina olleet parhaat mahdolliset. Ulkopuolisista aiheistoista saattoi löytyä esimerkiksi hyönteisiä ja niiden toukkia. Tuholaisia yritettiin hävittää esimerkiksi rikkihiilisavustuksella. (KA 1923 – 1935, De:2) Rikinpolttosavustus teki käsitte-lyhuoneista käyttökelvottomia hajun vuoksi pariaksi viikoksi. (Sinihappovau- nu 1937)

Konservoituja kohteita töiden valvojan kuittauksella vuodelta 1929.

Valtionarkisto. Asiakirjojen evakuoinnin valmistelua sota-aikana. Historian kuvakokoelma.

Sota-aika vaikutti myös Kansallisarkiston toimintaan. Työntekijöitä lähti asepalvelukseen ja ne, jotka eivät olleet asevelvollisia, osallistuivat erilaisiin suojelutehtäviin. (KA 1937 – 1940, Hfb:5) Sitomon töihin sota vaikutti ulkomaisten kauppayhteysien osittaisella katkeamisella. Ranskasta ei voitu tilata silkkiharsoa, ja erikoisliiman puute vaikutti toimenpiteisiin. (KA 1936 – 1943, De:3) Kansanhuoltoministeriön ostoluvalla sitomolle hankittiin vehnä jauhoja liisterin valmistusta varten. Vuosina 1944 – 1945 sitomon henkilökunta teki pääasiassa poikkeusolojen töitä, kuten asiakirjojen pakkausta evakuointia varten. Materiaalipula jatkui 40-luvun loppuun saakka. (KA 1944 – 1957, De:4)

Konservointia 1950-luvulta vuosituhannen vaihteeseen

Harsotoimituksia sai taas 1950-luvulla. Arkiston edustajat olivat myös tustuneet Pariisin arkistokongressissa puoliautomaattiseen Barrow-laminaattoriin, jonka hankintaa ehdotettiin. Esitys ei ilmeisesti mennyt läpi, koska

laitteesta ei löytynyt sen koommin mainintoja. (KA 1944 – 1957, De:4) Muovilaminointi on lähes peruuttamaton toimenpide, joten ehkä onni onnettomuudessa, että hankinta ei toteutunut. Vuonna 1955 kirjansitojan ja kahden apulaisen avuksi palkattiin 3 tilapäistä apulaista. Sitomossa tehtiin tilikirjojen harsokorjausta ja sidontaa, henkikirjojen ja karttojen korjausta, luetteloiden ja kirjaston kirjojen sitomista, nitomista ja korjausta, valmistettiin kansioita ja kotelaita, leikattiin pahveja sekä liimattiin selkäkilpiä. (KA 1954, Hfb:11; 1955, Hfb:12; 1956, Hfb:13) Vuosina 1957 – 58 keskityttiin karttojen korjaamiseen. Toimenpiteinä mainittiin oikaisu, rautapaperilla suojaaminen, vaurioituneiden korjaaminen, uudelleen signeeraus sekä sijoitus uusiin karttakaappeihin. (KA 1957, Hfb:14; 1958, Hfb:15) 1960-luvun alusta lähtien yksi kirjansitojista toimi sitomon työnohtajana. Laitteistoon panostettiin hankkimalla Planax-kone, jolla hankintavuonna nidottiin yli 200 kirjaa. Vuosilta 1963 – 64 on työlistoja, joiden yhteydessä on myös listattu konservointiin hankittuja materiaaleja. (kuva 5) Myös vuosittaisia konservointimää-

riä kirjattiin ylös. (KA 1958 – 1965, De:5) Vuonna 1967 kaksi kirjansitojaa osallistui 3 kuukauden ajan Firenzen tulvan jälkeisiin konservointitöihin. Vuonna 1969 järjestettiin Helsingin kaupungin ammattioppilaitoksen konservointitekniikan peruskurssi ja Pohjoismaisen konservaattoriliiton asiakirjojen ja kirjojen konservointikurssi. (KA Bab:6) 1970-luvun alussa työt jatkuivat entiseen tapaan mm. henkikirjojen ja voudintilikirjojen parissa. Vuonna 1973 sitomossa työskenteli viisi kirjansitojaa. Samana vuonna kaksi heistä osallistui Tanskan kansallisarkiston konservointialan koulutuspaiville. (KA 1973 – 1979, De:7) Alan koulutusta alkoi olla tarjolla, mutta järjestäytyminen oli vielä alkutekijöissä.

Paperin happamoitumista alettiin kartoittaa Kansallisarkistolla. Analysejä tehtiin pH-mittauksilla ja niiden perusteella otettiin käyttöön ulkomaistenkin arkistojen käyttämiä neutralointikäsittelyjä. Myös suojamateriaalien laatuun alettiin kiinnittää huomiota, (KA 1973 – 1979, De:7) vaikkakin tuolloin käytössä ollut, uutena neutraali ruskea suojapahvi ja -paperi happamoitui ikääntyessään.

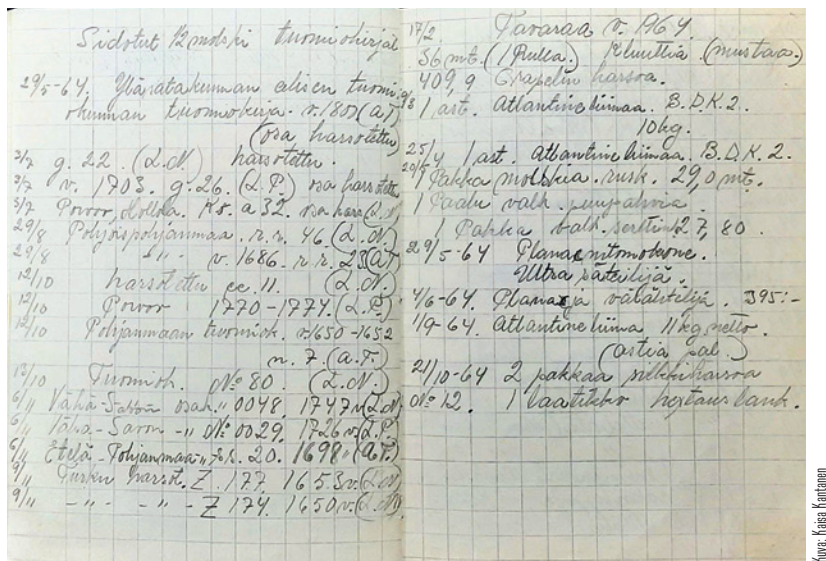
Vuonna 1975 Kansallisarkiston vuositaisiin työkertomuksiin tulee sitomon työt omana kokonaisuutenaan sisältäen kunkin työntekijän työkertomukset kuluneen vuoden ajalta. Konservointitöiden lisäksi dokumenteissa on mainintoja kursseista ja harjoittelujaksoista. Sitomossa työskenteli 5 – 7 henkilöä. Voudintilit olivat jälleen konservoitavana. Niitä purettiin, pestiin, neutraloitiin, harsotettiin, verhottiin ja paikattiin. Käyttö on ollut ilmeisen runsasta konservointitarpeesta päätellen. (KA 1975, Hfb:27; 1976, Hfb:28)

Vuonna 1976 alkoi varsinainen konservoinnin dokumentointi, joka mahdollistaa menetelmien ja kehityksen kartoittamisen. Kuvassa 6 näkyy yksi ensimmäisistä dokumentointikortista. Konservoinnissa käytettiin tarkkelysliistereiden lisäksi kaupallisia liimoja, tehtiin liuotinkäsittelyjä ja allaspesus-

sa alettiin käyttää pesuainetta. (KA 1976 – 1981, Hja:1) Ulkomailla tapahtuva konservointimenetelmien kehitys noteerattiin myös arkistolla ja 1979 palkattiin ylikonservaattori perehtymään uusiin tuuliin. (KA 1979, Hfb:31) Vuonna 1980 aloitettiin koneellinen laminointi, johon ylikonservaattori oli tutustunut opintomatalla Espanjassa. (KA 1980 – 1986, De:8) Samaan aikaan maailmalla laminoinnista alettiin jo vähitellen luopua.

1980-luvulla koulutukseen panostettiin enenevässä määrin. Kansallisarkisto osallistui kurssimuotoisen jatkokoulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen sekä työopetuksen antamiseen. Vuonna 1985 Kansallisarkiston kirjansitojien ammattinimike muutettiin konservaattoriksi. Konservointitoiminta jatkui kuten ennenkin, mutta uutena kohteena voisi mainita pergamenttien ja sinettien konservoinnin sekä sinettijäljennösten tekemisen vuosina 1986–87. (KA 1980 – 1986, De:8) Vuonna 1987 Kansallisarkistossa työskenteli 8 konservaattoa, 3 apulaiskonservaattoa ja 2 muulla nimikkeellä konservointityötä tekevää henkilöä. Isoille määrille aineistoja tehtiin käsittelyjä, kuten neutralointia, desinfiointia, kuivatusta, massapaikkausta ja konelaminointia. (Pirilä 1988)

Jo 1970-luvulla, mutta erityisesti 80- ja 90-luvuilla alettiin tehdä kuntokartoitusprojekteja sekä konservointia näiden tuloksiin perustuen. Kohteena olivat mm. Maanmittaushallituksen uudistuskartat ja voudintilit. Voudintilien kuntokartoituksen tuloksena todettiin, että muutama alkuperäinen pergamenttisisido oli vielä jäljellä, mutta pääosin sidokset oli uusittu jopa useampaan kertaan eri aikakausien tavoin. Osasta aineistosta oli jo poistettu aiemmin tehtyjä, haitalliseksi todettuja korjauksia, esim. harsotuksia, jotka aiheuttavat paperin kellastumista ja kovettumista. Aineistosta todettiin olevan myös asiakirjoja, joita ei ole konservoitu ja useat niistä oli varsin hyvässä kunnossa. (KA 1998 – 2001, Konservointi, Voudintilien kuntokar-

Kuva: Kaisa Kantanen

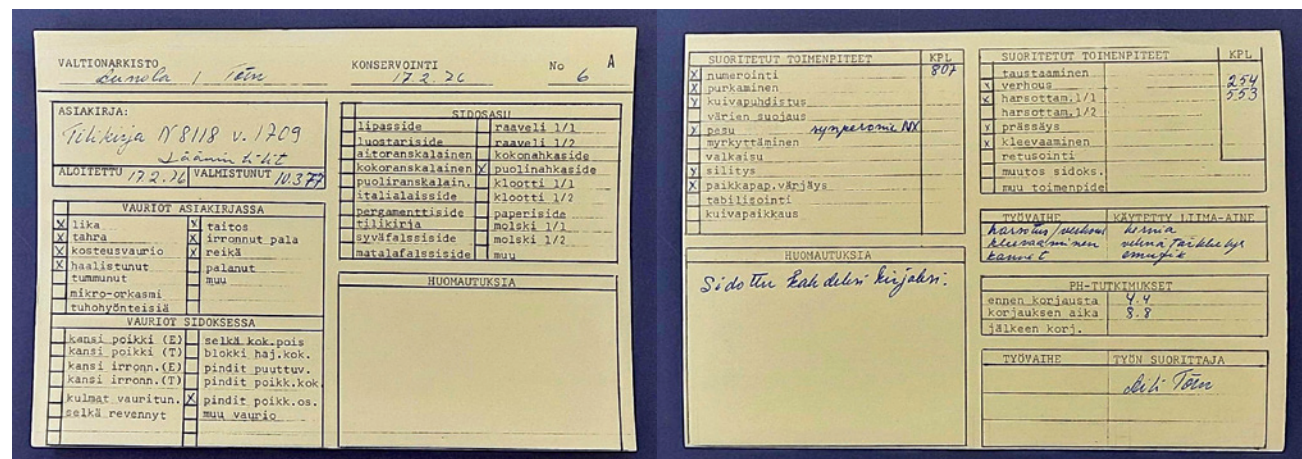
Aukeama vihkosta, johon on listattu konservointikohteita. Oikean puolisella lehdellä on lista konservoinnin vuoden 1964 hankituista tarvikkeista. (KA 1969 – 1994, Hja:15).

toitus)

Vuosien 1981-82 aikana konservointikortin pohja muuttui A4-kokoiseksi tulosteeksi ja käytettyjä konservointimateriaaleja mainittiin tarkemmin. Kuivapuhdistuksessa tuli käyttöön kumipulveri. Vanhojen paikkausten ja teipin poistoon mainittiin käytettävän mm. asetonia, tolueenia ja Fullerin maata. Vesiliukoisia merkintäaineita suojattiin mm. alkoholiin liuotetulla nylonilla, gelatiinilla ja kynsilakalla. Käytössä oli *Symperonic NP8-pesuvaine*. Neutraloinnissa käytettiin esimerkiksi kalsiumhydroksidia ja bariumhydroksidi-metanoli-liuosta. Paikkaamiseen käytettiin japaninpaperia ja vehnä-tärkkelysliisteriä, ja stabilointiin meyylliselulloosaa. Arkkeja desin fioitiin natriumortofenylfenolaatilla ja ho-meisen aineiston paikkauksessa käytettävään vehnätärkkelysliisteriin saatettiin lisätä formaliiinia. (KA 1982 - 1985, Hja:2) 1982-1984 Maanmittaus-hallituksen uudistuskarttojen konser-vointiraporttien työ- ja tarvikeselos-tuksen mukaan teipinpoistoon käyte-ttiin tinneriä ja heksaania. (KA 1982-1984, Konservointi, MMH uudis-tuskartat) Käytössä oli lämpöaktivoi-tava kuivapaikkausmateriaali, desin-

flointiin 70%:sta isopropyylialkoholia ja laminointiin polyeteeniä ja 9 g/m² verhouspaperia. Eräälle kohteelle oli toimenpiteinä isopropanoli-vesipesu (70:30), bariumhydroksidi-metanoli neutralointi ja polyeteeni-paperilaminointi. (KA 1982 – 1985, Hja:2) Eli hyvin raskaita toimenpiteitä sekä konservointikohteelle että työturvallisuuspölymäärästä. Vuonna 1987 konservointikertomuslomakkeen liitteeksi tuli muita dokumentteja, kuten laajempia vaurio- ja toimenpidetietokuvia sekä valokuvia. (KA 1986 – 1987, Hja:3) Liitteenä saattoi löytyä myös materiaalinäytteitä konservoiduista kohteista. (KA 1988, Hja:4)

Laminoinnin määrä väheni vähiten ja tärkkelysliisterin käyttö verrattuna kaupallisiin tuotteisiin vaikuttaa lisääntyneen. Vaikka dokumentointi tarkentuiikin jossain määrin, on harmi, että perusteluja tehdyille toimenpiteille ei juuri ole. Miksi osa arkeista verhoittiin metyyliselulla ja japaninpaperilla, ja osa laminoitiin polyeteenikalvolla ja japaninpaperilla. Syitä voi arvailla: vesiliukoisuus, kunto, joku muu? Pöytääänilmaustekniikka tuli käyttöön mm. karttojen taustaamisessa. Ryhmädokumentointi sai vuonna

Läänin tilikirjan N 8118 konservointikortti vuodelta 1976 (KA 1976, Hja:1)

1988 oman dokumentointipohjan ja dokumentoinnin liitteenä oli piirroksia vesileimoista. (KA1988, Hja:4) Vuonna 1995 tuli käyttöön uusi dokumentointilomakepohja, jota oli mahdollista täyttää myös sähköisesti. Noihin aikoihin löytyi viimeisen kerran maininta polyeteenikalvon käytöstä paikkaamisessa. (KA 1995 – 1996, Hja:9) Vuosina 1997-98 käytettiin pesussa vielä pesuainetta, tehtiin etanoli – vesipesuja (70:30), desinfiointia ja neutralointia. Sitomossa oli massapaikkauskone, mutta sen käytöstä löytyi hyvin vähän mainintoja. (KA 1997 – 1998, Hja:10) 1996 luotiin konservoinnille viisivuotissuunnitelma toiminnan kohdentamiseksi. Ensisijaisena aineistona oli huonokuntoiset sekä suurimmalla käytöllä olevat asiakirjat. (KA, Arkistolaitos 1996)

2000-luvulla konservointitoimenpiteissä siirryttiin enenevässä määrin pois liuotinkäsittelyistä ja kaupallisista liimoista. Jonkin verran käytettiin vielä desinfiointia, alkoholi-vesipesua ja sidoksia purettiin arkkien konservoimista varten. Kohteeseen käytettyä työaikaa alettiin merkitä ylös. Isompia kokonaisuuksia kuntokartoitettiin ja niille tehtiin konservointisuunnitelmiä. (KA 2000 – 2001, Hja:12) Ensimmäisen kartoituksen jälkeen

mäisen vuosikymmenen lopussa dokumentointi siirtyi konservoinnin dokumentoinnin tietokantaan ja konservaattoreiden toimesta toteutettiin koko kokoelman kattava otantaan perustuva kuntokartoitus. 2000-luvun alussa konservoinnissa työskenteli 5 – 6 konservaattoria ja viimeisen viiden vuoden aikana Rauhankadulla on työskennellyt 1 – 2 konservaattoria.

Yhteenveto

Konservoinnin kehitykseen on Kansallisarkistolla panostettu erityisesti 1970-luvulta lähtien. Dokumentoinnin alettua vuonna 1976 on toimenpiteistä saatavilla tietoa. Uudet materiaalit ja menetelmät ovat seuranneet alan ohjeita arkistoinnin säilyttämisestä ja konservoinnista.

Yleinen konservointialan järjestäytyminen ja kehitys alkoi Suomessa 1960- ja 70-luvuilla, ja tutkimtoon tähtäävä koulutus vuonna 1984. Tätä ennen ja Kansallisarkistolla pitkään tämän jälkeen paperikonservaattoreiden tausta oli kirjansidonnassa sekä työssäoppimisen ja kurssien kautta hankitussa lisäkoulutuksessa. Nykyisin paperikonservoinnissa korostetaan, että toteutetut toimenpiteet oli-

sivat mahdollisimman pitkälle palautettavissa. Vaikka tätä on tuotu esiin jo 80- ja 90-luvuilla, on käytäntö saattanut olla toinen.

Kansallisarkistossa konservointitoimintaa on ohjannut vahvasti asiakirjojen käyttö. Tavoitteena on ollut toimittaa asiakkaille käsittelykelpoisia aineistoja. Tänä päivänä varmistetaan kohteen selviäminen digitointiprosesseista pitkäaikaissäilytykseen. Myös kulttuurihistoriallisesti merkittävän aineiston tunnistaminen ja säilymisen varmistaminen on noussut esiin.

Koko Kansallisarkiston historian aikaisen konservoinnin resurssipulan lisäksi konservoinnin kalleus ja hitaus nousee esiin toistuvasti. Monia toimenpiteitä ja kehitysyriytyksiä on tehty, osa onnistuneesti ja osa konservoinnin nykyetiikan kannalta arveluttavasti. Toimenpiteet ja materiaalit on kuitenkin valittu silloisen parhaan tiedon sekä käytössä olleiden resurssien mukaan, joten kritiikille ei ole tilaa. Konservattorin työ edellyttää päätöksentekoa ja valintojen on perustuttava ajankohtaiseen tietoon. Työtä on suunniteltava tarkkaan ja olemassa olevalla työvoimalla tehtävä se mikä pystytään. Huolellisella dokumentoinnilla on mahdollisuus välttää päällekkäisiä töi-

tä ja toisaalta välittää perustelut toimenpiteistä ja materiaaleista tulevaisuudessa aineiston parissa työskenteleville. Konservointitoimenpiteiden kestävyyttä ajassa olisi Kansallisarkistolla mahdollista tutkia dokumentoinnin perusteella laajastikin. Toimenpiteitä ja niiden vaikutuksia voidaan selvittää jopa 1960-luvulta lähtien.

Paperi on monipuolinen konservointikohde. Oman ulottuvuuden ja samalla haasteellisuuden tuo ne konservointitoimenpiteet mitä kohteille on tehty. Konservoinnin historian tutkiminen antaa työkaluja ymmärtää konservoinnin haasteita tänä päivänä ja tulevaisuudessa.

Kirjoittaja on paperikonservaattori (AMK), DI ja FM. Hän työskentelee konservattorina Suomen valokuvataiteen museossa.

Lähteet:

Kansallisarkisto. Helsinki: Virka-arkisto.

Arkistolaitos 1992, Valtionarkiston ja maakunta-arkistojen toimintakertomus, 1993. Db:1.

Arkistolaitos 1993, Valtionarkiston ja maakunta-arkistojen toimintakertomus, 1994. Db:1.

Arkistolaitos 1996, Kansallisarkiston ja maakunta-arkistojen vuosikertomus, 1997. Db:1.

Arkistolaitos 1998, Kansallisarkiston ja maakunta-arkistojen vuosikertomus, 1999. Db:2.

Arkistolaitos 1999, Kansallisarkiston ja maakunta-arkistojen vuosikertomus, 2000. Db:2.

Arkistolaitos 2000, Kansallisarkiston ja maakunta-arkistojen vuosikertomus, 2001. Db:2.

Arkistolaitos 2001, Kansallisarkiston ja maakunta-arkistojen vuosikertomus, 2002. Db:2.

Konservointikortit 1976–1981. Hja:1; 1982–1985. Hja:2; 1986–1987. Hja:3; 1988. Hja:4; 1995–1996. Hja:9; 1997–1998. Hja:10; 2000–2001. Hja:12.

Käytöstä poistetut nimikirjat. Kansallisarkiston I Arkisto. Bab:2; Bab:6.

Valtionarkiston ja maakunta-arkistojen toimintakertomukset 1923–1935. De:2; 1936–1943. De:3; 1944–1957. De:4; 1958–1965. De:5; 1973–1979. De:7; 1980–1986. De:8.

Virkamiesten työkertomukset ja jaostojen vuosikertomukset 1937–1940. Hfb:5; 1954–1954. Hfb:11; 1955–1955. Hfb:12; 1956–1956. Hfb:13; 1957–1957. Hfb:14; 1958–1958. Hfb:15; 1975–1975. Hfb:27; 1976–1976. Hfb:28; 1979–1979. Hfb:31.

Kansallisarkisto, konservointi, Voudintilien kuntokartoitus 1998–2001. Helsinki

Kerkkonen, M. (1988) Suomen arkistolaitos Haminanrauhasta maan itsenäistymiseen. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Pirilä, P. (1988) Konservointi yleisarkistossa. Suomen tieteellisen kirjastoseuran konservointiseminaari 16.11.1987. Konservattoriliiton lehti nr. 17. Helsinki: Pohjoismaisen konservattoriliiton Suomen osasto.

Ritzenthaler M.L. (1993) Preserving Archives and Manuscripts. Archival Fundamental Series. Chicago: The Society of American Archivists.

Sinihappovaunu. (1937) Kuinka taistelu syöpäläisiä vastaan ja niiden hävittäminen

taphtuu. Helsinki: Sanomalehti Oy, Nylandin kirjapaino.

Uusi Suometar. (1892) Kirjansitjansäili. Uusi Suometar 11.2.1892, Digitaaliset aineistot,

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/>

TAIDETEKSTIILIN SIIRTÄMINEN UUTEEN PAIKKAAN

Vuodelta 1981 peräisin oleva taidetekstiili on nimeltään ”Suomalainen Metsä” ja se on forssalaisen tekstiilitaiteilija Pirkko Hammarbergin tuotantoa. Tekstiili sijaitsi Kelan toimirakennuksessa Turun Luolavuoressa, jonne se oli aikanaan tehty tilaustyönä. Vuonna 2022 Kela oli päättänyt luopua rakennuksesta eikä tekstiilille ollut tiedossa uutta sijoituspaikkaa. Tekstiiliä tarjottiin Forssan museolle, jonne se toivotettiin erittäin tervetulleeksi. Uusi sijoituspaikka löytyi Forssan ammatti-instituutin henkilökunnan taukahuoneesta.

TEKSTI JA KUVAT: **TAINA LEPPILAHTI**

Tekstiilitaiteilija Pirkko Hammarberg

Forssalainen tekstiilitaiteilija **Pirkko Hammarberg** (1932–2018) teki huomattavan työuran sekä tekstiiliteollisuudessa että vapaana taiteilijana. Hän oli koulutukseltaan graafikko, mutta työ Forssan Finlaysonin sisustuskankaiden suunnittelijana vuodesta 1961 alkaen toi hänet tekstiilien pariin. Työn ohessa hän aloitti uniikkien taidetekstiilien valmistamisen ja alkoi 1960-luvun puolivälistä lähtien saada tunnustusta taidekudonnaisillaan. Vuonna 1974 hän jättäytyi toimestaan freelanceriksi ja ryhtyi kokonaan vapaaksi taiteilijaksi. Taidetekstiilit valmistettiin hänen omassa ateljeessaan. Tyypillistä hänen teoksilleen ovat tekstiilimateriaalit, jotka hän valmisti itse. Hän muun muassa kehräsi ja värjäsi

Taidetekstiili alkuperäisellä paikallaan Kelan toimitiloissa Turun Luolavuoressa.

lankoja niitä varten. Hänen töissään kudottujen tekstiilien keskeisinä aiheina ovat olleet luontoaiheet. ”Suomalainen Metsä” lukeutuu Pirkko Hammarbergin pääteoksiin.

Kuvakudos ”Suomalaisen Metsä”

Tekstiili on kuva-aiheeltaan tyylielty, mutta toisaalta hyvin realistinen näkemys suomalaisesta sekametsämaisemasta myöhäisellä syksyllä, kun lehtipuiden lehdet ovat jo pudonneet. Tekstiili on hyvin suurikokoinen, panoraamamainen. Pituutta sillä on 960 cm ja leveyttä 170 cm. Se on kudottu kangaspuissa kolmena erillisenä kappaleena, jotka on liitetty yhteen käsin ommelluilla saumoilla. Saumat kulkevat tekstiilissä ”kuusikko-osan” molemmin puolin. Materiaaleina tekstiilissä on käytetty useita eri tekstiilimateriaaleja, kuten taitelijan itsensä kehräämää pellavalankaa, teollisia pellavalankoja, villalankoja, poppanakudetta (puuvilla) sekä hamppu- ja sisäl-narua. Suuri osa tekstiilin värillisistä materiaaleista on värjätty käsin tätä työtä varten. Tekstiilin yhteyteen on tallennettu kyltti, jonka mukaan ”suuritoisen tekstiilin valmistamiseen on kulunut aikaa 8 kk”. Tekstiili edustaa sekä aiheeltaan että valmistustavaltaan erittäin hyvin Hammarbergille ominaista tyyliä ja tuotantoa..

Tekstiilin kunto

Tekstiilin yleiskunto arvioitiin tyydyttäväksi. Siinä todettiin olevan vauriota, mutta ei kuitenkaan sellaisia, jotka olisivat estäneet tekstiilin siirtämisen ja asettamisen esille uudessa paikassa. Suurin epäkohta tekstiilin kunnossa oli sen alkuperäinen ripustustapa. Tekstiili oli kiinnitetty seinään jokaisesta reunastaan sekä keskeltä kappaleiden yhdyssaumojen kohdilta suoraan läpi lyödyillä nauloilla. Naulat olivat pitäneet tekstiin reunan paikallaan, mutta niiden välissä tekstiili oli valunut alaspäin ja varsinkin yläreuna

Tekstiili oli kiinnitetty seinään jokaisesta reunastaan sekä keskeltä kappaleiden yhdyssaumojen kohdilta suoraan läpi lyödyillä nauloilla.

oli muuttunut aaltomaiseksi. Lisäksi kumpaankin kappaleita yhdistävän sauman yläpäähän oli syntynyt pieni, noin 4 cm pituinen, purkautuma.

Tekstiiliin oli kertynyt ajan kuluessa pölyä, mutta mitään erityisiä tahroja siinä ei ollut. Se oli myös kahta sauman pientä purkautumaa lukuun ottamatta täysin ehjä. Tekstiilin värit olivat haalistuneet yllättävän vähän, vaikka alkuperäisessä sijoituspaikassa sitä vastapäätä oli yhtä pitkä ikkuna-aseinä. ikkunoista tullut luonnonvalo oli langennut tekstiilin pinnalle tasaisesti, sillä selvästi erottuvia haalistumisjälkiä tekstiilissä ei näkynyt. Lan-

kojen värjäys oli myös tehty ilmeisen korkealaatuisesti. Tekstiilissä oli aistittavissa melko voimakkaana pölyn ja taustalla seinämateriaalina olleen puukuitulevyn haju. Todettiin, että koskettaessa tekstiilistä irtoaa melko paljon rohdinpellavan päistäreitä. Eri-laatuisten kudontalankojen lujuutta testattiin muutamilla nurjalta puolelta irrotetuilla langanpätkillä. Käsin vedettäessä materiaali tuntui olevan edelleen hyvin lujaa, sitkeää ja notkeaa. Päistäreiden irtoaminen liittyi siten ennemmin käsinkehrätyn rohdinpellavan ominaisuuteen kuin materiaalin haurastumiseen.

Alkuperäinen kiinnitys oli tehty tekstiilin läpi lyödyillä nauloilla.

Tekstiilin irrottaminen seinästä

Tekstiilin irrottaminen seinästä aloitettiin alareunasta. Se jälkeen irrotettiin molemmat sivut ja kappaleita yhdistävien saumojen kohdalla olevat naulat. Naulojen irrottaminen sujui hyvin, sillä kaikki naulat oli jätetty todennäköisesti ihan tarkoituksella hieman koholleen ja niistä sai siten helposti hyvän otteen tekstiiliä vaurioittamatta. Myös taustan seinämateriaali oli huokoinen ja naulat irtosivat siitä vaivatta.

Yläreunan irrottaminen vaati väliaikaisten kiinnitysten tekemistä. Tekstiili oli ripustettu sen verran korkealle, ettei yläreunan nauloja voinut vain irrottaa järjestyksessä ja jättää tekstiiliä roikkumaan oman painonsa varassa. Yläreunaa irrotettiin kerrallaan noin 70 cm pituudelta ja kiinnitettiin sitä myöten väliaikaisille kannattimille. Samalla tekstiiliä laskettiin noin puoli metriä alemmas. Kun koko tekstiili oli näin saatu seinästä irti, vä-

liaikaiset kiinnikkeet leikattiin yksi kerrallaan poikki ja samalla tekstiili kerättiin syliin.

Tekstiilin konservointi

Heti seinältä laskemisen jälkeen tekstiili pintapuhdistettiin imuroimalla se molemmin puolin matalalla imuteholla, pakattiin rullalle lakanakankaan kanssa ja kuljetettiin konservointiin. Konservoinnissa pintapuhdistusta jatkettiin imuroimalla tekstiili uudelleen, mutta nyt tarkemmin ja hyvin pienellä suulakkeella. Muuta puhdistamista tekstiilille ei tarvinnut tehdä.

Purkautuneet saumat kiinnitettiin alkuperäisen kiinnitystavan mukaisesti pellavalangalla. Tekstiilin uusi ripustus valmistettiin tarranauhalla, joka kiinnitettiin tekstiiliin tukikankaan avulla. Tukikankaana käytettiin pesemällä esikäsiteltyä pellavapalttinakangasta. Tuki kiinnitettiin kuvakudokseen käsin ompelemalla. Reunoissa tukikankaan kiinnityksen ompelemiseen käytettiin kierrettyä pellavalankaa, keskemällä tuki-

pistoihin ohutta, pehmeäkierteistä puuvillalankaa. Yläreunan tukipistot tehtiin suorilla riveillä 3 etupistoa ja 1 jälkipisto. Pistorivien etäisyys toisistaan oli n. 5 cm ja niiden pituus vuorotteli 25 cm ja 15 cm välillä. Tukikankaiden sisäreunat kiinnitettiin polveilevin etupistoin samanlaatuisella langalla kuin tukipistot.

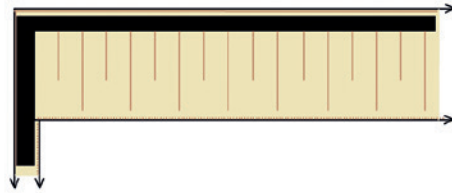
Tekstiilin ripustaminen uuteen paikkaan

Näin suurikokoisen tekstiilin uudelleen-sijoittaminen saattaa asettaa tulevalle paikalle yllättäviäkin haasteita. ”Suomalainen Metsä” -teoksen uudeksi ripustuspaikaksi valitun Forssan ammatti-instituutin henkilökunnan tautoktilan seinä osoittautui käytännössä vajaan 20 cm tekstiiliä lyhyemmäksi. Tekstiilin lyhentäminen seinän koon olisi muuttanut merkittävästi sen sommitelmaa, sillä tekstiiliä ei olisi voitu lyhentää kuin toisesta päästä. Tekstiilin oikeassa alakulmassa nimitäin sijaitisi taiteilijan kutomalla teke-

Taidetekstiili väliaikaisessa ripustuksessa seinältä oton yhteydessä.

Tukikangas
Tarranauha
Etu- ja jälkipistot
Polveilevat etupistot

Kaavakuva. Uusi ripustus tehtiin tukikankaan avulla kiinnitettyllä tarranauhalla.

mä signeeraus. Tässä onnellisessa tapauksessa tekstiiliin kajoamista ei sen koommin jouduttu edes harkitsemaan, sillä seinään oli mahdollista tehdä molempiin päihin tarvittava jatko. Seinän korjaamisen tekstiilille sopivaksi toteuttivat Forssan ammatti-instituutin opiskelijat opettajansa **Ville Rantalan** johdolla. Jatkettuun seinään tehtiin tekstiilin ripustamista varten höyläpuusta kehysrakenne. Seinän jatkon sekä kehikon suunnitelman ja piirustukset laativat **Juha Mikkola** ja **Elina Wirkkala** Culturelli Oy:stä. Kehykseen kiinnitettiin tarranauhan koukukupuo-

li ja tekstiili nostettiin paikalleen neljän henkilön voimin. Aluksi tekstiilin yläreuna ja kappaleiden välisten saumojen kohdat asetettiin suurin piirtein paikoilleen ja sen jälkeen ripustus viimeisteltiin asettelemalla tekstiili täsmällisesti oikealle kohdalleen. Helman kiinnitys tehtiin viimeiseksi

Kirjoittaja on tekstiilikonservaattori (YAMK) ja työskentelee ammatinharjoittajana Tekstiilikonservaattori Taina Leppilähti Tmi. Sastamala.

Seinä valmiina tekstiilin ripustamista varten.

Taidetekstiili uudella paikallaan Forssan ammatti-instituutissa

Konservaattorin kokemuksia

Kuopion museon perusnäyttelyuudistuksesta

TEKSTI: ELVIIRA HEIKKILÄ

KUVAT: ELVIIRA HEIKKILÄ JA REIJO HELENIOUS/KUHMU

Viime toukokuussa Kuopion museossa avattiin uusi perusnäyttely. Sen ensimmäinen kerros on Kuopion Kulttuurihistoriallisen museon (KUHMU) näyttelyosiota, toinen kerros Kuopion Luonnontieteellisen museon (LTM) osiota lukuun ottamatta yhteistä museohistoriahuonetta ja lasten tilaa ja kolmas kerros yhteistä näyttelykokonaisuutta. Haluan nyt jakaa teille kokemuksiani tästä suuresta uudistuksesta.

Työsuhteeni alkoi täällä Kuopion kulttuurihistoriallisessa museossa osallistumalla aiemman perusnäyttelyn purkamiseen, jota jo sivusinkin *Konservaattori*-lehden numerossa 133 (2/2019, *Resistograafia ja raakaa voimaa - tapaus karsikkopuu*). Sen jälkeen konservoin ja olin mukana rakentamassa toisen kohteemme Korttelimuseon näyttelyitä. Joulukuussa 2019 avautuneeseen ruokaperinnenäyttelyyn *Parasta pöytään!* osallistuivat kaikki intendentit ja sitä varten tehtyä käsikirjoitus- ja esinetyötä oli tarkoitus hyödyntää uudessa perusnäyttelyssä, mistä kirjoitinkin *Konservaattori*-rissa 134 (1/2020, *Konservaattorin vuosi*). *Parasta pöytään!* -näyttelyä varten kävin läpi 302 esinettä, joista kaikille tein vähintään kuntokartoituksen ja pintapuhdistuksen, osalle enemmänkin toimenpiteitä. Näistä esineitä vain muutama päätyi lopulta Kuopion museon uuteen perusnäyttelyyn.

Parasta pöytään -näyttelyyn valittu silakkanelikko liimauksessa.

Perusnäyttelyn suunnittelu pääsi alkamaan liian myöhään etenkin suhteessa siihen, kuinka paljon muita töitä kaikilla museolaisilla oli koko ajan. Ensimmäinen perusnäyttelyn esinevalintatapaaminen oli huhtikuun 2020 lopussa, jolloin perusnäyttelyn suunniteltuun avautumisajankohtaan oli jäljellä alle puolitoista vuotta. Osa esineistä valittiin nopeasti, sillä kyseisten näyttelyosioden aihepiiriin kuuluva esineistö oli hyvin tiedossa. Joidenkin esineiden kohdalla valintaprosessi oli huomattavasti vaikeampi, sillä joitakin esinetyyppejä ei oltu viety sähköiseen kokoelmanhallintajärjestelmään eikä niitä oltu kunnolla luetteloitu alun perin kokoelmaan liitettäessä. Museo-
mestarilta vaadittiinkin suorastaan arkeologin kaivaustaitoja esineiden löytämiseksi ja silloiselta esineam-
nuensilta (nyk. esinekokoelmaintendentiltä) uskomattomia tiedonhakuky-
kyjä taustatietojen, varsinkin ajoitus-

Savutupaan valittuja esineitä konservaattorin työhuoneessa lokakuussa 2020.

ten, selvittämiseksi. Hankaluutta asiaan toi myös se, että silloinen esine-kokoelmaintendentti ei pystynyt osallistumaan valintoihin juuri lainkaan ja amanuenssin pesti oli välillä katkolla.

Haasteellista oli myös se, että tekstiilikonservaattoimme joutui jäämään eläkkeelle noin 10 kuukautta ennen perusnäyttelyn avautumista. Esineiden näytteilleasettamissuunnitelmat olivat silloin vielä pahasti kesken. Kovien materiaalien konservaattoimme minä kieltäydyin vaarantamasta tekstiiliesineiden turvallisuutta, joten jouduimme hankkimaan tekstiilikonservaatto-riosaamista ostopalveluna. Onneksi **Holopaisen Eveliina** työskenteli ammattitaitoisesti ja joustavasti! Yhden tekstiiliesineen minäkin ripustin, sillä

Vanhempaa ja uudempaa ruokaan liittyvää esineistöä maatalousvitriinissä.

sen näytteillepanosuunnitelman entisen tekstiilikonservaattoimme oli ehtinyt hyväksyä ennen eläköitymistään.. Tai oikeastaan ripustin sen kolme kertaa, sillä ensimmäisen kerran jälkeen tukipleksi vaihdettiin nelikulmaisesta pyöreään esteettisistä syistä ja sitten se piti ottaa alas vielä viereisen vitriinin korjausta varten, ettei se olisi henkilönostimen tiellä.

Minun vastualueeni eli ns. kovien materiaalien esineiden kirjo oli suuri: keskiaikaisista pronssikattiloista kaksitahtimoottoreihin, parisataa vuotta vanhoista puuastioista kymmenen vuotta sitten valmistettuihin hopeakoruihin ja 1700-luvun lopun liikekyltistä 1990-luvun lopun virvoitusjuomapulloihin.

Allekirjoittanut ripustamassa kalaverkkoa ja puikkaria ensimmäisen kerran.

Ensimmäisen, Ihmisen arki -nimisen osion esineistä suurin osa oli jo talossa pitempään työskennelleille tuttuja, monessa näyttelyssä käynyt ja varhaisessa vaiheessa kokoelmaan hankittua. Tosin haasteita toi se, kun haluttiin esitellä modernimpaa ruokataloutta ja saada vitriineihin 1900-luvun puolivälin maatalouskeksintöjä. Onneksi kokoelmista löytyi myös alumiinista kampikirnua ja säilykepurkista tehtyä marjanpöimuria. Suurin osa kaikkien noin neljän sadan ei-tekstiiliesineen näyttelykonservoinnista oli kuntotarkastusta, puhdistamista ja irronneen osan tai löystyneen liitoksen liimaamista. Nostan kuitenkin esiin muutaman tapauksen.

Tukkukauppaosioon valitun makeisirasian imurointia.

Ihmisen arki -osioon kuuluvan metsästysvitriinin esineistä jalkajousi osoittautui hauskaksi tapaukseksi. Se valittiin ja tuotiin konservointiin melko varhaisessa vaiheessa, ja ajattelin sen olevan lähinnä pientä puhdistusta vailla. Sitten aloin ihmetellä miten sitä oikein tulisi käyttää – virittäessä jalka pitäisi laittaa lenkkiin, joka sojottaa jotenkin oudosti... Aluevastuumuseointendentti sattui lounasseuraksi ja sen jälkeen yhdessä selvittelimme asiaa.

le. Kiinnityksestä tuli melko luja, mutta kaari- ja jalustinosaa tarvitsee tukea. Lopuksi retusoin tiivytystikkujen näkyvät päät Nevskaja Palitra-vesiväreillä. Öljysin vielä rautaosat parafiinöljyllä, jätin imeytymään pariksi päiväksi ja pyyhin liiat pois. Edellisessä perusnäyttelyssä jalustin oli ollut vähemmän vinossa, vain noin 45° kulmassa, mutta koska se oli roikkunut siimoilla vapaasti, osan kääntyminen lienee tapahtunut silloin

kuuluu seuraavasti: ”Rauta ruostunut, puuosissa halkeamia, joista osan aiheuttanut korjaavat naulat. Ed. kats. oikealla on myös n. 30 cm pitkä irti heiluva sälö. Maali kulunut paikoin pois. Todella likainen, rasvaisen multainen ja roskainen, haisee maakuopalta. Likaisuus ihmetyttää: mihinköhän kärryjä on käytetty mallassäkkien kuljetuksen jälkeen.”

Kaivoin paljon likaa pyöristä, akseleista ja niihin liittyvistä osista ja puh-

Jalkajousi ennen konservointia.

Jalkajousi konservoinnin jälkeen.

Työntökärryjen tukisarja ennen konservointia.

Työntökärryjen rautapyörässä on vielä paljon likaa.

Parin kuvahaun ja esineintendentin kanssa keskustelemisen jälkeen päätin purkaa jalkajousen. Leikkasin metallilangat poikki ja vedin yhden naulan pois tapista, jotta kiinnitysrenkaat löystyivät niin, että sain jalustimen (eli jalkalenkin) käännettyä ja kaaren keskitettyä. Kiinnityksen tein lisäämällä neljä bambutikun pätkeä (2 kummallekin puolelle) puutapin tiivistykseksi, laittamalla vanhan messinkilangan takaisin silmukoiden ympäri mutta nyt vain alapuolelle ja lisäämällä teräslankalenkit jalustimen ja kaaren ympäril-

Työntökärryt

Jo varhaisessa vaiheessa puhuttiin museon muun väen kanssa, että jonkin esineen konservoinnista voisi tehdä videon näyttelyyn, missä myös selittäisin konservoinnin periaatteita. Ajattelin, että olisi hyvä, jos esineessä näkyisi tilan kohentuminen selvästi. Valitsin sitten videota varten työntökärryt. Tämä mallassäkkien kuljettamiseen käytetty, koivusta, raudasta ja teräksestä tehty nykyajan nokkakärryjä muistuttava esine oli todella likainen. Kuntokartoitukseni huhtikuulta 2021

distin myös ylempiä puuosia hammasharjalla harjaamalla. Liikkuvat halkeamat puuosissa liimasin kylmällä kalalimalla (Kremer) ja jätin puristuksiin viikonlopun yli. Kiristin ruuveja ja varovasti naputtelin korjauksessa käytettyjä nauvoja sisäänpäin. Poistin ylimääräisen rautalangasta toisesta pulhasta, joka pyörii nyt paikallaan ilman vastakappaleita. Tämä ei kuitenkaan näytä vaikuttavan kärryjen rakentamiseen. Toinen pultti kiristyi hiukan. Testasin kemiallista puhdistusta 4 % Minirisk-tiskiaineella ja vanupuikolla,

Työntökärriyt ennen konservointia.

Työntökärriyt konservoinnin jälkeen.

mutta se ei ollut riittävä. Sitten kokeilin samaa liuosta pesusienien karhealla puolella ja sen poistamista puhtaaseen lämpimään veteen kastetulla sienillä. Tulos oli parempi, ja esineintendentti oli sitä mieltä, että mutasäilytysvaiheesta ei tarvitse välittää, joten puhdistin esineen elintarvikkeiden kuljetukseen viittaavaan kuntoon. Leveät halkeamat oikean käden pysty-puussa aukesivat, kun otin puristimet pois. Arvioin, että uusi liimaus ei olisi kannattanut, sillä puunsäleet eivät enää näytä taipuvan takaisin alkupe-raiselle paikalleen. Poistin likaa sylki-vanupuikolla puuosista, niin maalin päältä kuin maalittomiksi kuluneista kohdistakin. Kokeilin myös lämmintä vettä mikrokuituliinassa. Puhtainta tulee niin, että käytin sylkeä ensin, sit-ten vedellä kostutettua liinaa. Puosat retusoin lähinnä etupuolelta ja sivuil-ta vesiväreillä (Nevskaja Palitra). Kui-vuttua laitoin väritöntä sellakkaa (Lac-ca in tabulis etanolissa) päälle, myös taakse ja sivuille, maalinkin päälle kiinnittämään maalia. Sellakan kuivu-misen jälkeen levitin parafiiniöljyä rautaosiin (myös maalin alta paljastu-neisiin kohtiin ylätuissa) ja annoin imeytyä. Muutaman kerran lisäsin imevimpiin kohtiin, kuten naulanpäi-hin. Lopuksi vielä pyyhin ylimääräiset pois. Tähän kaikkeen meni noin kuu-kausi, jona aikana tein jonkin verran muitakin töitä. Aina kun siirryin seu-raavaan työvaiheeseen, pyysin graafik-ko-valokuvaajan paikalle kuvaamaan. Lopuksi vielä nauhoitimme puheosuu-den, joka kulkee työvaiheiden päällä ja välillä näyttää minua puhumassa. Myös yksi esineintendentin kanssa käyty keskustelu päätyi videolle.

Parantunut esineturvallisuus

Välillä tuntui siltä, että suunnattoman kiireen vuoksi esineitä valitessa kon-servaattorin näkemyksiä ei ehditty kuunnella. Toistelinkin useampaan ot-teeseen vitriinien tärkeyttä ja jo valin-tavaiheen kuntotarkastusten tarvetta.

Tietysti intendentit viime kädessä päättävät kokoelmaesineiden käytös-tä, mutta minua huolestutti, ehdittiin-kö kaikkia materiaalin omianisuus- ja kuntotietoja ottaa huomioon. Välillä minulle sanottiin, että koska joku esi-ne on vuosikymmenet ollut epäsuotui-sissa olosuhteissa, se pärjää niissä jat-kossakin. Yritin selittää, että asia on pikemminkin päin vastoin, mikä otet-tiinkin sitten huomioon useassa tilan-teessa. Kokoelmaan kuuluvan puuve-neen tuomisesta kosteudenhallintajär-jestelmättömään tilaan kirjoitinkin jo Konservattori-lehden numerossa 138 (1/2022). Esineturvallisuus näyttelyssä kuitenkin parantui kaiken kaikkiaan huomattavasti. Ensinnäkin melkein kaikkiin vanhan puolen vitriineihin järjestettiin kosteudenhallinta. Osa vitriineistä, tätä näyttelyä varten käy-tettynä hankitut, ovat joka puolelta la-siseinäisiä, joten niiden alaosassa on erillinen laatikko kosteudentasausai-neelle. Loput vitriinit rakennettiin paikan päälle paikallisen rakennus-alan yrityksen toimesta ja lähes kaik-kiin niihin näyttelyarkkitehti suunnit-teli lokerot. Minä kävin paikan päällä rakennusvaiheessa ohjeistamassa lo-keroiden ja rei'ityksien mitoitus ja sijaintia. Vain muutama osuus jäi il-man laatikoita rakenteessa, joten teimme kankaasta silica gel -pusseja ja sijoitimme ne mahdollisimman hyvin esineiden taakse niihin vitriineihin mihin mahtui.

A-salin vitriinejä rakennetaan. Huomaa lokero kosteudenhallinta-aineelle.

Museonjohtajan huone alkuperäisine kaappeineen ja tikkaineen.

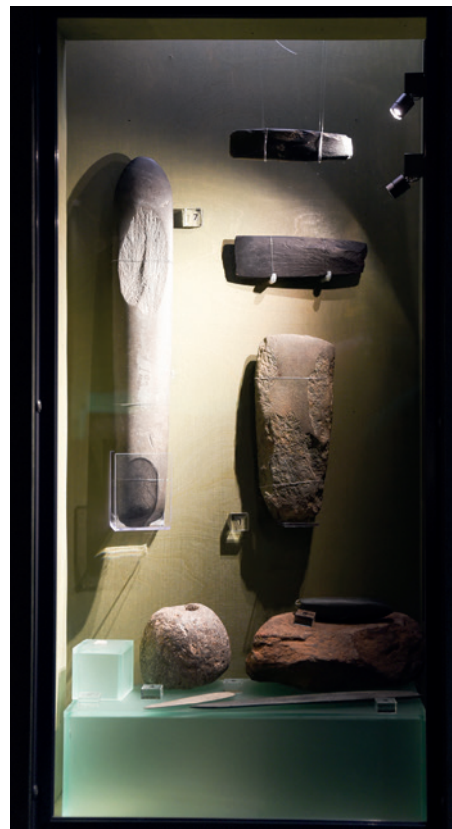
Muitakin suojaratkaisuja tehtiin näyttelyyn. Rakastettu karsikkopuum-me (ks. Konservattori 133, 2/2019) sai uuden korokkeen ja lasikaiteen suo-jaksi innokkailta ihailijoiltaan. Savu-tuvan poikki viritettiin paksu köysi, jonka taakse kaikki kokoelmaesineem-me laitettiin. Eli ei enää puukuppia tai pärepihtiä pöydällä ja itse asiassa pöy-täkin on eri kuin aiemmin. Leppävir-ran kotiseutumuseo lainasi meille

asiakaskäytössä olleen 1700-luvun pir-tinpöydän, jonka pienempi koko myös helpottaa ryhmien liikkumista savutu-vassa ja mahdollisti köydellä rajaami-sen. Myös penkit vaihdettiin, nykyiset teetettiin paikallisella puusepällä mit-tojen mukaan interiööriin istuvasti vanhan näköiseksi. Vanhan museon-johtajan huoneen alkuperäisten kaap-pien restaurointia ja käyttöä pyöritel-tiin jo ennen museon sulkeutumista

peruskorjauksen vuoksi. Onneksi lo-pulta huoneeseen päätettiin laittaa la-siseinät, jotta kaapit säästyvät asiak-kaiden availulta ja pystyimme laitta-maan myös alkuperäiset tikkaat van-halle paikalleen. Tammipuisille tik-kaille tein varovaisen puhdistuksen ja suojalakkauksen niin, että patina ja kulumat jäivät näkyviin.

Tikkaiden kulunein askelma ennen konservointia

Yksi arkeologian vitriineistä esinekiinnityksineen.

Asevitriinin esillepano tätä varten suunnitteluine tukineen.

Näyttelytukien ja -jalustojen suunnittelu ja hankkiminen kuului myös tehtäviini. Tein suunnittelun arkeologisen kokoelman osalta yhdessä näyttelyä varten palkatun määräraikaisen arkeologin kanssa, sillä vakituinen arkeologin intendenttimme ehtii tehdä lähes pelkästään viranomaistyötä enkä ollut lainkaan mukana arkeologisten esineiden valinnassa tai konservoinnissa. Eveliina onneksi suunnitteli sotilaspäähinetuen, mutta muuten pohdin pääni puhki ripustus- ja kiinnittämiskäytösten kanssa. Esineet piti kiinnittää hyvin, sillä museorakennus sijaitsee hiekkapatsalla ja ohiajavat rekat tärisyttävät rakennusta tuntuvasti. Onneksi kokenut näyttelyarkkitehti teki esillepanosuunnitelmat ja osasi antaa vinkkejä. Värilliset laatikkomaiset akryylituet tulivat suoraan näyttelyarkkitehdin kynästä, kirkkaat esinekohtaiset suunnittelin

minä toivotun asennon ja esineen kunnan mukaan. Käytimme myös erilaisia metallikoukkuja ja -vaijereita, silikoniletkua ja siimaa esineiden tukemiseen ja ripustamiseen. Vaneriset, maalatut jalustat tulivat rakennusliikkeenä. Työtehtävä oli mielenkiintoinen ja loppujen lopuksi hauskin, vaikka kiire ja epäselvyydet stressasivatkin.

Kohti tulevaa

Tätä kirjoittaessani työhuoneeni on täytynyt enimmäkseen uusista lahjoituksista: Suomen Sodan tykinkuulia, 1940–50-luvun ompelukone tarvikkeiden, pinnatuoli, kenttäahjo, pitsinnyplästyyny, tekosilmän huuhtelupalja, hopeisia ja uushopeisia palkintolusikoita, tekstiiliväripakkauksia, puinen mitta, vetoketjuja, kaksi valurautaista pataa joista toiseen kuuluu

raakalaudasta ja kattohuovasta tehty kansi, 1920-luvun radio peltisine äänitorvineen, 1940–50-luvun vaihteen olutpullokorin... Lisäksi minulle on tuotu jo muutamia ensi syksyn näyttelyehdokkaita, etnografisia metallipatsaita. On ihanaa, että löytyy vihdoinkin aikaa kokoelmatyölle! Näyttelykonservointiinkin tuntuu olevan kunnolla aikaa. Olemme tehneet ja teemme edelleen perusnäyttelyn korjauksia ja lisäyksiä, mistä kerron lisää ensi numerossa.

Kirjoittaja on koulutukseltaan huonekalukonservaattori (AMK) ja työskentelee viidettä vuotta Kuopion kulttuurihistoriallisessa museossa kovien materiaalien konservaattona.

NÄYTTELYVIERAILU

SUURIKOKOISTEN PAPERIPOHJAISTEN TEOSTEN ERIKOISNÄYTTELY

Vierailukohteena Rijks-museon erikoisnäyttely **XXL PAPER Big bigger biggest**

TEKSTI: ANNA AALTONEN JA LIISA KANTANEN

Kesällä 2022 hollantilainen Rijks-museo esitteli erikoisnäyttelyssään **XXL PAPER Big bigger biggest!** museon omien kokoelmien suurikokoisten paperipohjaisten teosten esillepanoa. Näyttely tarjosi kiinnostavia ja ennen näkemättömiä taideteoksia ja kulttuurihistoriallisia kohteita sekä suurelle yleisölle sekä samalla oman näkökulmansa museoalan ammattilaisille. Näyttelyn kohokohta oli 23 metriä leveän maisemamaalauksen ripustus. Teosten suuren koon ja materiaaliherkkyyden vuoksi nyt nähdyt teokset ovat olleet esillä hyvin harvoin jos koskaan.

Löytöjä Rijks-museossa

Toimin (**Liisa Kantanen**) loppuväellä 2018 kaksi kuukautta Kansallisen gallerian kansainvälisen työvähdön kautta Rijks-museossa paperikonservaatton tehtävissä. Työrupeamani aikana museon varastoa ryhdyttiin muuttamaan uusiin tiloihin. Muuttoon liittyvässä inventaariossa ilmeni, että valtavan suuria paperipohjaisia kohteita ei oltu aiemmin valokuvattu

asianmukaisesti. Kuvaamistapahtuma järjestettiin etävarastossa. Kaikki käsi- ja jalustat paperikonservaatit tarvittiin sekä avaamaan että sulkemaan huomattavan pitkiä paperirullia. Inventaarion löydöt herättivät museon kuraattoreissa ajatuksen näyttelystä, jonka näkökulmana olisivat näiden kookkaiden esineiden innovatiiviset esillepanotavat. Kuvattavien kohteiden mukana oli myös pitkä maisemamaalaus, joka inventaariossa oli merkitty tapetiksi. Kohde osoittautui myöhemmän tutkimuksen myötä paljon harvinaisemmaksi esineeksi ja siitä kerrotaankin lisää edempänä.

Vierailu konservointilaitoksella

Me (**Anna Aaltonen** ja Liisa Kantanen) päätimme matkustaa Amsterdamiin tutustumaan ammatillisesti kiinnostavaan näyttelyyn elokuun alun aurinkoisina päivinä. Aloitimme vierailumme Rijks-museon paperi- ja valokuva-konservointistudiossa. Meidät toivotti tervetulleeksi vastaava paperikonserv

vaattori **Dionysia Christoforou**, joka oli työryhmänsä kanssa ollut aktiivisesti valmistelemaan **XXL PAPER**-näyttelyä. Dionysia kertoi laajasti niistä odottamattomista haasteista, joita konservaatit olivat näyttelyä tehdessään kohdanneet ja kuinka he olivat kunkin ongelman ratkaisseet. Oli antoisaa käydä kuulemassa konservointiosaston kokemuksia ennen näyttelyvierailua. Tämä ohjasi meitä syvällisemmin ymmärtämään, näkemään ja pohtimaan näyttelyssä näkemäämme.

XXL-PAPER-näyttelyn antia

Suurikokoisten paperiteosten näyttely oli pystytetty Rijks-museon vaihtuvien näyttelyiden saleihin. Jo sisäänkäynniltä katsoen kävi ilmi, että esillä oli keskenään hyvin monipuolista aineistoa, jonka yhteinen nimittäjä oli ainakin yhdeltä mitaltaan epätavallisen suuri koko.

Joidenkin teosten pintaa ei ole yrittettykään suojata, vaan teosturvallisuus on ratkaistu ripustamalla kohde korkealle katsojien ulottumattomiin.

Näiden kohteiden yksityiskohdat jäävät yleisöltä tarkastelematta, mutta mittasuhteet näkyvät etällekkin. Lasin alla vitriinissä oli korkealle ripustettujen teosten kokoisia ja kaltaisia kohteita, joiden yksityiskohtia pääsi tar-

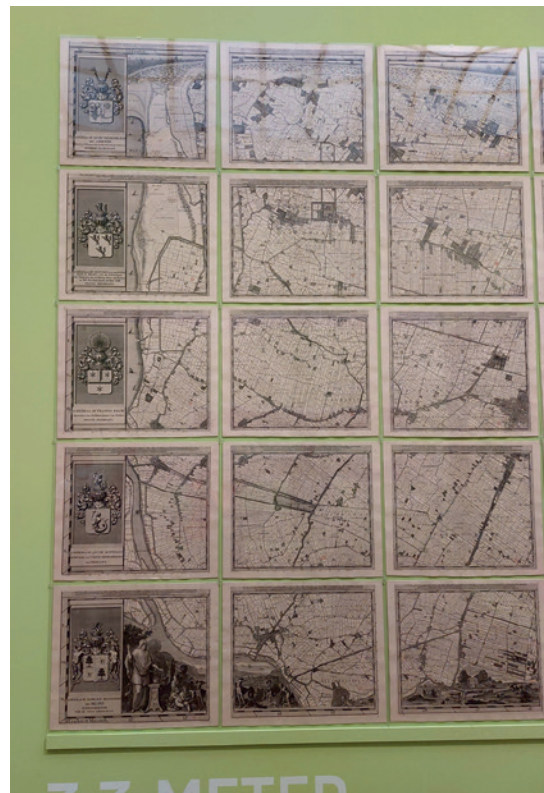
kastelemaan myös lähietäisyydeltä. Seinälle asetelluissa teoslapuissa kerrottiin kunkin paperiteoksen pisimmän sivun pituus.

Kuvassa 1 puupiirroskokonaisuus vuodelta 1549 käsittää 12 arkkia. Kai-

vertaja on kopioinut **Tizianin** maalauksesta yksityiskohdat erillisille puulaatoille, joista painettujen puupiirrosten kuvakertoma on tarkoitettu sopimaan saumattomasti yhteen. Kahdentoista arkin yhteen liitettyä kuvaa on ollut määrä katsoa kauempaa. Suuri paperipohjainen teos saattaa tar-koittaa useammasta arkista yhteen liittämällä tehtyä teosta.

Kuva 2 esittää 1:10 000 suhteessa laadittua karttaa vuodelta 1735. Kartta käsittää 25 painettua kuva-arkkia, joissa on yksityiskohtaisen tarkkaa tietoa hollantilaisen Deflands Waterboardsin alueesta. Kartalla on ollut useampi kaivertaja. Suurikokoinen paperipohjainen teos voi olla siis myös erilleen ripustetuista arkeista koostuva yhtenäinen teos.

Arkiammatillisesti hyödyllistä materiaalia olivat näyttelyn teosten erilaiset ripustustavat. Suuri kartta on arkki kerrallaan kiinnitetty seinään

taustapahvin ja japaninpaperikiinnittimien avulla. Arkkien suojaksi on asetettu vieriviereen viisi pystysuoraa akryylilevyä. Jokainen akryylilevyarkki on alareunastaan asetettu puisen listan päälle. Akryylilevyt on varmistettu paikoilleen Skiffy-pidikkeiden avulla (kuva 3).

Vuonna 1934 taiteilija **Richard Roland Holstia** (1868-1938) pyydettiin suunnittelemaan Utrechtin katedraalin lasimaalaus. Suunnittelun viimeisenä työvaiheena Holst piirsi 68 kartongille yksi-yhteen -kokoisen luonnoksen, jossa musta väri määrittää lasimaalausten lyijynauhojen paikan

(kuva 4). Muut värit osoittavat lasin sijainnin ja värin. Teoksessa esiintyvät neljä profeettaa voidaan nähdä edelleen Utrechtin kirkossa lasimaalauksina kirkkovieraiden päiden yläpuolella.

Holstin teoskokonaisuutta ei oltu suojattu erillisellä akryylilevyllä tai lasilla johtuen osin teoksen valtavasta koosta ja toisaalta sen materiaalista. Liitupiirroksen pigmenttien vuoksi teososien asettelu turvallisesti kuvasuojan taakse olisi ollut huomattavan työlästä. Akryylilevy on sähköistä ja se "imaisee" irtahiukkaset itseensä. Tätä ilmiötä haluttiin välttää. Kartongit

kiinnitettiin seinään niin sanotuilla L-koukuilla. Teoksen eteen oli viritetty köysikaide osoittamaan museovieraille tarkasteluetaisyys.

Kuvassa 5 nähdään luovasti ajateltu tapa esittää rullattuna säilytetyt pitkät luonnospaperit. Kyseessä ovat 1650-luvulta peräisin alttaritaulun teososat. Osa papereista on ripustettu jalustan salin puoleiseen seinämään japaninpaperikiinnittimillä ja taustakartongeilla. Viisi vasemman puoleista osaa lepää korkean, A-mallisen jalustan päällä ikään kuin kuivuva pyykki. **XXL PAPER** -näyttelyn ällistytävvin teos

oli jo aiemmin mainittu maalattu maisema.

Hollantilainen pankkiliike The Bank ten Cate & Cie teki merkittävän lahjoituksen teoksen konservointityön kattamiseksi. Mittavaan työrupeamaan pystyttiin lahjoituksen turvin käyttämään työtunteja huomattavasti runsaammin kuin arkisessa konservointivirrassa olisi ollut mahdollista. Teosta koskevassa tutkimuksessa kävi ilmi, että kyseessä ei ollut tapetti, vaan sykloraama eli liikkuva panoraama. Maalauksen olivat valmistaneet Berlii-

nissä vuoden 1853 tietämillä **Borgmannin** veljekset ja **Heinrich Heyl**.

Rijks-museon kokoelman maalaus on korkeudeltaan 180 cm ja pituudeltaan hieman yli 23 metriä. Koko tuntuu hurjalta, mutta se on vain fragmentti maalauksen alkuperäisestä 1,5 kilometrin pituudesta. Liikkuvat panoraamat olivat oman aikansa elokuvia. Yleisön katsoessa kuvarullaa avattiin yhdestä päästä ja suljettiin takaisin rullalle toisesta päästä sveitsiläistä, italialaista ja itävaltalaisista maisemaa kuvaavan maalauksen lipuessa katso-

jan silmien edessä. Panoraaman tilaa- ja **Ferdinand Reichmann** kiersi sykloraamansa kanssa Alankomaissa, Belgiassa ja Englannissa esittämässä näytöksiä eteläisemmän Euroopan tunnelmista. Sykloraamoja on maailmassa säilynyt vain muutamia suurimman osan kuullessa yhdysvaltalaisiin kokoelmiin.

Valtavan kokoinen sykloraama täytti näyttelyssä kokonaisen huoneen. Huoneen nurkissa ripustus oli jätetty loivaksi, mikä helpotti kuvakertoman seuraamista (kuva 6). Se oli myös teoksen säilymisen kannalta suotuisampi esillepanotapa. Teoksen ylä- ja alareu-

nassa oli listoitus, joka varmisti teoksen pysymisen sijoillaan. Kuvapinnan päällä ei ollut erillistä suojausta. Sen sijaan teoksen eteen oli sijoitettu kaidaköysi määrittämään museovieraille katsomisetaisyys.

Näyttelyssä oli esillä myös nykytaidetta, jonka äärellä suureen kokoon onkin jo totuttu. Oli ensiarvoisen tärkeää tutustua näyttelyyn paperikonservaattoriseurassa ja matkan anti olikin todella monipuolinen ja runsas. Konservoinnin näkökulma on omanlaisensa ja siihen vähemmän perehtynyt saattaisi jopa pitkästyä kaiken aiheeseen liittyvän keskustelun äärellä.

Anna Aaltonen

Kirjoittaja on paperikonservaattori (AMK) ja työskentelee yrittäjänä MH-Keskus Oy:ssä.

Liisa Kantanen

Kirjoittaja on paperikonservaattori (YAMK) ja työskentelee Kansallisgalleriassa.

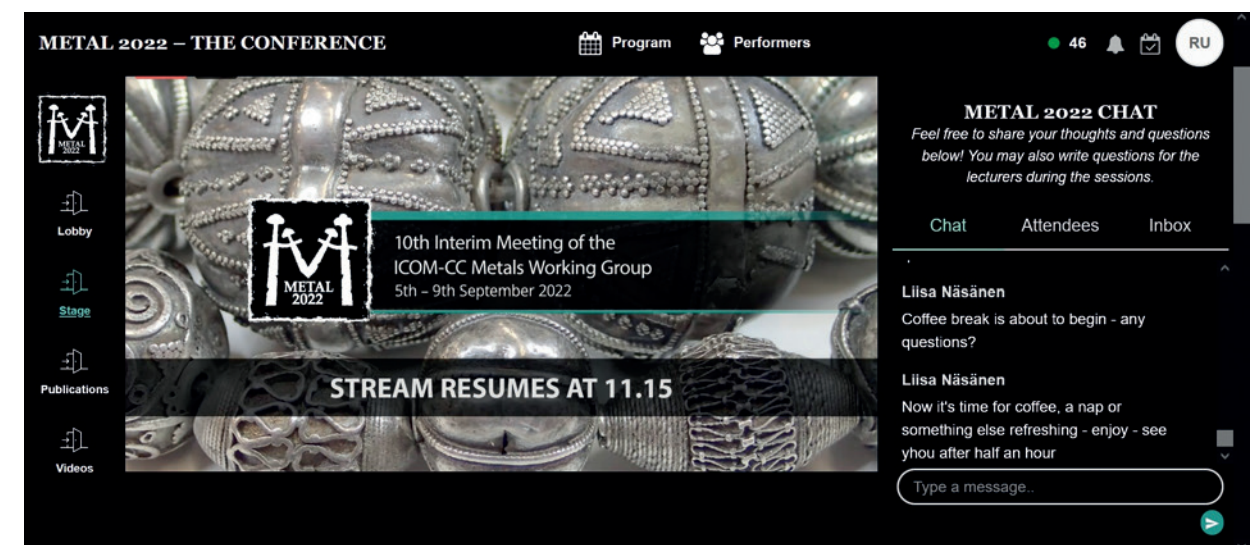
RAPORTTI KONFERENSSISTA

10th Interim Meeting of the ICOM-CC Metals Working Group

5.-9.9.2022

TEKSTI JA KUVAT: RIINA UOSUKAINEN

ICOM-CC Metals Working Group järjesti yhteistyössä Kansallismuseon ja Metropolia Ammattikorkeakoulun konservointiosaston kanssa syyskuussa 2022 viiden päivän konferenssin. Konferenssiin pystyi osallistumaan paikan päällä Suomenlinnan Susisaarella sijaitsevassa arvokkaassa 1775 rakennetun linnoituksen Tenalji von Fersen -salissa tai etänä Liveto Group Oy:n tarjoaman alustan kautta. Osallistuin tapahtumaan etänä ja tässä raportissa perkaan tämän mittavan konferenssin sisältöä.

Kuvakaappaus virtuaalikonsferenssin stage-näkymästä.

Hoidan yhä lasta kotona ja kuunte-
lin esitelmää vaunulenkeillä kuu-
lokkeista ja lapsen päiväunien ai-
kaan. Jossain vaiheessa viikkoa
tuntui siltä, että ehdin aina kirjautu-
maan konferenssisivulle juuri kun kah-
vitauko tai lounastauko oli alkanut.
Onneksi kuitenkin esitykset videoitiin
ja niitä sai katsella 30 päivää vielä kon-
ferenssin jälkeen, joten pystyin tutus-
tumaan esityksiin omaan tahtiini.

Pieniä teknisiä ongelmia oli aina
välillä ja ääni- ja videoyhteys Suomen-
linnaan uupui, mutta pienet säätämi-
set kuulunevat hybriditapahtumien
olemukseen. Etäosallistuminen pyri-
tään ilmeisesti säilyttämään jatkossa-
kin ICOM Metals working groupin kon-
ferenssien vaihtoehtona. Chatin kaut-
ta etäilijät saivat esittää kysymyksiä,
jotka mielestäni ehdittiin käydä hyvin
läpi ja esittää esiintyjille. Minulta jäi
tosin valtaosa esityksistä jälkeensä
katsottavaksi, eli siinä mielessä konfe-
renssikokemukseni oli varsin epäinte-
raktiivinen.

Konferenssin ohjelma oli hengäs-
tyttävä: päivät kestivät noin yhdeksäs-
tä viiteen, esitelmöijä oli lähes sata
26:sta eri maasta ja ohjelma oli jaettu
teemoittain kuuteen eri osaan. Konfe-
renssiviikon aloitti koko konferenssin
läpäisevä kestävän kehityksen tema
Sustainability in practice, ja maanan-
taipäivä päättyi keskustelupaneeliin
”keveyestä” aiheesta The Future of con-
servation.

Seuraavina päivinä aiheina olivat
Modern metals; Coatings, consolidants
and corrosion inhibitors; Technical
studies, Analytical investigations sekä
Conservation practices. Maanantaista
torstaihin oli ohjelmassa myös Flash
Poster sessions ja paikan päällä konfe-
renssiin osallistujille oli vielä erikseen
iltaohjelmaa, kuten ekskursioita kult-
tuuriperintökohteisiin, musiikkiesi-
tyksiä ja illallisia. Ennen konferenssia
tarjottiin myös kaksi työpajaa, ja kon-
ferenssin jälkeen kaksi päiväretkeä.

Konferenssin esitelmistä julkaistiin
myös mittava 370-sivuinen sähköinen
Metal 2022-julkaisu ainoastaan

PDF-muodossa, mikä onkin aivan oi-
kein ajatellen konferenssin kestävän
kehityksen teemaa. 84.2 megatavua
painavan opuksen sai ladattua konfe-
renssialustalta ja tulee ladattavaksi
ICOM CC Publications Online -sivustol-
le; tätä kirjoittaessa julkaisut päätty-
vät vuoteen 2021.

Kestävän kehityksen airut

Konferenssin ensimmäinen key note
speaker on yhdysvaltalainen **Caitlin
Southwick**, joka on toiminnanjohtaja-
na perustamassaan organisaatiossa *Ki
Culture*. Organisaatio toimii maailman-
laajuisesti, mutta päätoimisto sijaitsee
Amsterdamissa Hollannissa. *Ki Culture*
pyrkii edistämään kestävää kehitystä
kulttuuriperintösektorilla niin ympä-
ristön, talouden kuin sosiaalisen oi-
keudenmukaisuuden näkövinkkelistä.

Minun täytyy myöntää – olin täysin
myyty heti puheen alusta lähtien. Ka-
rismaattinen Caitlin kertoo työskennel-
leensä konservaattorina niin upeissa
paikoissa ja projekteissa kuin vain kon-
servaattorin toivoa sopii – siis esimer-
kiksi Vatikaanissa ja Pääsiäissaarilla!
Upeasta urasta kertoo myös se, että hän
on väitellyt tohtoriksi Amsterdamin yli-
opistosta kulttuuriperinnön konser-
voinnin ja restauroinnin yksiköstä.
Caitlinin koko nykyinen ura ja esitelmä
pohjautuu kuitenkin siihen, että hän

alkoi tuntea nakertavan ja häiritsevän
tunteen miettiessään konservaattorin
työnsä merkitystä ja vaikutusta esimer-
kiksi levittäessään myrkyllistä suoja-ai-
netta ulkoveistoksen pintaan.

Tunnistan itsessäni samoja tunteita
ja ajatuksia, joista Caitlin puhuu: hier-
tävän epätyytyväisyyden tunteen tie-
täessäni, kuinka etuoikeutetussa ase-
massa konservaattori on työssään suh-
teessa tavalliseen pulliaiseen mitä tulee
kulttuuriperinnön aarteiden äärelle
pääsyyn. Tulee mietittyä konservaatto-
rin työn merkitystä tässä ilmasto- ja
ympäristökriisin repimässä maailmassa
ja huokailtua “miten sitä voisi tehdä
enemmän”, heittäen samalla jälleen yh-
den parin kertakäyttöisiä nitriilihans-
koja täytenä pursuilevaan roskakoriin.
Masentavaa ja ahdistavaa.

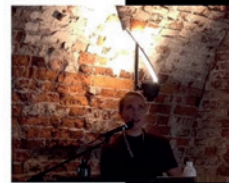
Caitlinin puheenvuoro on inspiroiva
ja ravisteleva. Museola on sellaisessa
muutoksessa ja myllerryksessä, että
myös konservaattorien on havahdutta-
va kammioissaan ja mietittävä, miten
omaa työtään voisi kehittää kestävämmä-
ksi niin ekologisesti kuin taloudelli-
sestikin. Caitlinin peräänkuuluttua, että
myös konservaattoreiden on otettava
osaa keskusteluun ilmastonmuutokses-
ta ja sosiaalisesta epäoikeudenmukai-
suudesta ja toimittava! Mitä järkeä on
konservoida museokokoelmia ja säilyt-
tää kulttuuriperintöä, mikäli meillä ei
kohta ole enää maapalloa, jolla pystyy
elämään?

Kuvakaappaus “Kestävän kehityksen verkko” Caitlin Southwickin esityksestä.

How can we be greener?

- Talk about it! **Normalize** discussions about **sustainability** and ask **questions!**
- **Climate Control** - know your conditions and your collections
- Use less!
- When ordering supplies, order in bulk to reduce packaging
- Visit your local waste processing center to find out what happens to your waste
- Properly dispose of solvents and materials - can it be recycled? Is it safe to throw away / down the drain?
- Clean and take care of your tools properly
- Pay attention to little things: **Action leads to awareness**

Kuvakaappaus Caitlin Southwickin esitelmästä, jossa esimerkkejä vihreämpään konservointiin.

Museoiden vaikutusta ilmaston-
muutokseen ei ole aiemmin juuri mi-
tattu mutta nyt on, ja Caitlin lävyyttää
madonluvat ruudulle. The Museum of
Contemporary Art Los Angelesissa mit-
tasi yhden vaihtuvan näyttelynsä hiili-
jalanjäljen: 214,5 tonnia hiilidioksidia!
Se on saman verran päästöä kuin 46,2
bensamoottorilla varustettua autoa
ajaisi vuoden. Tai 41,7 talouden säh-
könkäyttö yhdeltä vuodelta, tai hie-
man yli 107 000 kiloa hiiltä poltettuna.
Tietysti kaikki näyttelyt eivät ole sa-
manlaisia, ja niihin käytettävä energia
ja materiaali vaihtelee varmasti valta-
vasti. Mutta tulos on yhtä kaikki huo-
lestuttava.

Konservaattorien on pysyttävä ajan hermolla

Caitlin esittää, että nopeasti muuttu-
van maailmamme monen sortiset on-
gelmat (sosiaalinen epäoikeudenmu-
kaisuus, pakolaisuus, sota, ilmastokrii-
si, pandemia) vähentävät resursseja, eikä
näin ollen ole odotettavissa, että
konservoinnin merkitys kasvaisi, vaan
pääinvastoin. Keväällä 2022 Suomessa
oikeastaan kukaan museotalon ulko-
puolella ei oikein huomannut, että
museotalalla lakkoiltiin, mutta kun sai-

raanhoitajat uhkasivat laajamittaisella
lakolla, vähän kaikki olivat paniikissa.
Miten siis osoittaisimme tekevämme
edelleen merkityksellistä työtä?

Caitlinin vaatimukset saattavat tun-
tua uuvuttavilta, ja hän huomauttaa-
kin, että me konservaattorit olemme
usein ylityöllistettyjä ja alipalkattuja.
Silti Caitlin uskoo, että meillä on voi-
maa, josta emme ole ehkä kovin tietoi-
sia. Kulttuuriperinnön säilyminen on
tärkeää, ja me voimme sen avulla edis-
tää kestävää kehitystä ja lisätä tietoi-
suutta niin ongelmista kuin ratkai-
suista. Caitlin kehottaa konservaatto-
reita yhdistämään menneisyyden
tähän päivään ja tulevaisuuteen, ole-
maan yhteydessä paikallisyhteisöihin,
luomaan keskusteluita, kysymään vai-
keita kysymyksiä, toimimaan esimerk-
kinä kestävästä kehityksestä.

Etenkin yhteisöistä puhuminen
kuulostaa korvaani varsin amerikkalai-
selta, emmekä ehkä suomalaisissa mu-
seoissa toimi aivan niin tiiviissä yhteis-
työssä yhteisöjen kanssa, kuin esimer-
kiksi juuri Yhdysvalloissa toimitaan. En
pidä sitä kuitenkaan huonona kehitys-
suuntana, mutta epäilemättä yhteisöi-
hin liittyvä yhteistyö vaatii huolellista
suunnittelua ja resursseja, joita ei aina
välttämättä ole.

Pois esinekeskeisyydestä ja vihreä konservointi

Konservointi on muutoksessa, eikä
museo-objekti ole enää keskiössä,
vaan enemmänkin se, mitä objektit
edustavat, ja millainen vaikutus niillä
on. Konservointia ei enää tehdä esinei-
den itsensä vuoksi, vaan ihmisten.
Konservointia ja tutkimusta ei voi enää
tehdä vain alan sisäisestä mielenkiin-
nosta, vaan niiden pitää vastata laa-
jempaan kiinnostukseen, väittää Cait-
lin. Monologista on siirryttävä dialo-
giin. Kulttuuri ei ole neutraalia, ja
kestävä kehitys täytyy sisällyttää kon-
servointitoimenpiteisiin ja -tutkimuk-
seen.

Konservoinnista on mahdollista
saada vihreämpää. Yksi suuri vaikutus
on museo- ja säilytystilojen olosuhteil-
la, jotka me konservaattorit suositam-
me museoille. Mikäli tiukoista olosuh-
devaatimuksista joustettaisiin niissä
kohdissa, missä voidaan, energiansääs-
tö (ja rahansäästö!) olisi valtava. Mate-
riaaleista ja toimenpiteistä on mahdol-
lista saada kestävämpää kierrättämällä
ja valitsemalla ekologisempia vaihtoehtoja.
Ja kyllä, niitä nitriilihanskoja on
mahdollista kierrättää. Caitlin allevii-
vaa, että kaikkea ei tarvitse tietää itse:

riittää, että kysyy kysymyksiä ja ottaa selvää, miten toimia kestävämmiin. Olemme kaikki samassa veneessä!

WIN-WIN-WIN-situation

Museoalalla kuumia aiheita viime vuosina ovat olleet dekolonisaatio, repatriaatio, inklusiivisuus, ekologisuus, tassa-arvoisuus. Caitlin uskoo, että myös konservaatorit voivat ottaa osaa näihin keskusteluihin ja vaikuttaa asioihin, parantaa maailmaa. Konservaatorit eivät ole kovin diversiteettiä väkeä: valtaosa konservaatoreista on valkoisia naisia. Sosiaalista oikeudenmukaisuutta pitäisi siis parantaa niin konservoinnin alan sisä- kuin ulkopuolella. “WIN-WIN-WIN-situation” tarkoittaa, että konservoinnista on mahdollista saada parempaa niin ihmisille, planetaalle kuin esineille.

Myös kokoelmien saavutettavuudessa on suuri epäsuhta: arviolta 95% museokokoelmista on piilossa museoiden varastoissa, ja me museoammattilaiset olemme ainoita, jotka ne näkevät. Me konservaatorit olemme usein ihan fyysisestikin läheisimmin tekemisissä museokokoelmien esineiden kanssa – meillä on siis mahdollisuus tunkea koelmat ja kertoa niiden historiasta ja taustoista rehellisesti ja läpinäkyvästi.

Kuvakaappaus paneelikeskustelun keskustelijat vasemmalta oikealle: Vasilike Argyropoulos, Valentin Boissonnas, Lauren Fair, Caitlin Southwick, Heikki Häyhä, Vandana Singh ja David Watkinson.

Vetäjä: **Caitlin Southwick**, Executive Director, *Ki Culture*, Alankomaat
Panelistit:

- **Vasilike Argyropoulos**, Director of the Master's Program in Conservation of Cultural Heritage, *University of West Attica*, Ateena, Kreikka
- **Valentin Boissonnas**, Lecturer, *Haute Ecole Arc Conservation-restauration*, Neuchâtel, Sveitsi
- **Lauren Fair**, Head of Objects Conservation and Affiliated Assistant Professor, *University of Delaware*, Winterthur, USA
- **Heikki Häyhä**, Senior Lecturer in Conservation, *Metropolia Ammattikorkeakoulu*, Helsinki, Suomi
- **Vandana Singh**, Head of the Metal Conservation Laboratory at the *City Palace Museum*, Udaipur, Intia
- **David Watkinson**, Professor of Conservation, School of History, Archaeology and Religion, *Cardiff University*, Cardiff, Yhdistynyt kuningaskunta

Resursseja kestävän kehityksen avuksi:

- SIC: Sustainability in Conservation
- Ki Futures & Ki Books:
- <https://www.kiculture.org/ki-futures/>
- <https://www.kiculture.org/ki-books/>
- StICH: <https://stich.culturalheritage.org/>
- HORIZON Europe Go Green: <https://www.horizon-eu.eu/>

Paneelikeskustelu konservoinnin tulevaisuudesta

Ensimmäinen aihe paneelikeskustelussa on tietysti keskustelijoiden suhde kestävään kehitykseen. Pari keskustelijasta on sitä mieltä, että kestävä kehitys on aina jotenkin sisältynyt konservoinnin alaan, ja tästä täytyy kyllä allekirjoittaneen olla eri mieltä. Parannettavaa on ainakin rutkasti. Esitetään toive, että tietoa alettaisiin jakaa vapaammin konservattoreiden ja alaa läheltä liippavien käsityöläisten kesken, ja tästä ei voi olla kuin sa-

maa mieltä!

Paneelin aiheen ollessa konservoinnin tulevaisuus on tietysti loogista puhua konservoinnin koulutuksesta. Panelistit ovat aikalailla yhtä mieltä siitä, että konservoinnin opiskelijoille pitäisi opettaa yrittäjänä toimimista enemmän ja käytännönläheisemmin. Yhdeksi tärkeäksi teemaksi nousee, että konservointiopiskelijoita tulisi valmistaa kohtaamaan museoleisöt ja yhteisöt, niin että he osaisivat puhua konservoinnin merkityksestä, perustella miksi ala on tärkeä. Ehdotetaan, että opiskelijat tulisi opettaa kertomaan tarinoita kokoelmista ja niiden esineistä.

Keskustelu pyörii hyvin paljon Caitlinin esityksessään antamansa ajatuksen ympärillä, että konservattoreiden tulisi alkaa höllentämään tiukkoja olosuhdestandardeja. Energian ja rahan tuhlauksen lisäksi tiukat vaatimukset estävät esinelainoja, mikäli lainaavalla taholla ei ole resursseja toteuttaa vaatimuksia. Kipeimpiä asioita ovat ennen ja vielä nykyäänkin kulttuuriperinnön repatriaation estäminen vetoamalla siihen, ettei palautusmaan museoilla ole osaamista säilyttää esineitä.

Melkoisen yhtä mieltä tunnutaan olevan siitä, että materiaalin tuntemus ja -tutkimus ovat konservattoreiden valttikortteja. Materiaalitiede myös voidaan valjastaa avuksi, kun kestävä kehityksen ratkaisuja tehdään. Muuta-

Standardien muuttaminen ei ole mustavalkoinen kysymys, eikä kukaan meistä konservattoreista ole heittämassä kaikkia standardeja ikkunasta noin vain..

man kerran mainitaan, että konservointi on siitä hankala ala (myös opettaa), että yleensä ei ole vain yhtä oikeaa tapaa tehdä.

Keskustelijat puhuvat myös siitä, kuinka konservaatorit on opetettu asettamaan museo-objekti etusijalle, mutta se ei ole enää nykymaailmassa kovin realistista. Eräänlainen objekti-fetisismi on hyvin eurooppalainen ilmiö. Mutta kaikkea ei voida säilyttää, ja kuten yleisöstä aiemmin tullut huomio kuuluikin: murto-osa kaikesta maailman kulttuuriperinnöstä pyritään ja pystytään säilyttämään.

Mutta palataan vielä hetkeksi olosuhdekeskusteluun. Keskustelun loppupuolella tunnelmat hieman kuume-nevat. Olosuhdestandardien laskemista on puolusteltu muun muassa energiansäästön ja inklusiivisuuden verukkeilla, mutta hieman hätäntyneitä puheenvuoroja kuullaan yleisöistä standardien säilyttämisen puolesta. Case-esimerkkinä mainitaan maalaus, jossa havaittiin vaurioita jo suhteellisen kosteuden vaihdeltua 5%:a. Puhuja

ei myöskään luopuisi tiukoista olosuhdevaatimuksista noin vain, koska ei esimerkiksi osaa vielääkään sanoa, mikä olisi paras olosuhde lasisairaudesta kärsivälle aineistolle.

Standardien säilyttämisen puolesta sanotaan myös, että 30-40 vuotta sitten konservaatorit päin vastoin olivat huolestuneita siitä, että olosuhteet eivät ole tarpeeksi tiukasti säädeltyjä. Jos höllennämme olosuhteita huolelta nyt, näemmekö vauriot vasta muutamien kymmenien vuosien päästä? Yleisöstä kuullaan myös puolustuspuheenvuoro standardien säilyttämiselle sen vuoksi, että niissä maissa ja museoissa, joissa ei koskaan päästä todellisuudessa olosuhdeidealiin asti, täytyisi olla selkeä standardi, johon vedota, jotta kulttuuriperinnön säilyttämiseksi voitaisiin perustellusti vaatia edes jonkinlaista tasoa.

Muistutetaan, että standardien muuttaminen ei ole mustavalkoinen kysymys, eikä kukaan meistä konservattoreista ole heittämassä kaikkia standardeja ulos ikkunasta noin vain. Vanhojen tapojen uudelleenarviointi olisi paikallaan, ja osa kulttuuriperinnöstä on todella niin ainutlaatuista, että sitä pitää suojella kaikin tavoin.

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden teemoista osa on sitä mieltä, että me konservaatorit emme ole niin tärkeitä, “teemme vain työtämme”. Konservattoreilla ei ole esimerkiksi valtaa päättää repatriaatiosta, mutta olemme osa isompaa yhteisöä ja voimme tuoda tietoutemme mukaan keskusteluun. Osa taas näkee, että konservattoreilla on vastuu ja täytyy olla kykyä ja uskallusta aloittaa keskustelut vaikeista aiheista ja tarpeeksi itsevarmuutta perustella näkemyksensä.

Kuvakaappaus yleisöstä ottamassa osaa keskusteluun.

Lyhyitä nostoja konferenssin muusta ohjelmasta

Natural Conservation of Archaeological Iron

Henning Matthiesen ja **Jakob Frydendahl**in työryhmä tutki kloridipitoisten arkeologisten rautaesineiden uudelleen hautaamista maahan suolaa poistavana toimenpiteenä. Hapetonta, pH-neutraalia vesipitoista turvetta käytettiin hautana, jossa oli runsaasti orgaanista ainesta, alhainen kloridi- ja korkea karbonaattipitoisuus. Uudelleenhautaaminen voisi olla siis ekologinen ja edullinen vaihtoehto rauta-artefaktien säilyttämiselle tilanpuutteesta kärsivien, kalliiden kokoelmajonojen sijaan.

Exploiting Biologically Synthetized Chelators in Conservation: Gel-based Bio-cleaning of Corroded Iron Heritage Objects

Luana Cuvillier esitteli työryhmänsä tutkimuksen, jossa testattiin raudan korroosiota puhdistavan EDTA:n sijaan muun muassa DFO-geeliä. DFO eli siderophore deferroxamine B, jota tuottaa bakteeri *Streptomyces pilosus*, aiheuttaa luonnollisen raudan kelaation. Geelinä testattiin ksantaanikumia, agaria ja gellaanikumia. EDTA on ympäristölle ja terveydelle haitallista, ja lämmin DFO-agargeeli suoriutui puhdistuksesta samanveroisesti kuin EDTA. DFO-geeliä ei tarvitse myöskään huuhdella pinnasta kuten hapanta EDTA:ta ja se on helppo ja ekologinen hävittää.

Kuvakaappaus esityksestä, **Metropolitan esinekonservointilinjalta valmistunut, sittemmin Ruotsissa konservattorina toiminut Aleksi Pienimäki** esitteli konferenssin viimeisenä tutkimuksensa **Commercially Available Vacuum Chambers as an Alternative in the Deoxygenated Desalination Treatment of Archaeological Iron.**

The Bronze Hand of Prêles: Protecting a Valuable Archaeological Object Using 3D Techniques

Sabine Brechbrühlin aiheena oli 3D-skannauksen ja -printtaamisen hyödyntäminen hauraiden esineiden säilyttämisessä ja käsittelyssä. Pronssikautinen osittain kullattu pronssiesine on miltei 1:1 ihmisen käden kokoinen ja vanhin ihmiskehon osaa esittävä metalliesine Euroopassa. 3D-mallinnuksen avulla esineelle suunniteltiin säilytyslaatikkoon esineen muotoinen vahtomuovikotelo, eikä prosessissa tarvinnut koskea alkuperäiseen esineeseen. Pronssikädet otettiin myös metallinäyteporalla, ja tätä varten printattiin kustomoitu tuki hauraalle pronssikädelle.

The Bluish Green and the Greenish Blue

Mariana Cardosoon The Bluish Green and the Greenish Blue oli ikään kuin peli, jossa konferenssin osallistujat saivat värittää pienen värialueen kunkin tyhjään laatikkoon edustamaan kunkin eri korroosion väritystä. Rivejä oli 12:sta eri korroosiotuotteesta

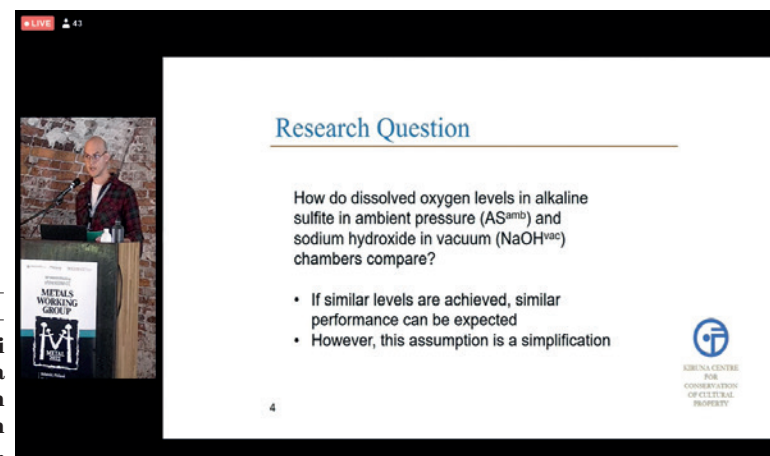
atakamiitista tenoriittiin. Korroosiopele havainnollisti, kuinka valtavasti korroosiotuotteiden sanallinen kuvaus kirjallisuudessa ja muissa teksteissä vaihtelee ja on epätarkkaa.

Corrosion and Conservation of Nickel Silver Alloys Recovered from Historic Shipwrecks

Ian MacLeodin esitys ansaitsee erityismaininnan varsinkin sen viihdyttävyyden vuoksi – harvemmin konservoinnin tieteellinen esitys on aivan stand up -komiikkaa! Nauraa sai monessa kohdassa, ja varsinkin Ianin kuvaillaan hyvin intohimoisesti korroosiota. Ian ilmeisesti piti vielä konferenssin jälkeisellä viikolla vapaamuotoiset luennot Vantaan koelmakeskuksen konservattoreille, josta olisikin hauska kuulla mitä kaikkea Ian kertoi pitkän uransa ja kokemuksensa syvällä rintaäänellä.

Riina Uosukainen

Kirjoittaja on esinekonservattori (AMK) ja suorittaa tällä hetkellä Turun avoimen yliopiston museologian perusopinnot, jotka on niin ikään mahdollista tehdä täysin etänä.

“OLETKO TEHNYT TYÖSSÄSI JOTAIN ERITYISEN MIELENKIINTOISTA?”

KIRJOITUSKUTSU

KUTSUMME KAIKKIA LÄHETTÄMÄÄN ARTIKKELINSA JA JAKAMAAN TUTKIMUSTULOKSENSA POHJOISMAISEN KONSERVAATTORILIITON JULKAISUSSA 'MEDDELSER OM KONSERVERING' (MOK).

ARTIKKELIN TOIMITTAMISEN MÄÄRÄAIKA ON 15 HUHTIKUUTA 2023.

ARTIKKELIN VOI KIRJOITTA ENGLANNIKSI, TANSKAKSI, SUOMEKSI, ISLANNIKSI, NORJAKSI TAI RUOTSIKSI. ARTIKKELIT ON LÄHETETTÄVÄ VERKKOJÄRJESTELMÄMME KAUTTA (www.nordiskkonservatorforbund.org)

KYSYMYKSET VOI LÄHETTÄÄ TOIMITUKSELLE OSOITTEeseen:

editor-in-chief.mok@nordiskkonservatorforbund.org

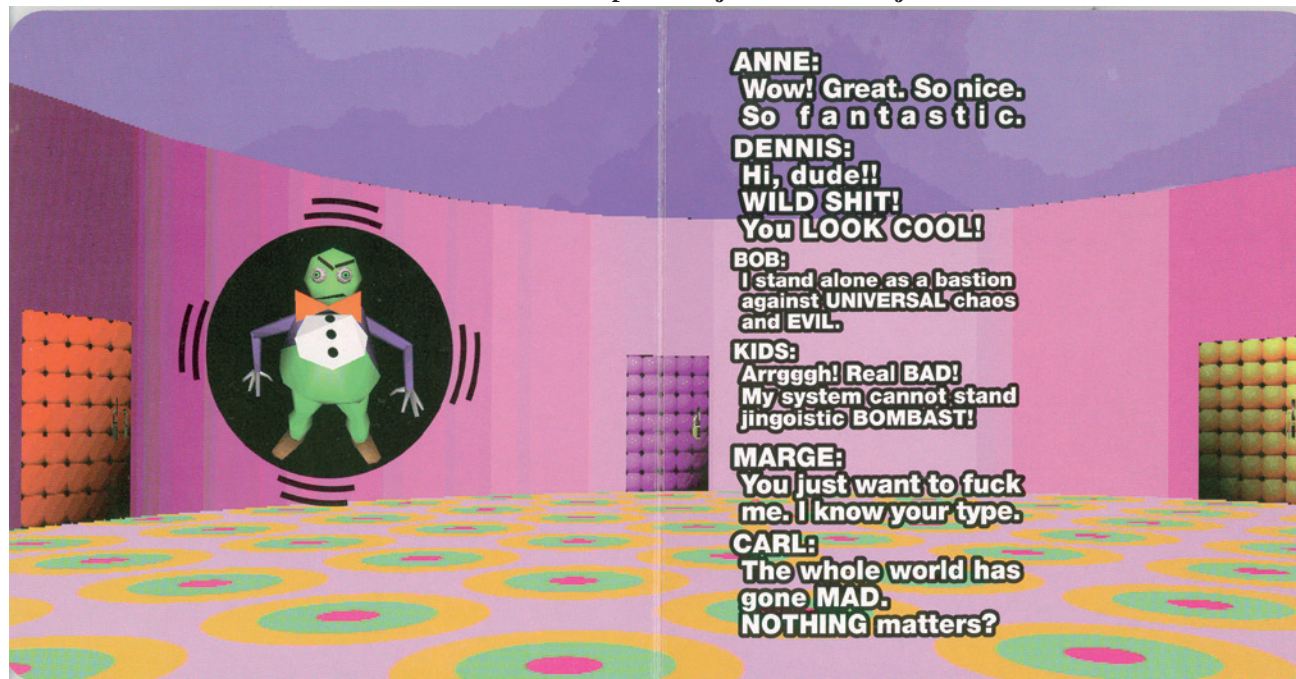
YSTÄVÄLLISIN TERVEISIN
TOIMITUS

MOK

MEHI-HANKKEEN KONSERVVOINTISUUNNITELMA Esimerkkitaupaus: Conversations with Angels

TEKSTI JA KUVAT: ANNIINA HATAKKA

Hahmo Super Activo ja useiden hahmojen lausahduksia kuvattuna CD-vihossa.

Liityin Suomen mediataiteen historian MEHI-projektiin konservaat-
torina 2022 maaliskuussa. MEHI on
Suomen Mediataideverkosto ry:n
toteuttama Suomen mediataiteen his-
torian hankekokonaisuus, jonka pää-
määränä on varmistaa suomalaisen
mediataiteen satavuotisen historian

kestävä taltiointi ja välittyminen tule-
vaisuuteen. MEHI-hanke luo vuoden
2023 loppuun mennessä mm. media-
taiteen viitetietokannan, mediatai-
teen ontologian, suomalaisen media-
taiteen antologian ja luettelointi- ja
konservointiohjeistusta, sekä tuo me-
diataidesisältöä tavoitettavammaksi

mm. Finnan ja Wiki-ympäristöjen
avulla. Hankkeessa luotava tietokanta
luovutetaan sen valmistumisen jäl-
keen Kansallisgallerian säilytettäväk-
si. Hankkeeseen liittyvää aineistoa ja
lisätietoa hankkeesta julkaistaan Me-
diataideverkoston nettisivuilla osoit-
teessa www.media-art-finland.fi.

Kiasman kirjaston teoskopio.

Hankkeen aikana työstin konser-
vointisuunnitelmia asiantuntijaryh-
män valitsemille kulttuurihistorialli-
sesti merkittävälle mediataideteoksil-
le. Näistä yksi oli **Andy Bestin** ja
Merja Puustisen 1998 interaktiivinen
selainteos *Conversations with Angels*.
Teos oli minulle erityisen mielenkiin-
toinen työkokemus, sillä pääsin en-
simmäistä kertaa tekemään tutkimus-
ta digitaaliselle kohteelle emulaatto-
rin avulla. Digitaalisen taiteen
tutkimusmetodit eivät olleet minulle
ennestään kovin tuttuja, mutta Kias-
man, taiteilijoiden ja ulkopuolisten
osaajien tuella onnistuin kartoitta-
maan teoksen hyvin. Loin teokselle
konservointisuunnitelman, joka jul-
kaistaan osana MEHI-hanketta.

Konservointisuunnitel- maa varten tehdyn tut- kimuksen yhteenveto

Conversations with Angels on vuonna
1998 valmistunut interaktiivinen se-
lainteos taiteilijoilta Andy Best ja Mer-
ja Puustinen. VRML-kielellä koodattu
teos avautuu CD-ROMilta selaimelle,
jossa teoksen pelaaja voi keskustella
värikkäiden, sarjakuvamaisten hah-
mojen kanssa chat-toiminnolla. Hah-
mot yllyttävät pelaajaa jatkamaan kes-
kustelua provosoivilla kysymyksillä ja
vastauksilla.

Taiteilijat Andy Best ja Merja Puus-
tinen toteuttivat teoksen 1997-1998
yhteistyössä Kanadan Banff-taidekes-
kuksen ja nykytaiteen museo Kias-
man kanssa. Teos oli pelattavissa pai-
kan päällä Kiasmassa 1998, ja siitä
myytiin CD-kopioita Kiasman museo-
kaupassa. Lisäksi Kiasma ylläpiti si-
vua <http://angels.kiasma.fi>, jossa teos-
ta pystyi pelaamaan ilman CD-kopio-
ta vuoteen 2000 asti. Kiasma omistaa
teoskopion.

Teoksen kuvaus

Conversations with Angels on visuaali-
sesti sarjakuvamainen, "South
Park"-tyylinen teos. VRML-kielellä voi
luoda visuaalisen 3D-tilan pelkästään
kirjoittamalla koodia, kuten tämän
teoksen tapauksessa. Teoksessa on
kuusi hahmoa, joilla on chatbot: **Den-
nis, Carl, Marg, Fat Bob, The Kids** ja
Princess Anne. Lisäksi teosta isännöi
hahmo **Super Activo**, joka ohjaa pe-
laajan introsta aulatilaa. Hahmot pe-
rustuvat osittain oikeisiin ihmisiin:
Dennis perustuu koripalloilija **Dennis
Rodmaniin**, sarjamurhaaja Carlin pu-
heita lainattiin oikeilta sarjamurhaa-
jilta, lesboprinssessa Princess Anne pe-
rustuu taiteilijoiden henkilökohtai-
seen ystävään ja Super Activo perustuu
Mexico Cityssä lasten oikeuksien puo-
lesta toimineeseen aktivisti **Super
Barrio**on. Kaikilla boteilla on tunnis-
tettava persoonallisuus. Taiteilija Mer-
ja Puustinen vastasi hahmojen skrip-
teistä.

Teoksessa on kaksi pelamismvaihto-
ehtoa: Offline-yksinpelua ja Mul-
tiplayer-moninpelua, joka toimi aika-
naan Blaxxun-servereiden kautta. Mo-
lemmat alkavat introlla, jossa Super
Activo käskee pelaajaa sammuttamaan
palavan lentokoneen, ja sen jälkeen
saattaa pelaajan lentokoneen sisään.
Intron jälkeen pelaaja siirtyy aulati-
laan Courtyard, josta avautuu kuusi
eriväristä ovea. Ovien takaa löytyvät
hahmot ja chatbotit. Yksi kuudesta
huoneesta on graffitihuone, jossa pe-
laaja pystyi jättämään merkin seinäl-
le, mikäli hänellä oli nettiyhteys ser-
vereihin.

Teoksessa *Conversations with Angels*
pelaajan oli tarkoitus pystyä keskus-
telemaan sekä bottien että muiden ih-
misten kanssa. Chattiin käytettiin jo
1960-luvulla kehitettyä **ELIZA**-ohjel-
maa, joka pystyy käymään käyttäjän
kanssa luonnolliselta vaikuttavaa kes-
kustelua pattern matching- ja substi-

tuutiotekniikoilla: ELIZA pystyy toistamaan siihen syötetyn skriptin lisäksi esim. käyttäjän kirjoittamia lausahduksia, mikä luo illuusion tietoisesta vastaajasta. Taiteilija Andy Bestin mukaan jotkut teoksen pelaajat olivat luulleet puhuvansa oikean ihmisen kanssa käydessään keskustelua bottien kanssa. Teos pyrki häivyttämään bottien ja ihmisten eroa surrealistisessa tilassa.

Multiplayer-puoli toimi 90-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa Blaxxun-serverien kautta. Laajempien keskustelumahdollisuuksien lisäksi Multiplayer-puolella pelaaja pystyi halutessaan muokkaamaan tilassa muille pelaajille näkyvää Avatariaan ja jättämään jälkiä graffitihuoneen seinille. Servereitä ei ole ylläpidetty vuosikausiin, minkä vuoksi teoksen Multiplayer-puoli ei ole enää pelattavissa eikä sitä tuskin koskaan saada takaisin. Taiteilijat harkitsivat Blaxxun-serverien hankkimista osaksi Meetfactory-osakeyhtiötään, mutta hankinta ei koskaan toteutunut.

Teosta myytiin ja jaettiin CD-kopioina. CD-levyn mukana tuli kovakantinen CD-vihko, joka sisältää kuvia ja esittelyjä hahmoista. Kiasman kirjastolla on yksi teoskopia. Joitakin kopioita löytyy myös taiteilijoilta ja Banff-keskuksesta Kanadan Albertasta. Museokaupan myynnin lisäksi taiteilijat jakoivat kopioita useissa IT-tapahduksissa. Tarkkaa tietoa teoskopioiden kaudesta omistajista ei ole olemassa.

Kun *Conversations with Angels* oli pelattavissa Kiasmassa, sitä varten teetettiin lasisia tietokonekioskeja, joissa lasin läpi ruudulta näkyvä teos oli pelattavissa lasisella ohjaimella. Kioskit hajoivat käytössä eikä niitä ole varastoitu. Vastaavia kioskeja ei ole käytetty teoksen yhteydessä sen jälkeen.

Teoksen historia

Virtual Reality Modeling Language eli VRML kehitettiin Yhdysvalloissa 90-luvulla. VRML:llä voi luoda 3D-elementtejä kirjoittamalla ne suoraan koodiin,

Teos pyrki häivyttämään bottien ja ihmisten eroa surrealistisessa tilassa.

minkä ansiosta 3D-taidetta oli mahdollista käsitellä ensimmäistä kertaa tavallisella PC-tietokoneella. Taiteilija Andy Bestin mukaan kielen kehittäjä **Mark Pesce** oli kiinnostunut okkultismista ja pyrki kehittämään tilaa, jossa voisi 'tavata jumalia'. Taiteilijat tunsivat Pescen lisäksi kielen kanssa työskennelleen **Bruce Damerin** ja kiinnostuivat kielestä työkaluna. Kiinnostus johti taiteilijat Kanadan Banff-taidekeskukseen, jossa he kehittivät ensimmäisen VRML-demonsa.

Hahmo Super Activo teoksen Courtyard-tilassa.

Banff-keskuksessa kehitetyn demoninimi oli myös *Conversations with Angels*. Teoksessa oli kaksi hahmoa, joiden kanssa pelaaja pystyi käymään keskusteluja chat-toiminnolla. Hahmojen nimet olivat **BuBu** ja **FiFi**. BuBu oli sininen nallekarhu, joka oli ääri-konservatiivinen ja homofobinen. FiFi oli kaksipäinen keinutuolissa istuva hahmo, joka oli luonteeltaan liberaali ja seksimyrönteinen. Hahmot asuivat avaruudessa sijaitsevilla lintuhäkeissä. Idea 1998 teokseen juontui onnistuneesta 3D-kokeilusta.

Vuonna 1997 VRML päivittyi versioon VRML 2.0 (tunnetaan myös nimillä VRML 2 tai VRML97). VRML 2.0:sta tuli ISO-standardi. Vuoden 1998 *Con-*

versations with Angels on kirjoitettu VRML 2.0:lla.

Conversations with Angels ei saanut niin suurta tai pysyvää kävijäkuntaa, että sen sisällä olisi muodostunut havaittavia yhteisöjä. Taiteilijat kokivat, että teos ei kannustanut yhteisöllisyyteen, sillä pelaajat eivät voineet juuri vaikuttaa teoksen ympäristöön. Heidän tarkoituksenaan oli julkaista seuraavaksi suurempi ja yhteisöllisempi teos: *IceBorg*, jossa pelaajat pystyisivät ryhmäytymään ja vaikuttamaan itse teoksen maailmaan. *IceBorgin* oli tarkoitus käsitellä mm. ilmastomuutosta, kierrättämistä ja maahanmuuttoa. Projekti ei koskaan kuitenkaan valmistunut toivotusti, sillä taiteilijoiden ja muun Meetfactoryn projektiin palkatun henkilökunnan välillä oli luovia ristiriitoja. Lopulta projekti kaatui 11.9.2001 terrori-iskun Yhdysvalloissa, jonka vaikutukset johtivat rahoituksen loppumiseen.

Tutkimukset

Konsultoin tutkimusta varten ystävääni **Kataja Kirjuria**, sillä hänen IT-tuntemuksensa on minua huomattavasti laajempi. Monien kuukausien yritysten ja erehdysten aikana kokeilimme avata teosta *Conversations with Angels* eri käyttöjärjestelmä- ja emulaattori-yhdistelmillä. Tutkimuksiin käytettiin Kiasman kirjaston teoskopiosta otettua CD-kuvaa sekä taiteilijoilta saatua CD-kuvaa toisesta teoskopiosta. Käytimme CD-kuvaa, sillä se eliminoi fyysisen CD-kopion käytön tarpeen tutkimusten aikana ja minimoi siten uusien vaurioiden syntymisen mahdollisuuden.

Teos avautui lopulta luotettavimmin virtuaalisella koneella, joka emuloi käyttöjärjestelmää Windows 98. Käyttämämme virtuaalinen tietokone oli VMWare. Sovelluksella pystyy avaamaan toisen käyttöjärjestelmän eristetyssä ympäristössä. Käytännössä virtuaalinen kone on siis tietokone tietokoneen sisällä. Emuloitu vanha käyttöjärjestelmä oli meille paras vaihtoehto teoksen tarkasteluun, sillä meillä ei ollut mahdollisuutta käyttää esim. erillistä tietokonetta, johon olisi valmiiksi asennettu Windows 98. Emme asentaneet emuloituun ympä-

ristöön nettiyhteyttä, koska teoksen Multiplayer-puoli ei olisi toiminut kuitenkaan. Otimme tutkimuskerroista näytönkaappausvideoita, joihin liitin myöhemmin kirjallisia huomioita. Editoin videoista kaksi lyhyempää "esittelyvideota" MEHI-hankkeen käyttöön. Voit nähdä toisen esittelyvideoista osoitteessa <https://vimeo.com/308098641> tai lukemalla QR-koodin tämän artikkelin lopusta. Loin onnistuneiden tutkimusten jälkeen teokselle avaamisohjeet, jotka jaoin myös Kiasman käyttöön.

Konservointisuunnitelma

Conversations with Angels on aikansa nettiympäristöön tehty teos. 90-luvun lopulla se oli uraa uurtava, ns. "new wave VR" -teos. Netin virtuaalinen maisema on muuttunut huomattavasti 90-luvulta, joten teosta ei ole enää näin 2020-luvulla mahdollista kokea siten kuin se on tarkoitettu. Teos on tehty Internet Explorer-selaimelle, jota ei enää ole tuettu kesäkuun 2022 jälkeen. Teoksen pyörittämiseen tarvittavat ohjelmistot on yhä mahdollista asentaa, mutta vaikka teos on muu-

16.03.2022

Emuloitiin teosta Linux-isäntäkoneella. PCem-emulaattori, Windows 95 OSR 2. Asennettiin CD:llä mukana tulevat ohjelmat: Blaxxun CCPro, Internet Explorer 4.0. Asennettiin Qemu-ajurit yli 16 värin sallimiseksi. Käytettiin Kiasman kirjaston teoskopian CD-kuvaa.

Teos saatiin auki ja pyörimään virtuaalikoneella. Kaikki grafiikat eivät latautuneet, mikä johtuu mahdollisesti CD-kopion datan korruptiosta. Audio hieman hidas ja pätkii paikoittain. Pelattava, kaikki huoneet toimivat offline-puolella. Chat toimii kaikissa huoneissa joissa toiminto on.

17.8.2022

Emuloitiin teosta Windows 10-isäntäkoneella. Virtuaalinen kone VMware, käyttöjärjestelmä Windows 98. Kopioitiin Kiasman kirjaston CD-kopion ISO-tiedosto järjestelmän tiedostoihin ja tallennettiin lähetettäväksi. Luotiin emulaattorista käyttövalmis paketti ja käyttöohjeet.

26.8.2022

Taiteilija Andy Best oli saanut teoksen avattua Windows 10-järjestelmällä vuoden 2022 alussa. Pyrittiin avaamaan taiteilijalta saatu CD-kuva käyttöjärjestelmällä Windows 7 ja 10. Asennettiin taiteilijalta saadut ohjelmat: Blaxxun contact 53, Cortona 3D viewer (64 bit). Teos avautuu vain Internet Explorer-selaimella 3D-elementtien takia. Asennettiin Java 8.0. Java blokkaa chatin: security risk automaattisesti polulta file:/% Polun lisääminen Javan exception-listaan ei muuta asiaa. Javan turvallisuustietojen muokkaaminen järjestelmänvalvojan oikeuksin ei muuta asiaa. Java 8u335: sama ongelma. Pääsy vanhempiin Java-versioihin vaatii Oracle-käyttäjän. Ladattiin Adoptium, joka on avoin Java-vastaava: ei toimi.

Ongelma: Java ei pyöritä tarvittavia tiedostoja Internet Explorerilla. Liittyy mahdollisesti selaimen vanhentumiseen. Tietotekninen taito ei riitä Javan turvallisuussäädösten kiertämiseen. Teoksen saattaisi periaatteessa saada toimimaan näinkin jos turvallisuussäädökset onnistuu kiertämään. Mahdolliset jatkotutkimukset kannattaa toteuttaa mahdollisimman nopeasti ennen kuin Internet Explorerin toimivuus heikkenee entisestään.

Otettiin teoksen avaamisesta Windows 10-käyttöjärjestelmällä videokaappaus. Taiteilijoilta saadun CD-kuvan intro-grafiikat näkyvät huomattavasti Kiasman kirjaston teoskopiota paremmin.

Hahmo Carl chatbot-huoneessaan. Carlin hahmo perustuu oikeiden sarjamurhaajien tiedettyihin lausahduksiin.

ten mahdollista avata myös modernilla Windows-käyttöjärjestelmällä, sen chat-toiminto ei toimi Internet Explorerilla eli teoksen olennaisin osa puuttuu. Teoksen kokemiseen vaikuttaa lisäksi Blaxxun-serverien puute. Teoksen yhteisölliset aspektit puuttuvat säilyneistä kopioista kokonaan.

Tutkimuksessa käytetystä CD-ROM:sta tuotettiin CD-kuva jatkotutkimuksia varten. Vastaava korkealaatuinen CD-kuva tms. digitaalinen varmuuskopio olisi hyvä saada CSC:n ylläpitämään pitkäaikaissäilytykseen, mikäli sitä ei vielä siellä ole. CD-levylle painettu data saattaa alkaa korruptoitua koskemattomana jo muutaman vuosikymmenen aikana, ja poltettu data vielä nopeammin. 24 vuotta vanha teos on riskialtis, mikäli dataa ei säilytetä myös muussa muodossa. Sekä Kiasman kirjaston teoskopiosta että taiteilijoilta käyttöön saadusta CD-kuva puuttuu jo joitakin grafiikoita.

Taiteilija Andy Bestin mukaan teoksen huomattavimmat säilytettävät osat ovat teosta varten luodut hahmot. Hahmot olisi hyvä dokumentoida yk-

sittäin. CD-vihkoon on liitetty hahmojen lyhyet esittelyt ja kuvia hahmoista. Koska hahmojen luonne paljastuu varsinaisesti vasta chat-toimintoa käyttämällä, hahmot voidaan dokumentoida tarkemmin esim. luomalla videot joko kaisen hahmon kanssa keskusteleminen ja/tai kartoittamalla kirjallisesti mahdolliset kysymykset ja vastaukset hahmokohtaisesti. Tutkimuksen puitteissa teosta ei saatu toimimaan Windows 10 -järjestelmällä, mutta mikäli se onnistuu myöhemmin, niin hahmojen dokumentointi olisi hyvä toteuttaa mahdollisimman pian: Internet Explorer menettää toimivuuttaan ripeästi. Emuloitu ympäristö on vakaampi, mutta esim. VMware-ohjelman muutokset ovat mahdollisia, joten dokumentointi on silti syytä toteuttaa pian.

Kokemuksia teoksesta on mahdollista dokumentoida, mikäli saadaan yhteys ihmisiin jotka ovat pelanneet teosta vuonna 1998 tai heti sen jälkeen. Pelikokemuksia voidaan tutkia esim. haastattelujen, kirjallisten muistelmien ja mahdollisten tekstilogien perusteella. Henkilöitä, joilla on kopio teok-

sesta, voidaan yrittää tavoittaa esim. avoimella kyselyllä tai jäljittämällä tai teijijoiden jälkiä. Henkilöiden haastatteluiden yhteydessä tulee määrittää haastattelujen yksityisyys ja luoda sen perusteella tarvittavat sopimukset haastateltavien kanssa ennen tuotantoa. Haastattelut ja pelikokemusten dokumentointi on tapa tavoittaa kokemus, jota ei voida käytännössä enää toisintaa. Pelaajien kokemusten liittämistä kohteen yhteyteen on hyödynnetty mm. Suomen Pelimuseossa Tampereen Vapriikissa. Pelikokemusten tutkimus on aikaavievää ja vaatii tutkimusresursseja.

Anniina Hatakka

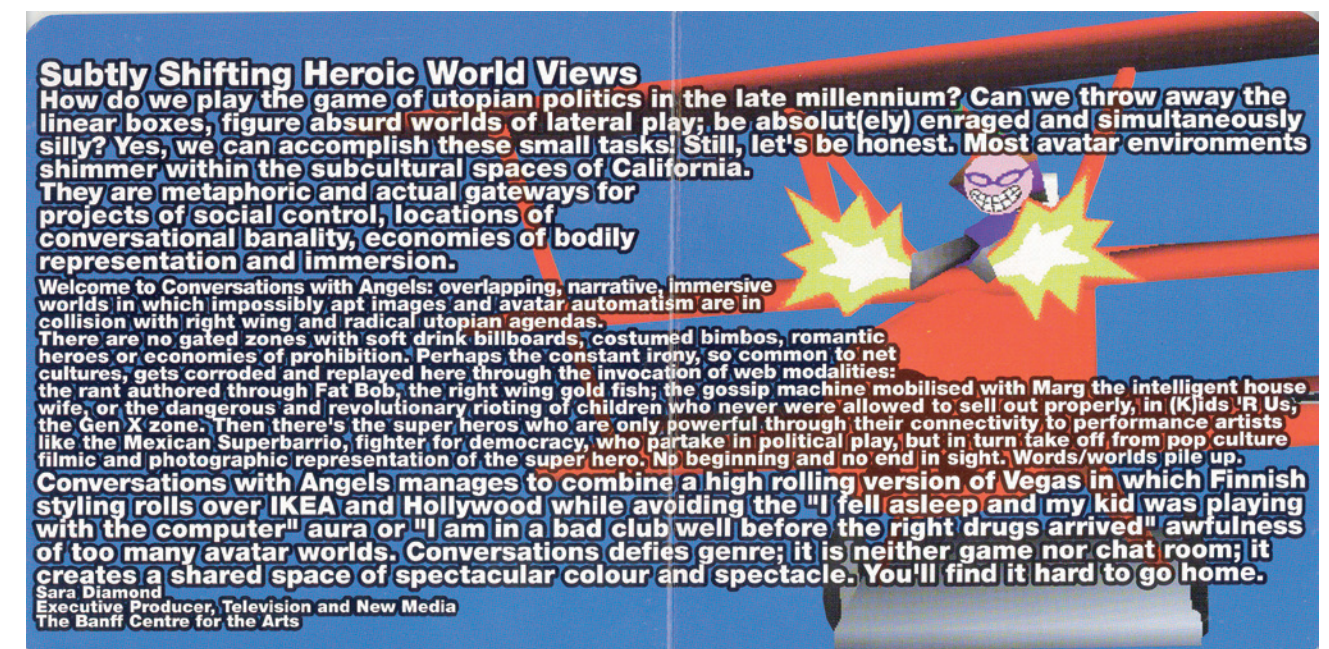
Kirjoittaja on digitaalisen kulttuuriperinnön suojelusta kiinnostunut esinekonservaattori ja työstää aiheesta maisterintutkielmaa Jyväskylän yliopistossa.

Artikkeli on kirjoitettu MEHI-hankkeen käyttöön. Alkuperäistä artikkelia on muokattu Konservaattori-lehden painosta varten.

Katso teoksen Conversations with Angels esittelyvideo:

<https://vimeo.com/808098641>

Virtuaalimatka valokuvien tunnistamiseen

TEKSTI JA KUVAT EMMI KAARTINEN

Keväällä 2022 AMK-opinnäytetyötä tehdessäni bongasin valokuva- ja paperikonservointiin erikoistuneen Gawain Weaver Art Conservationin loppukeväästä järjestämän *Care & Identification of Photographic Prints* -verkkokurssin. Sen mainostettiin soveltuvan kaikille, jotka ovat kiinnostuneita oppimaan lisää valokuvista tai jotka työskentelevät valokuvia sisältävien kokoelmien parissa.

Gawain Weaver on Yhdysvalloissa asuva arvostettu valokuvakonservaattori ja hänen nettisivultaan löytyy esimerkiksi paljon valokuvakonservointiin liittyvää materiaalia.

Alkujaan kurssia on järjestetty pidennetyn viikonlopun mittaisena workshopina Yhdysvalloissa, mutta kurssia on tarjottu jo useamman vuoden myös etänä. Etänä kurssi kuulosti kin korviini jo aivan loistavalta, koska viikonloppureissu Yhdysvaltoihin ei haiskahtanut kovinkaan järkevältä kevään 2022 maailman (ja oman talouteni) tilassa.

Valitettavasti myöhästyin kurssin aloituksesta opinnäytetyökiireiden, ammattiliittosekaannusten sekä heikon taloudellisen tilanteeni vuoksi ja unohdin koko asian. Jonkin ajan päästä sain kuitenkin hieman yllättäen

Museoalan ammattiliitolta puoltavan päätöksen jo alkanutta kurssia varten hakemastani koulutustuesta, jonka seurauksena ilmoittauduin äkkiä seuraavalle, syksyllä järjestettävälle kurssille. MALin koulutustuki kattoi opiskelijahintaisen kurssimaksun suurelta osin.

Kurssilla käytiin perinpohjaisesti läpi valokuvan historiaa ja hopea- ja jalopainokuvien perusteita, kokoelmien hoitoa, suojaamista ja ympäristöolosuhteita. Etäkurssin kesto oli seitsemän viikkoa ja jokaisella viikolla keskityttiin yhteen kokonaisuuteen nauhoitettujen luentojen, lukuaineistojen, foorumikeskustelujen sekä tunnistustehtävien avulla. Viikottain pidettiin livenä etätapaaminen, jolloin Gawain Weaver tarkensi luennoilla mainitsemiaan asioita, näytti esimerkkejä kokoelmistaan sekä vastasi kysymyksiin.

Kurssi alkoi luennolla valokuvan historiasta. Seuraavalla viikolla jatkettiin rasioituihin kuvatyypeihin sekä negatiiveihin ja hopeakuvan anatomiaan. Kolmannella viikolla keskityttiin pelkästään hopeakuviin. Neljännellä viikolla hopeakuvista siirryttiin jalopaino- sekä fotomekaanisiin kuviin. Viidennellä viikolla Pandoran laatikosta kaivettiin värikuvien ja tulosteiden maailma. Kuudennella, toiseksi viimeisellä viikolla keskityttiin valokuvien vauriotekijöihin ja itse vaurioihin, ja viimeisellä viikolla lopulta ympäristöolosuhteisiin ja suojaamiseen.

Lisäksi syksyn kurssilla oli lopulta yli 20 osallistujaa, muun muassa yksi paperikonservoinnin opiskelija Amsterdamin yliopistosta, huutokaupakamarin taideasiantuntija sekä kuraattoreita ja muita museoammattilaisia, mutta viikottapaamisissa meitä oli usein vain kourallinen. Nämä viikottapaamiset olisivat voineet toimia hyvänä kontaktipisteenä ja keskustelupaikana, mutta en pystynyt aina osallistumaan Suomen aikaa klo 23 alkaneisiin tapaamisiin. Talviaikaan siirtyminen sekoitti pakkaa, ja sattui myös niin, että tottumuksesta ava-

sin zoomin torstaina tajutakseni, että tapaaminen olikin ollut poikkeuksellisesti keskiviikkona. Ikävää oli myös, kuinka viikkoluentojen mukana auneet foorumikeskustelut tyypistyivät itse kultakin tyypillisesti vain Weaverin apukysymyksiin vastaamiseen keskustelun sijaan, mikä saattoi johtua myös kurssin aktiivisten osanottajien vähäisyydestä. Varmasti keskustelua olisi syntynyt enemmän kasvatusten.

Parasta antia kurssilla olikin mielestäni opetus ja materiaalit. Opettajana Weaver on todella mukaansatempaava ja asiantunteva ja luentoja on miellyttävä seurata. Kurssin hintaan kuului myös kahdeksantoista eri valokuvavedoksen näytepakkaus, jota kurssin edetessä tutkittiin. Lisäksi posti toi Yhdysvalloista pienen, yllättä-

vän hyvälaatuisen taskumikroskoopin sekä paksun luentomoniste- ja aineistovaskan.

Jokaiselle viikolle laaditun "pakollisen" lukulistan lisäksi tarjolla oli syventäviä lukuaineistoja. Parhaimmillaan useamman tunnin mittaisten luentojen ja pakollisten lukemisten lisäksi en useimmiten ehtinyt kuin tallentaa lisäaineistot tietokoneelleni. Etäkurssissa hyvää on se, että runsaasti aineistoihin voi aina ripeästi palata myöhemminkin, kun ne ovat valmiiksi jo sähköisessä muodossa.

Emmi Kaartinen

Kirjoittaja on valokuvista kiinnostunut paperikonservaattori (AMK), joka työskentelee tällä hetkellä Museovirastolla.

GWAC:n nettisivut, tietoa kurssista ja hyödyllistä oheismateriaalia

Gawain Weaver Art Conservation

www.gawainweaver.com

POHJOISMAISEN KONSERVAATTORILIITON SUOMEN OSASTO ry
NORDISKA KONSERVATORFÖRBUNDET FINLAND rf
NORDIC ASSOCIATION OF CONSERVATORS FINNISH SECTION ra

TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE 2023

Pohjoismaisen konservaattoriliiton Suomen osasto ry (PKL) on Nordiska konservatorförbundetin (NKF) vuonna 1963 perustettu jäsenjärjestö. Pohjoismaiden osastojen välisenä yhteistyöelimenä toimii Liittoneuvosto, joka muodostuu kunkin maan puheenjohtajasta ja liittoneuvoston puheenjohtajasta.

Konservaattoriliitto toimii valtakunnallisesti eri konservointialojen, museoalan ja kulttuuri-perinnön säilyttämisen toimijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää konservointialan kehitystä, kulttuuriperinnön suojelun merkityksen esiintuomista, konservaatto-reiden ammattipätevyiden laatua sekä seurata alan koulutuksen määrän ja laadun riittävää tasoa. Yhdistys valvoo myös osaltaan ammattikunnan sosiaalisia etuja ja konservaattori-nimikkeen käyttöä. Konservaattoriliitto on ainoa konservointialan yhdistys Suomessa.

JÄSENYYS YHDISTYKSESSÄ

Konservaattoriliiton jäsenyys perustuu ammattimaiseen konservointialalla työskentelyyn, joka pohjautuu konservaattorin koulutukseen. Konservaattorin ammatillisen pätevyiden määrittämisen perusteena ovat Euroopan eri konservointialan järjestöjen yhteisen organisaation European Confederation of Conservators-Restorers' Organisationin (E.C.C.O.) laatimat määritelmät alan ammattiosaamisesta ja koulutuksesta sekä International Council of Museumsin (ICOM) museoalan eettiset ohjeet.

Yhdistyksen jäsenluokkia ovat opiskelijajäsen, varsinainen jäsen, liitännäisjäsen ja yhteisö-kannattajajäsen. Eläkeläisille myönnetään 50 % alennus jäsenmaksusta. Kunniajäsenyys voidaan myöntää ansioituneelle jäsenelle hallituksen päätöksellä. Konservaattoriliitto on yhtä kuin sen jäsenet. Jäsenten toivotaan vaikuttavan yhdistykseen osallistumalla aktiivisesti sen toimintaan ja vaikuttamalla positiivisesti konservoinnin asioiden edistämiseen. Kaikki jäsenet voivat tuoda ehdotuksia, ideoita ja toiveitaan yhdistyksen toiminnasta esille vuosikokouksissa tai laittaa viestiä suoraan hallitukselle. Yhdistyksen internet-sivuilta löytyy sekä hallituksen että toimihenkilöiden yhteystiedot. Uudet jäsenet hyväksyy hallituksen esityksestä yhdistyksen vuosikokous. Jäsenasioita hoitaa hallituksen jäsenistöstä valitsema jäsenasiainsihteeri.

HALLITUS

Hallitus edustaa yhdistystä ja toimii jäsenistön tavoitteiden toteuttamiseksi. Hallitus laatii yhdistyksen nimissä annettavat kannanotot, selvitykset ja lausunnot. Hallitus ja toimihenkilöt huolehtivat koulutuspäivien ja vuosikokousten järjestämisestä, Konservaattoriliiton lehden julkaisemisesta ja www-sivujen sisällöstä. Hallituksessa on kahdeksan jäsentä, joista yksi on puheenjohtaja ja yksi varapuheenjohtaja. Kahdeksan varsinaisen jäsenen lisäksi hallitukseen voi kuulua yksi alaa opiskeleva opiskelijajäsen, jolla on hallituksen jäsenen oikeudet ja velvollisuudet. Hallituksen valitsevat jäsenet syksyn vuosikokouksessa. Hallituksen työtä tukevat sihteeri, taloudenhoitaja, jäsenasiainsihteeri ja tiedottaja, jotka hallitus valitsee jäsenistöstä. Hallituksen jäsenet, sihteeri, taloudenhoitaja, jäsenasiainsihteeri ja tiedottaja on vapautettu jäsenmaksuvelvollisuudesta. Muut toimihenkilöt saavat 50 % alennuksen jäsenmaksusta. Hallitus kokoontuu vuoden aikana n. 10 kertaa vuosisuunnitelman mukaisesti. Hallituksen toiminnan ja työskentelyn ohjenuorana toimii Konservaattoriliiton hallitus- ja toimihenkilötyöskentelyn käsikirja, jota päivitetään vuosittain.

YHDISTYKSEN KOKOUKSET

Yhdistyksen vuosikokoukset ovat sääntömääräiset kevät- ja syyskokous, jotka pidetään mahdollisuuksien mukaan koulutuspäivän yhteydessä.

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

Konservaattoriliitto toimii kansainvälisesti aktiivisesti. Pohjoismainen yhteistyö hoidetaan ensisijaisesti Nordiska konservatorförbundetin liittoneuvoston ja yhteispohjoismaisten tapatumien kautta. Pohjoismaisen konservaattoriliiton työtä ohjaava liittoneuvosto kokoontuu vuosittain, vuorotellen eri Pohjoismaissa. Kokoukseen osallistuu yleensä yhdistyksen puheenjohtaja.

Konservaattoriliitolla on yhteyshenkilöitä alan eri kansainvälisissä organisaatioissa, joissa he toimivat Konservaattoriliiton edustajina edistämässä konservoinnin asioita. Yhteyshenkilöt valitsee hallitus keskuudestaan tai jäsenistöstä. Yhteyshenkilöiden tulee toimia hallituksen kannanottojen mukaisesti raportoiden sekä hallitukselle että yhdistyksen jäsenille kansainvälisten organisaatioiden toiminnasta yhdistyksen lehdessä ja sähköisissä medioissa.

Konservaattoriliitto on E.C.C.O.:n täysjäsen ja maksaa sille jäsenmaksua. Yhdessä E.C.C.O.:n kanssa pyritään tarkentamaan konservaattorin ammattikuvaa ja selkeyttämään ammattinimikkeen käyttöä Euroopan tasolla. Konservaattoriliiton yhteyshenkilö edustaa Konservaattoriliittoa E.C.C.O. vuosikokouksessa, sekä tuo jäsenistön tietoon järjestön toimintaa. E.C.C.O.:n ammatilliset ohjeistot (I Ammatillinen, II Eettinen ohjeisto, III Konservointialan koulutuksen perusvaatimuksia ja Säännöt) suomennettiin vuonna 2004 ja ne on luettavissa konservaattoriliiton verkkosivuilla. E.C.C.O.:n laatima Competences for Access to Conservation-Restoration Profession -julkaisu valmistui vuonna 2011. Se on ensimmäinen kokonaisvaltainen esitys konser-

voinnin ammattialan harjoittajien pätevyysvaatimuksista. E.C.C.O:n puheenjohtaja **Elis Marcal** on tulossa Helsinkiin maaliskuussa 2023. Järjestetään PKL hallituksen ja Elis Marcalin kanssa tapaaminen, jossa esitellään konservattoriliiton vuonna 2022 jäsenilleen tekemän kyselyn tuloksia.

Nordiska konservatorförbundet on maailmanlaajuisesti toimivan The International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works -järjestön (IIC), pohjoismainen jäsenjärjestö.

Konservattoriliitto on kansainvälisen Europa Nostra -järjestön (EuNo) jäsen ja maksaa sille jäsenmaksua. Järjestön Suomen osasto perustettiin vuonna 2011. Sen jäsenenä PKL osallistuu Suomen kulttuuriperinnön suojeluun liittyvien kysymysten käsittelyyn. Konservattoriliiton yhteyshenkilö edustaa Konservattoriliittoa EuNo:n vuosikokouksessa, sekä tuo jäsenistön tietoon järjestön toimintaa.

Konservattoriliitto on standardisoimisjärjestö CENin CEN/TC 346 "Conservation of cultural heritage" kansallisen seurantaryhmän jäsen, ja maksaa sille jäsenmaksua. Se toimii eurooppalaisen standardisoimisjärjestö CENin alaisena. Komitea vastaa kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvien standardien valmistelusta. Konservattoriliiton yhteyshenkilö edustaa Konservattoriliittoa CENin toiminnassa, sekä tuo jäsenistön tietoon kulttuuriperintöä koskevia standardiehdotuksia jäsenistön tarkasteltaviksi ja kommentoitaviksi.

KOULUTUS

Konservattoriliitto järjestää jäsenistölleen vuosittain koulutuspäiviä konservointiin, kokoelmanhallintaan, näyttelytoimintaan ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvistä ajankohtaisista ja alaa edistävästä teemoista. Koulutuspäivien tarkoituksena on myös tuoda konservointia tunnetuksi suurelle yleisölle sekä edistää vuoropuhelua muiden museo- ja kulttuuriperintöalan toimijoiden kanssa. Koulutuspäivät pyritäänkin järjestämään yhteistyössä alan eri järjestöjen, museoiden tai muiden kulttuuriperinnön suojeluun ja tutkimiseen liittyvien tahojen kanssa. Koulutuspäivät ovat jäsenille yleensä maksuttomia, muilta peritään maksu.

Varsinaisten jäsenten jatkokouluttautumista ja seminaarimatkoja tuetaan harkinnan mukaan apurahoilla hallituksen päätöksellä.

Vuonna 2023 järjestetään yksi koulutuspäivä koko jäsenistölle. Lisäksi tuetaan työryhmien järjestämiä koulutuksia mahdollisuuksien mukaan.

VIESTINTÄ

Yhdistys julkaisee Konservattori-lehteä. Lehdessä julkaistaan alaan liittyviä artikkeleita, tutkimusraportteja, tekniikkaesittelyitä ja matkakertomuksia. Lehti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Lehti julkaistaan sekä painettuna että sähköisenä Konservattoriliiton internet-sivuilla. Lehdellä on oma työryhmä. Myös henkilöiden ja yhteisöjen, jotka eivät ole jäseniä, on mahdollista tilata lehti maksua vastaan.

Konservattoriliitolla on internet-sivut osoitteessa www.konservattoriliitto.fi. Vuonna 2018 uudistetuilla sivuilla on kirjautumisen takana jäsenosio, jonka kautta jaetaan jäsenille yhdistyksen virallisia asiakirjoja. Sivuston kautta on myös saatu käyttöön sähköpostitse toimiva jäsenpostituskanava, joka toimii yhdistyksen virallisena jäsentiedotuskanavana. Niille joiden s-postiosoite ei ole yhdistyksen tiedoissa, lähetetään kokouskutsut postitse. Tämän listan kautta hallitus tiedottaa jäsenille vain yhdistyksen toimintaan liittyviä asioita.

Tiedotusvälineenä toimii myös julkinen konservattoreiden sähköpostilista osoitteessa konservattorit@lists oulu.fi. Kyseinen sähköpostilista ei ole Konservattoriliiton virallinen tiedotuskanava, eikä Konservattoriliiton ylläpitämä, mutta se toimii erinomaisena tiedotuskanavana ammattiin liittyvissä asioissa. Kuka tahansa voi lähettää tälle listalle viestejä. Konservattoriliitto toimii sosiaalisessa mediassa Facebookissa, Instagramissa ja Twitterissä. Kanavilla viestitään konservattoriliiton toiminnasta sekä muista konservattoreita kiinnostavista asioista sosiaalisen median tapaan. Sosiaalisen median hallinnoinnista vastaa hallitus.

Nordiska konservatorförbundet julkaisee yhteispohjoismaista vertaisarvioitua julkaisua MOK (Meddelser om konservering), jonka toimittamisesta vastaavat kaikki jäsenmaat yhdessä. Kaikilla jäsenmailla on oma yhteyshenkilö lehden toimituksessa. Lehti ilmestyy kerran vuodessa. Lehteen voi kirjoittaa artikkeleita englannilla, skandinaavisilla kielillä tai suomeksi. Lehti julkaistaan sekä painettuna että sähköisenä Nordiska konservatorförbundetin yhteisillä internet-sivuilla osoitteessa www.nordiskkonservatorforbund.org. Niiden kautta pääsee myös kaikkien eri jäsenmaiden osastojen sivuille ja siellä on tietoa yhteisistä tapahtumista ja koulutuksista.

TALOUS

Konservattoriliiton toiminta perustuu jäsenmaksuihin ja jäsenten vapaaehtoiseen työhön. Yhdistyksellä ei ole palkattuja toimihenkilöitä. Julkisista varoista haettavalla toiminta-avustuksella rahoitetaan jäsenille suunnatut koulutuspäivät, kansainvälinen toiminta sekä jäsen-tiedotuksen (konservattoriliiton lehti ja www-sivut) aiheuttamat kulut. Päivittäisestä taloudenhoidosta vastaa hallituksen jäsenistöstä valitsema taloudenhoitaja. Yhdistyksen kirjanpidon hoitaa ulkopuolinen tilitoimisto. Toiseksi varsinaiseksi tilintarkastajaksi pyydetään syyskokouksen valitsema ja hyväksymä ammattimainen tilintarkastaja, jolle maksetaan palkkio laskua vastaan.

MUU TOIMINTA

Konservattoriliitto täyttää vuonna 2023 60 vuotta. Merkkivuoden kunniaksi järjestetään 60-vuotisjuhla.

Konservointialan tunnettuuden parantamiseen panostetaan myös vuonna 2023. Yhteistyön muotoja muiden kulttuuriperinnön parissa toimivien yhdistysten ja toimijoiden kanssa kehitetään erityisesti koulutuspäivien yhteydessä ja viestintäkanavien muodossa.

Yhteistyötä konservointialan opiskelijoihin ja oppilaitoksiin vahvistetaan ja toimintatapoja kehitetään edelleen. Konservaattoriliiton edustaja osallistuu konservointikoulutuksen neuvottelukunnan kokouksiin. Tavoitteena on saada opiskelijat liittymään jäseniksi jo opiskeluaikana ja siten luoda heille mahdollisuuksia verkostoitua ja tutustua ammatissa toimiviin Konservaattoriliiton jäseniin. Yhdistys jakaa stipendejä ansioituneille vastavalmistuneille opiskelija-jäsenille.

Yhdistyksessä toimii erikoistumisalakohkaisia työryhmiä. Työryhmät kokoontuvat ja suunnittelevat toimintaansa itsenäisesti, mutta Konservaattoriliiton nimissä järjestettävästä ohjelmasta tulee ilmoittaa hallitukselle. Työryhmät voivat hakea hallitukselta avustusta toimintaansa.

Vuonna 2023 Pohjoismaisen konservaattoriliiton Suomen osaston asbesti- ja haitta-ainetyöryhmä (AHA-ryhmä) jatkaa yhteistyökumppanina vuonna 2021 alkaneessa Työterveyslaitoksen suomalaisten museotyöympäristöjen koetut ja mitatut vaaratekijät -tutkimushankkeessa, jossa selvitetään museotyöympäristöjen biologisia ja kemiallisia vaaratekijöitä sekä museotyötä tekevien henkilöiden käsityksiä työympäristöihin liittyvistä riskeistä. AHA-ryhmä on keskeinen yhteistyötaho, jolta saadaan hankkeelle asiantuntija-apua. Konservaattoriliiton julkaisemassa Konservaattori-lehdessä voidaan julkaista hankkeeseen liittyviä uutisia ja artikkeleita. Konservaattoriliitto tulee myös hyödyntämään tutkimustuloksia konservattoreiden koulutustilaisuuksissa mahdollisuuksien mukaan. Museoalan ammattiliiton kanssa toteutetaan koulutusta haitta-aineista.

Vuonna 2022 toteutettua konservattoreille suunnattua kyselyä työn vaativuuteen, työehtoihin ja palkkaukseen liittyen hyödynnetään 2023 liiton toiminnassa. Konservattoreiden työoloja ja palkkausta pyritään kohentamaan hankittuun tutkimustietoon nojautuen.

Hallitus 6.9.2022

POHJOISMAISEN KONSERVAATTORILIITON SUOMEN OSASTO ry
NORDISKA KONSERVATORFÖRBUNDET FINLAND rf
NORDIC ASSOCIATION OF CONSERVATORS FINNISH SECTION ra

SÄÄNTÖMÄÄRÄINEN SYYSKOKOUS

7.10.2022 klo 16

Suomen Ilmailumuseo, Karhumäentie 12, 01530 Vantaa

PÖYTÄKIRJA

1 Kokouksen avaus

Kokouksen avaus klo 16.14

2 Kokouksen järjestäytyminen

Päätös:

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin **Nina Jolkkonen-Porander**

Sihteeriksi valittiin **Sanna Sinervo**

Pöytäkirjantarkastajiksi valittiin **Jenna Parkkila-Mäki** ja **Susan Hannusas**

Ääntenlaskijoiksi valittiin Jenna Parkkila-Mäki ja Susan Hannusas

3 Osanottajien toteaminen ja valtakirjojen tarkastaminen

Päätös: Kokoukseen osallistui 23 henkilöä, joista etänä osallistui 7 ja läsnä oli 16. Valtakirjoja ei ollut. Osallistujalista liitteenä.

4 Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen

Syyskokouksesta on lähetetty sähköposti 9.9. ja kirje niille jäsenille, joilla ei ole sähköpostia.

Kutsu julkaistu myös Konservaattori-lehdessä, mutta ei ilmestynyt ajoissa.

Päätös: Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

5 Kokouksen esityslistan hyväksyminen

Päätös: Kokouksen esityslista hyväksyttiin

6 Ilmoitusasiat

Yhdistyksen talous

- Talous hyvällä pohjalla, edellisen vuoden budjetti on pysynyt suunnitellussa. Budjetti on lievästi ylijäämäinen edellisten vuosien jäljiltä.

NKF Liittoneuvoston toiminta ja kuulumiset

- Syyskokouksessa on paikalla Liittoneuvoston puheenjohtaja **Karen Borchersen**. Liittoneuvoston kokous 8.10. Helsingissä. Tapaaminen on ensimmäinen livetapaaminen koronapandemian alkamisen jälkeen. Liittoneuvosto on lähettänyt kirjeen Venäjän suurlähetystölle ja ilmaissut huolensa Ukrainan kulttuuriperinnön tilanteesta.

E.C.C.O.

- Yhdistyksen varapuheenjohtaja **Anni Tuominen** on osallistunut E.C.C.O:n yleiskokoukseen Ateenassa. Kantava teema yleiskokouksessa oli konservaattorin ammattinimike eri maissa, ja miten se on suojattu tai otettu huomioon lainsäädännössä. Yleiskokouksesta julkaistaan artikkelikokoelma. Suomesta julkaisuun toimitettiin abstrakti. Käynnissä oleva CHARTER-projekti määrittelee kulttuuriperinnön ammattilaisten osaamisprofileja. Viikolla 41 on kansainvälinen konservointia tunnetuksi tekevä kampanja, jonka aikana rohkaistaan jakamaan so-

siaalisessa mediassa konservointiin liittyviä kokemuksia ja asioita. Kampanja huipentuu 16.10. olevaan European Day of Conservation-Restoration -päivään. Tuominen kannusti liiton jäseniä osallistumaan kampanjaan julkaisemaan konservointiaiheista sisältöä omilla sosiaalisen median kanavillaan.

EuNo

- **Katariina Ruuska-Jauhijärvi** on lähettänyt kuulumiset sähköpostitse. Yhdistyksellä on ollut hiljaiseloa koronan takia, mutta nyt toivottavasti toiminta aktivoituu taas. Vuosikokous oli 29.9.22 Ritarihuoneella ja yhdistyksen puheenjohtajana jatkaa **Kirsi Moisander**. Katariina jatkaa hallituksessa Konservaattoriliiton edustajana sekä EuNoF kulttuuriperintöpalkintojen palkintokoordinaattorina. Suomesta 2 kohdetta sai vuonna 2022 Europa Nostra kulttuuriperintöpalkkiot: Kotiseutuliiton Mestarit ja kisällit -toiminta, Kansallismuseon ja Saamelaismuseumo Siidan yhteistyössä toteuttama kulttuuriperinnön palauttaminen Saamenmaalle. Palkinnot jaettiin syyskuussa Prahassa European Heritage Awards Ceremony kulttuuriperintögaalassa.

CEN

- Jäsenistölle tiedotetaan CEN-kuulumiset tarpeen mukaan.

MoK

- Yhteyshenkilö **Kristiina Kuisma** esittelee: MoKille lähetettiin 10 artikkelia ehdolle vuoden 2022 julkaisuun. Neljä näistä on päätyvässä julkaistavaksi. Liittoneuvoston kokouksessa päätetään julkaistaanko artikkelit fyysisenä lehtenä vai verkkojulkaisuna mok.scholasticahq.com sivustolla. Sivustolta löytyy aikaisemmat julkaisut ja parhaillaan vanhempia julkaisuja lisätään alustalle, tämän mahdollistaa Bothénsin säätiön myöntämä apuraha. Toimituskunta toivoo, että PKL:n jäsenet lähettäisivät myös omia artikkeleitaan lehteen. Ohjeet ja aikataulut löytyvät mok.scholasticahq.com sivuilta.

Konservaattoriliiton lehti

- Päätoimittaja **Elviira Heikkilä** esittelee: Lehden toimitus on kutistunut yhteen toimittajaan, minkä lisäksi lehteä tekee kaksi tahtiajaa joista toinen lopettaa keuhällä. Tarve toimitushenkilöstölle on suuri. Seuraava lehti 2/2 2022 on julkaistu digiversiona Konservaattoriliiton sivuilla, ja paperiversio on mennyt painoon 20.9. Seuraava numero ilmestyy ensi keväänä, juttuideoiden deadline on 31.12.2022 ja valmiiden artikkeleiden deadline on 31.1.2023.

Työryhmät:

- AHA: Työryhmästä ei ollut edustusta syyskokouksessa. Kunta-alan työryhmä
- Työryhmän jäsenet **Anni Tuominen** ja **Päivi Kyllönen-Kunnas** esittelivät: Meneillään oleva kysely: 2020 aloitettiin kartoittaa jäsenistön tilannetta, siitä miten jäsenten koulutustausta vaikuttaa työtehtäviin ja palkkaukseen. Tarkoituksena on parantaa ammatin arvostusta, ja tuoda esille konservaattein erityisasiantuntemusta. Kysely on jaeltu jäsenille, ja vastausaika on jäljellä 14.10. asti.

7 Vuoden 2023 toimintasuunnitelman ja talousarvion hyväksyminen

7.1. Hallituksen esitys 2023 toimintasuunnitelma

Esitys: Esitettiin vuoden 2023 toimintasuunnitelma hyväksyttäväksi.

Päätös: Hyväksyttiin vuoden 2023 toimintasuunnitelma.

7.2. Vuoden 2023 jäsenmaksuista päättäminen

Nykyiset jäsenmaksut

- Varsinaiset jäsenet 50 €
- Liitännäisjäsenet 50 €

- Opiskelijajäsenet 42 €
- Yhteisökannattajajäsenet 125 €
- Kunniajäsenet (maksuton)
- Eläkeläiset ovat oikeutettuja 50 % alennuksen jäsenmaksusta.
- 0 € (hallituksen jäsenet, sihteeri, taloudenhoitaja, tiedottaja ja jäsenasiainsihteeri)
- 50% alennus jäsenmaksusta (muut toimihenkilöt)

Esitys: Hallitus ei esitä muutoksia jäsenmaksuihin.

Päätös: Jäsenmaksut päätettiin pitää ennallaan vuonna 2023.

7.3. Vuoden 2023 talousarvion hyväksyminen

Taloudenhoitaja **Maria Enqvist** esitteli yhdistyksen talousarvion vuodelle 2023.

Esitys: Esitettiin vuoden 2023 talousarvio hyväksyttäväksi.

Päätös: Hyväksyttiin vuoden 2023 talousarvio.

Talousarvio liitteenä

8 Jäsenhakemukset

Karoliina Hämäläinen esittelee:

Opiskelijajäsenyyttä hakee 7 henkilöä

Varsinaista jäsenyyttä hakee 6 henkilöä

Eroa pyytää 2 henkilöä

Päätös: Jäsenhakemukset hyväksyttiin. Erot myönnettiin.

Kokonaisjäsenmäärä hakemusten hyväksymisen jälkeen 290 jäsentä.

9 Hallituksen 2023 jäsenten valinta

Erovuorossa puheenjohtaja **Nina Jolkkonen-Porander** ja **Satu Haapakoski, Helena Salo,**

Kristiina Kuisma (opiskelijajäsen), **Anni Tuominen**

Helena Salo ja **Toomas Mäelt** haluaisivat erota hallituksesta.

Puheenjohtajaksi ehdolla **Sini Oksanen**

Hallitukseen ehdolla **Jenna Parkkila-Mäki, Linda Lindén, Karoliina Hämäläinen**

Hallituksessa jatkaa Anni Tuominen, Sini Oksanen, **Elviira Heikkilä, Riina Uosukainen**

Opiskelijajäseneksi ehdolla **Laura Hamunen**

Päätös: Valittiin yhdistyksen puheenjohtajaksi Sini Oksanen. Hallitukseen valittiin uusiksi jäseniksi Jenna Parkkila-Mäki, Linda Linden, Karoliina Hämäläinen ja **Veera López-Lehto**. Hallituksessa jatkaa varapuheenjohtaja Anni Tuominen, Elviira Heikkilä, Riina Uosukainen. Opiskelijajäseneksi valittiin Laura Hamunen.

10 Valitaan vuodelle 2022 tileille tilintarkastaja ja toiminnantarkastaja sekä heille varatilin- ja toiminnantarkastajat

Esitys: Hallitus ehdottaa tilintarkastajaksi **Oy Soinio & co:**ia sekä toiminnantarkastajaksi **Stina Björklundia** ja varatoiminnantarkastajaksi **Mari Lenekiä**.

Päätös: Valittiin hallituksen esityksen mukaan.

11 Muut asiat

Ei muita asioita.

12 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 17.27

Nina Jolkkonen-Porander
puheenjohtaja
Susan Hannusas
pöytäkirjantarkastaja

Sanna Sinervo
sihteeri
Jenna Parkkila-Mäki
pöytäkirjantarkastaja

PKL TALOUSARVIO 2023 (SULUISSA ARVIO 2022, 2021)

PKL TALOUSARVIO 2023 (suluissa arvio 2022, 2021)

TULOT			
5001 Jäsenmaksut (11 387, 11 636)	määrä	ä hinta	11420
Varsinaiset ja liittämäisjäsenet	134	50	6700
Opiskelijajäsenet	85	42	3570
Eläkkeellä olevat jäsenet	16	25	400
Kunniajäsenet	3	0	0
Yhteisökannattajajäsenet	4	125	500
Jäsenmaksusta vapautetut	11	0	0
50 % alennuksen saaneet toimihenkilöt	10	25	250
3901 Muut tulot (750, 750)			1050
Koulutuspäivien tuotot, ei-jäsenten osallistumismaksut 15 x 50 € = 500	750		
Lehden myyntitulo 50 €/vuosi	300		
5021 Mainostulot (1950, 350)			1750
www-sivujen mainostuotot 40 x 40 €	1400		
Lehden mainostuotot	350		
Tulot ilman toiminta-avustusta			14220
7501 Toiminta-avustukset (12 000, 12 000)			12000
OKM toiminta-avustus	12000		
TULOT JA VARAINHANKINTA YHTEENSÄ (26 087, 24736)			26220
MENOT			
4400 Hallituksen kulut (1 280, 1 280)			800
Hallituksen kokouskulut: kahvitukset 6 x 80	300		
Hallituksen kokouskulut: matkakulut 6 x 90	500		
Hallituksen kokouskulut: tilavuokrat	0		
4410 Vuosikokoukset (1 200, 1 200)			1200
Vuosikokousten tarjoilut ja mahdoll. tilavuokrat			
4350 Jäsenkoulutus (3 800, 3 800)			4900
ymms.	2200		
PKL:n 60-vuotisjuhla	2700		
4330 Jäsentiedotus (5 610, 5 610)			5510
Lehden paino- ja postikulut 2 x 2500 €	5000		
Lehti muut kulut: lehtikokoukset 2 x 50 €	100		
Lehti muut kulut: taitto- ja painokustannukset 4 x 40 €	160		
Jäsenpostitusten materiaali, postimerkit, mustekasetit, laskutus Yhdistysväimessä	250		
4340 Ilmoitus- ja mainoskulut (780, 1 010)			960
Yhdistyksen tunnettuutta lisäävät toimet			
www-sivujen vuosikulu	450		
www-sivujen päivittäminen	230		
Opiskelijoiden tapahtuma	200		
Muut	80		
4214 Työryhmät (900, 900)			900
erikoistumisalojen työryhmien tapaamisten kahvitukset, työryhmien opintomatkat			
4460 Toimistokulut (350, 350)			350
Puhelin- ja postituskulut, postilokerot, tulostepaperit, värikasetit (ei jäsentiedotus)			
4470 Kirjanpito (1 400, 1 400)			1800
Tiltoimiston ja tilintarkastajien kulut			
4480 Palvelumaksut (350, 350)			480
Lähipää pankkimaksut			
4490 Muut kulut + järjestöpalvelut (3200, 120)			129
4450 Stipendit (600, 800)			800
4370 Kansainvälinen järjestötoiminta, ECCO (1 800, 1 900)			1900
ECCO:n jäsenmaksu	1300		
ECCO-yhteistyshenkilön matkakustannukset	600		
4420 NKF-Liittoneuvosto (1 800, 1 800)			1600
NKF:n liittoneuvoston kulut	600		
NKF liittoneuvoston vuosikokoukseen osallistujien matkakustannukset	500		
MOK-yhteistyshenkilön matkakustannukset (lasku tulee liittoneuvoston kautta)	500		
4360 Meddeleiser om konservering (2 800, 2 800)			3000
	3000		
4390 Europa Nostra (750, 750)			775
Järjestön jäsenmaksu	275		
Yhteistyshenkilön matkakustannukset	500		
4380 CEN-standardiseurantaryhmän jäsenmaksu (900, 900)			1116
Menot yhteensä (27 520, 24 770)			26220
Varsinaisen toiminnan tuotto-/kulujäämä (-1 433, -34)			0
Tähän lasketaan menojen ja tulojen + varainhankinnan erotus lopussa.			

Konservaattori, tervetuloa alasi ammattijärjestöön!

MAL yhdistää
kulttuuriperintöalan
ammattilaiset.
Tule mukaan
jo opiskelijana!

**MUSEOALAN
ammattiliitto**

Lue lisää ja liity:
[@museoalan](https://museoalanammattiliitto.fi)

Taustaa valokuvat ja valokuvatulosteet kätevästi

Korkealaatuinen Gudy Fine Art Smooth 831 -liimakalvo täyttää valokuva-aktiviteettitestin (PAT) vaatimukset ja sopii monille pohjamateriaaleille. Kaksipuolista liimakalvoa on saatavilla monissa eri leveyksissä.

Museoiden Hankintakeskus on lähes 40 vuoden ajan palvellut ututterasti niin museoita, arkistoja, konservointilaitoksia kuin oppilaitoksiakin, yksityisiä asiakkaita unohtamatta.

www.museoidenhankintakeskus.fi

Museoiden
hankintakeskus

